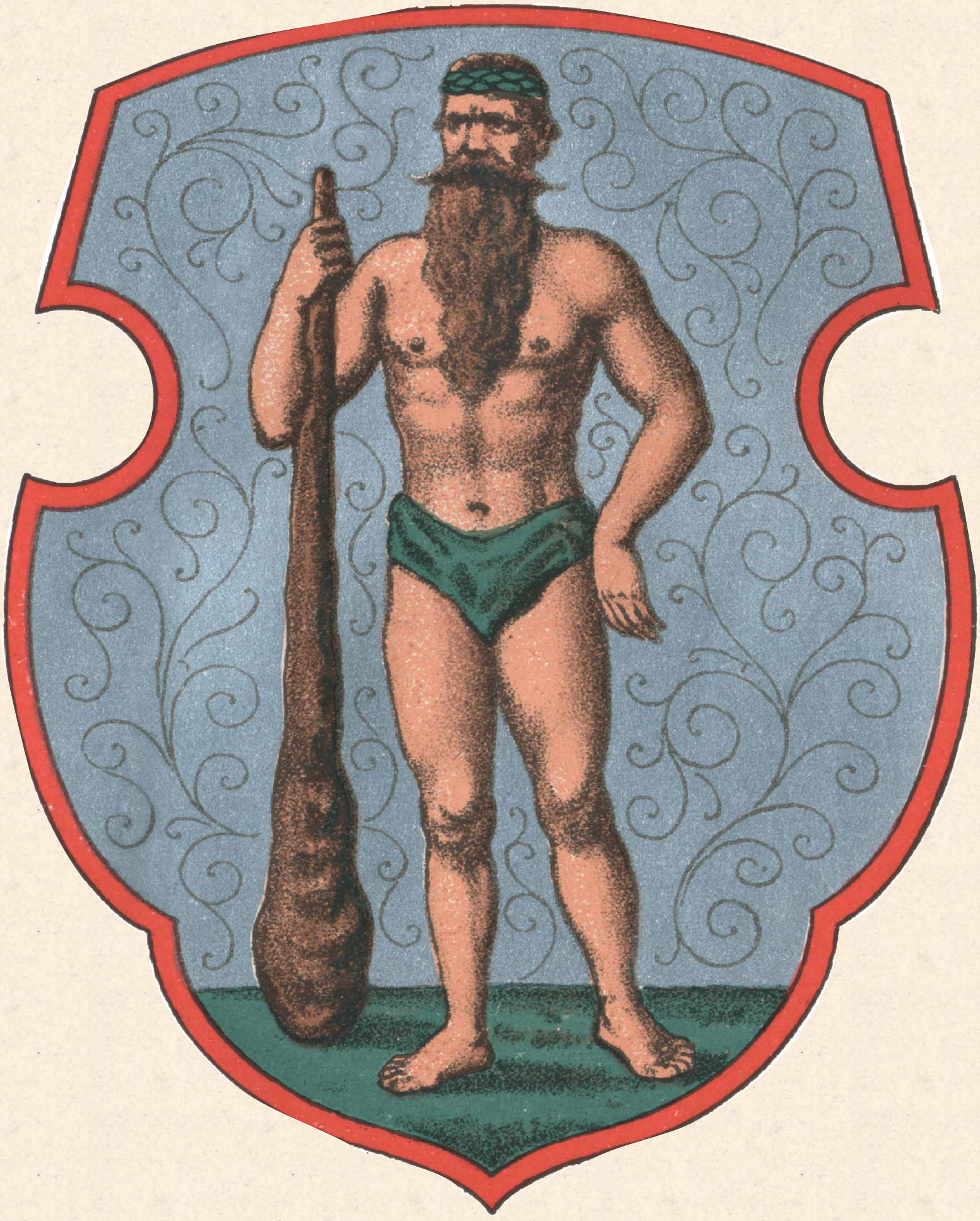
Museoviesti
2009

ETELÄ-KARJALAN MUSEO

Etelä-Karjalan Museo

LAPPEENRANTA
2009

Museoviesti

Julkaisija: Etelä-Karjalan museo
PL 239
53101 Lappeenranta
p. (05) 616 2261
telefax (05) 616 2911
jukka.luoto@lappeenranta.fi

Toimittajat: Miikka Kurri
Jukka Luoto

Taitto: Marko Seppänen
Kannen vaakuna: Jalkanen, K.J., *Lappeenrannan kaupungin historia 1649 - 1741*, Lappeenranta, 1913.

© Etelä-Karjalan museo, 2009

ISSN 0358-9897

Päivi M.Partanen
vs. museotoimenjohtaja

Pistoksia valaalle

Lappeenrannan kulttuuripalvelut vierailivat taannoin esittäytymässä Pietarissa. Promootiokäynti oli osa Lappeenranta-Pietari Kulttuurisilta-hanketta, jonka tavoitteena on vilkastuttaa maittemme välistä kulttuurivaihtoa.

Myös museo oli mukana esittäytymässä, vaikka meitä jo pietarilaisessa museomaailmassa liki kymmenen vuoden kontaktityön jälkeen tunnetaankin. Sillanrakentaminen on tarpeellista ja kannatettavaa, ja siinä me suomalaiset olemme hyviä.

Pietarin keskustaan valmistuu syksyllä Suomi-talo, johon Suomen Pietarin Instituutti muuttaa toimitilansa. Siihen on avaamassa toimipisteitään myös Helsingin, Tampereen, Turun ja Kotkan kaupungit. Myös eteläkarjalaisilla on Pietarissa oma palvelupisteensä Lappeenranta-Imatra-seutukunnan yhteistyönä. Pietari ja sen tarjoamat mahdollisuudet kiinnostavat nyt toden teolla. Meillä Etelä-Karjalassa ja Lappeenrannassa onkin nyt näytön paikka lunastaa ja puolustaa asemaamme Pietarin porttina.

Naapurimetropolissa on 160 museota, 133 galleriaa ja vuosittain 940 vaihtuvaa näyttelyä. Museoiden kokoelmissa on Euroopan upeimpia taideaarteita ja uniikkeja kokoelmia eri puolilta maailmaa. Kulttuuriomaisuus ja tietotaito sen hyödyntämiseksi on valtava.

Mitä me voimme antaa vastineeksi? Onko Lappeenrannan esiintulolla tähän suurkaupunkiin sama vaikutus kuin injektioruiskeella valaaseen, kuten joku promootiotilaisuuden venäläisistä osallistujista hieman sarkastisesti tokaisi?

Delegaatiomme vastaanotto Pietarissa oli kuitenkin valtavan innostunut ja yhteistyöhaluinen. Lappeenranta voi parhaimmillaan toimia yhdistävänä nivelenä itänaapurimme ja muun Euroopan välillä.

Lappeenrannan museot ovat tehneet tätä verkostoitumis- ja välitystyötä Eu-rahoitteisessa The Northern Renaissance - New Dialogue of Cultures -hankkeessa, jonka avulla järjestimme mm. suomalais-venäläiset museopäivät Pietarissa. Seminaari kokosi yhteen satakunta museoalan ammattilaista molemmin puolin rajaa.

Venäläiset kollegamme ovat kiinnostuneet erityisesti suomalaisten museoiden laadukkaasta yleisötyöstä, projektinhallinnasta, saavutettavuushankkeista, kokoelmienhallinnasta ja kehittyvästä näyttelytekniikasta. Meillä on paljon annettavaa tässä kansainvälisessä yhteistyössä.

Pienellä ruiskeellakin tehdään ihmeitä, kunhan sen sisältö on oikea ja täsmällisesti kohdistettu.

Lappeenrannassa, västäräkin hypähdellessä.

Sisällysluettelo

Jukka Luoto ja Miikka Kurri
KAKSI KAUPUNKIA
JUHLAVUOTENA 6

Jukka Luoto
LAPPEENRANNAN
VILLIMIES 7

Jukka & Marjatta Luoto, Pertti Vuori
GUSTAF ADOLF BRUNOWN KUVAUS
JOUTSENOSTA VUODELTA 1816 9

Marjatta Luoto
KAIKKIVALTIAS, KAIKKEINARMOLLISIN
KUNINGAS 14

Tuula Airio
LEPOLAN HAUTAUSMAA – 1930-LUVUN
IDEAALIHAUTAUSMAA 16

Elina Lyijynen
HEI HOPLAA! 23

Satu Eiskonen
LEHMUSTEN KAUPUNKI 26

Katrina Suikki-Hiltunen
LAIHIAN KYLÄN PONTUKSEN
PUNAVANKISURMAT 1918 28

Minna Leino
VEDENALAISIA LÖYTÖJÄ
SAIMAAN ALUEELTA 34

Yrjö Hakkarainen
ASEKOKOELMAN PUHDISTUSTA 36

Mona Taipale
SAAVUTETTAVUUDEN EDISTÄMINEN
LAPPEENRANNAN MUSEOTOIMESSA 38

Tanja Karppinen
MAAKUNTAMME ERITYISPIIRTEITÄ? 40

Mariina Kellokumpu
ETELÄ-KARJALAN MUSEON
ILMASTOINTIREMONTTI 41

Jukka Luoto
SAVO-KARJALAN PAIKALLISMUSEO 2010 42

INFOSIVUT 44

Kaksi kaupunkia juhlavuotena

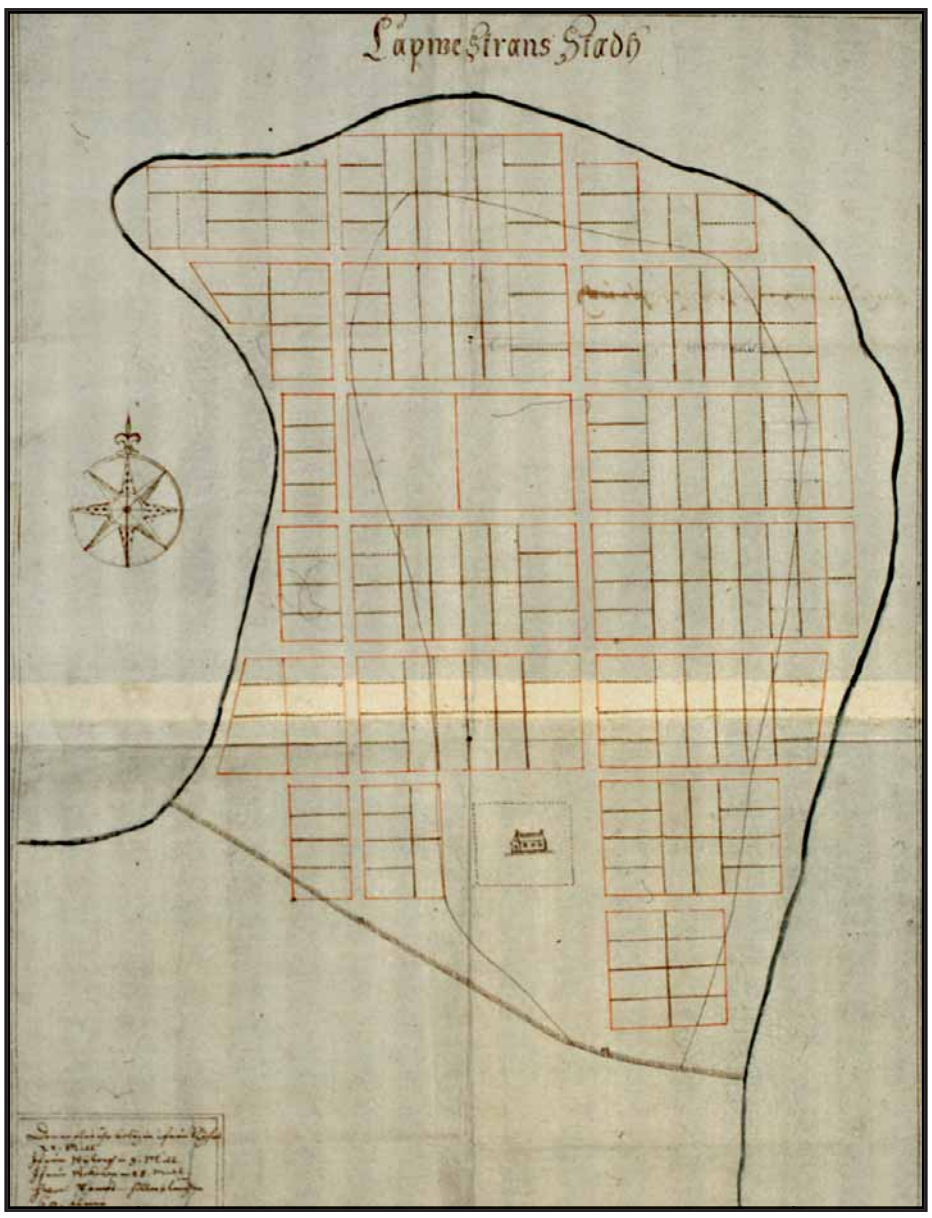
Teksti: Jukka Luoto ja Miikka Kurri

Lappeenrannalla ja entisellä Joutsenolla on kummallakin juhlavuosi. Lappeenranta täyttää tänä vuonna 360 vuotta ja Joutsenolle on kertynyt ikää 370 vuotta. Näennäisestä samanlaisuudesta huolimatta asiat ovat tuiki erilaisia.

Lappeenrannan 360-juhlavuoden kohdalla kyse on kaupunkioikeuksien myöntämisestä (privilegio), jotka kohottivat tämän kauppapaikan Ruotsin valtakunnan muiden kaupunkikeskusten joukkoon. Varsinaisesti kaupunkioikeudet vahvistettiin vasta vuonna 1652, mutta kaupungin perustamispäätös ja ensimmäinen asemakaavakartta ovat vuodelta 1649.

Joutsenon 370-vuotisjuhla lasketaan puolestaan siitä, kun Joutseno erosi seurakuntana ja pitäjänä emäpitäjästään Taipalsaaresta vuonna 1639. Joutsenon kohdalla kysymys oli pienistä kyläyhteisöistä koostuneen maaseutualueen kirkollis-hallinnollisten asioiden uudelleen järjestämisestä. Joutsenon historia varsinaisena kaupunkina jäi vain muutaman vuoden mittaiseksi ennen sen liittämistä Lappeenrantaan vuoden 2009 alussa.

Mistään varsinaisesta syntymäpäivästä ei kummassakaan merkkivuodessa siis ole kyse: Lappeenrannassa sijaitsi jo entuudestaan hyvien maantieyhteyksien yhteyteen Saimaan vesistöalueen ja Viipurin väliin muodostunut markkinapaikka ja Joutsenossakin kyläasutus oli pääosin asettunut jo aikaisemmin uomiinsa. Joutsenon ja Lappeenrannan perustaminen kertoo pikemminkin Kuningatar Kristiinan ja Ruotsin kruunun pyrkimyksestä järjestellä oloja.

Lappeenrannan ensimmäinen asemakaava 1649. Etelä-Karjalan museo.

Lappeenrannan ja Joutsenon historian vaiheet ovat pääpiirteissään hyvin selvillä. Mihinkään kaiken luotaavaan historian esitykseen ei näin ollen ole tässä yhteydessä mitään syytä - eikä toisaalta mahdollisuuksiakaan. Merkkivuosien kunniaksi Museoviesti julkaisee Lappeenrantaan ja Joutsenoon liittyviä artikkeleita, joista lehden avaa amanuenssi Jukka Luodon artikkeli Lappeenrannan kaupungin vaakunasta tutun villimieshahmon historiasta.

Toimitus julkaisee myös kaksi käännettyä asiakirjatekstiä, jotka antavat viitteitä joutsenolaisen ja lappeenrantalaisen elämän jäsentymisestä 1700- ja 1800-luvuilla. Joutsenon tekstinä on kirkkoherra G.A. Brunow´n pitäjänkertomus vuodelta 1816, jossa kuvataan nykyisellekin Joutsenolle tuttuja luonnonoloja, kylien asukkaita ja talonpoikaiseen elämäntapaan liittyvää kulttuuria. Joutsenon kertomus antaa kuvan lintukotomaisesta elämästä Saimaan etelärannalla. Jos rahtiliikennettä ei oteta lukuun, on Joutsenon tapauksessa kyse tasapainossa elävästä talonpoikaisyhteisöstä. Ilmeisesti kirkkoherra Brunow on viihtynyt seurakunnassaan.

Lappeenrannan asiakirjateksti on kuvaus kaupunkia kohdanneesta onnettomuudesta. Lappeenrannan linnoituksessa riehui tulipalo kesällä 1729, josta maaherra Frisenheim raportoi Kuninkaalle. Asiakirjaa säilytetään Ruotsin valtionarkistossa. Lappeenrannasta oli tullut linnoitettu rajakaupunki vuoden 1721 Uudenkaupungin rauhan jälkeen. Asutus on ollut 1700-luvulla jo hyvin tiivistä ja kaupunkimaista, vaikkakaan mistään suuresta kaupungista ei ole ollut kysymys. Tiheän asutuksen ja puisten rakennusten ongelmista puhuu ikävällä tavalla myös suomennettu asiakirja. Kaikkien tuon aikaisten kaupunkien kohtalona oli aika ajoin rakennuskannan tuhoava tulipalo.

Uudemman ajan Lappeenrannasta kertoo taidehistorioitsija Tuula Airion pro gradu- työhön pohjautuva artikkeli omaa 70-vuotisjuhlavuottaan viettävästä Lepolan hautausmaasta. Lappeen seurakunnan hautausmaan suunnitteli taiteilija Ilmari Wirkkala. Hautausmaata voi pitää kokonaistaideteoksena, joka heijastelee 1930-luvun hautausmaa-arkkitehtuurissa vallinneita ihanteita. Lepolan avajaisia vietettiin 4.6.1939.

Lappeenrannan VILLIMIES

Teksti: Jukka Luoto

Lappeenrannan asukkaita kiinnostaa kysymys kaupungin heraldisesta tunnuskuviosta – villimiehestä. Villimies-hahmo näkyy jatkuvasti kaupunkikuvassa ja villimies on suosittu nimi erilaisille tuotteille. Ei siis voi välttyä ajatukselta, että asuu villimiehen kaupungissa. Mutta kuka on tämä kaupunkivaakunan pitkätukkainen ja -partainen, otsan ja vyötäisten ympäri kiedottuun lehväköynnökseen sonnustautunut nuijaa kädessään pitävä villimies?

Asia on historiallisesti sikäli selvä, että kaupungin perustamisasiakirjassa, priviolegiossa vuodelta 1652, kaupungin sinettikuvioksi määrätään rannalla seisova villimies ja jo seuraavasta vuodesta lähtien kaupungista on käytetty nimeä Villmanstrand, villimiehenranta. Ensimmäinen säilynyt sinetti on vuodelta 1656 ja siinä näkyy tämä lehviin pukeutunut mies pitelemässä nuijaansa juuri niin kuin se ymmärretään vielä tänä päivänä eli ei olkapäällä vaan oikeassa kädessä nuijan pää maankamaraa vasten tuettuna. Venäjän keisarinna Katariina II on vahvistanut uudelleen tämän villimiehen Lappeenrannan vaakunaksi 4. lokakuuta 1788.

Toinen tunnettu vaakunatieteeseen liittyvä villimies on Lapin vaakunassa, mutta tämä kantaa nuijaansa hartioillaan. Lapin villimies esiintyy ensimmäisen kerran loistorahassa vuodelta 1606. Jo näiden kuvioiden samanaikainen ilmaantuminen osoittaa, että ne ovat peräisin Ruotsin 1600-luvun hallituspiireistä ja että niiden käyttö johtuu Lapin kreivikunnan ja Lappeenrannan (Lapwestrandh) nimistä.

Tätä kuvaa hämmentää jossain määrin naapuripitäjän Nuijamaan nimi. Sen voisi hyvinkin ajatella olevan viipurilaisten antama pilkkanimi Lappeenrannan suunnalla asuville kyläänmiehille. Muodossa Nuiama tämä nimi tunnetaan vuoden 1618 hopeaveroluettelossa, mutta nimi on vanhempi, sillä se esiintyy veroluetteloissa jo vuonna 1559. Ilmeisesti Nuijamaan nuijalla ei ole mitään tekemistä Lappeenrannan villimiehen nuijan kanssa.

Lappeenrannan sinetti vuodelta 1656. Granfelt, George, Finlands Städers vapen, HA XII, Helsinki 1893.

Lappeenranta osa Lappia?

Villimiehen käyttö Lappeenrannan heraldisena kuviona johtuu siitä, että tämä Saimaan eteläranta on mielletty ainakin Ruotsin hallitsijapiireissä Lapiksi.

Akateemikko Kustaa Vilkuna on pohtinut mm. villimiehen ongelmaa ja tarkastellut siinä yhteydessä myös Lappi-käsitteen esiintymistä varhaisissa lähteissä. Hänen mukaansa jo vuoden 1427 tienoilla valmistetussa Claudius Clavuksen Pohjoismaisessa kartassa on kaksi Lappia: findhlappi ja wildhlappelandi sekä niiden yhteydessä Carelorum infidelium regio (uskottomien karjalaisten alue). Paikannus ei ole kuitenkaan helppo. Se käy kuitenkin ilmi novgorodilaisen Ilja-munkin Karjalan matkasta 1530-luvulla. Matkakuvauksen mukaan Villi Lappi sijoittui jonnekin Porajärven ja Repolan tienoille.

Lappi-käsite liittyy kuitenkin myös Lappeenrannan alueeseen, sillä italialaisen Gastraldin Venäjän kartassa vuodelta 1561 Viipurin pohjoispuolella on alue Lapponi ja siellä kaupunki Laponesa; Lappeenranta Lapin pääkaupunkina! Se mistä tuo Lappeenrannan Lappia tarkoittava nimi johtuu, voidaan tosiasiassa esittää vain arveluja. Kihlakunnan nimenä Lappee esiintyy jo vuonna 1415 eli keskiajalla. Sillä oli tuolloin jonkinlainen maakunnan status, koska se rinnastettiin Savoon ja Hämeeseen.

Lappeen varhainen kirjoitusmuoto on Lappwesstrand ja tämä myöhäisiin aikoihin säilynyt muoto kertoo siitä, että nimi tuleekin tulkita Lappaveden ranta eli kyseessä onkin itse asiassa alunperin vesistönimi. Onkin ajateltu, että se tarkoittaisi alunperin Pientä Saimaata. Kyseessä olisi vesistön pohjukka, joka ei enää johda mihinkään. Lap-lop-sanalla saatetaan nimittäin tarkoittaa mm. sitä suuontelon osaa, joka jää posken ja hampaiden väliin, josta ei siis ole mitään tietä ulos.

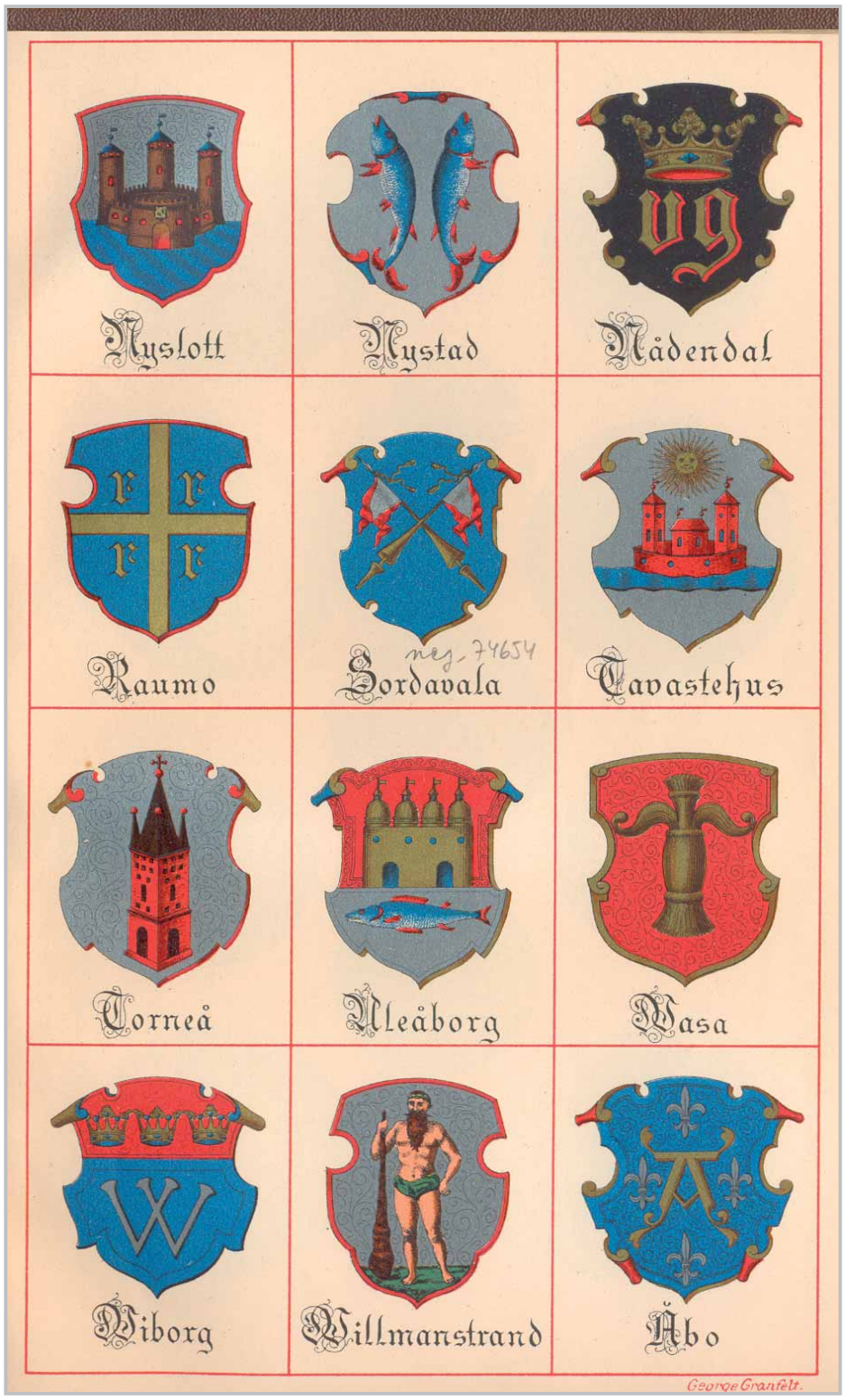
Suomen kartta on täynnä Lappi-nimiä Ahvenanmaan Lappo-sanasta lähtien. Niitä ei voida yhdistää useinkaan lappalaisiin tai saamelaisiin. Usein ne on yhdenmukaisesti edellisen kanssa tulkittu asutuksen ääripisteiksi/kyliksi tms. Voidaan tietenkin ajatella myös niin, että Pieni Saimaa on mielletty lappalaisten vedeksi. Lähinnä arkeologis-antropologinen kysymys on se onko löydettävissä täältä Lappeen kihlakunnan alueelta kaksi eri asutuskerrostumaa: alunperäinen lappalainen ja jostain tänne muuttanut suomalainen.

Heraldikko Olof Eriksson on voimakkaasti vaikuttanut nykyisen kaupungin vaakunan muotoon. Hän kritisoi aikaisempia esityksiä mm. siitä, että villimiehen lehväköynnös on liian uimahousumainen. Jalkanen, K.J.: Lappeenrannan kaupungin historia 1649 - 1741, Lappeenranta, 1913.

Villimies

Lappeenrannan villimies tarkoittaa siis lappalaista riippumatta siitä onko mitään historiallista perustetta yhdistää tämä kaupunki saamelaisiin. Hahmo ei ole heraldiikassa mitenkään outo. Moni Ratsuväkimuseossa käynyt on huomannut, että Mannerheim-suvun vaakunakilpeä pitää pystyssä kaksi villimiestä. Mannerheim-suvun kartano on Askaisten Louhisaari – Villnäs. Voisi siis ajatella, että villimiehet olisivat tulleet vaa-

Kaupunkien vaakunoita 1800-luvulla. Granfelt, George, Finlands Städers vapen, HA XII, Helsinki 1893.

kunaan tämän paikannimen vuoksi. Näin ei ole asian laita, sillä heraldikot huomauttavat, että mm. Askaisten kirkossa on erään muun suvun vaakunassa myös villimies ilman että suvulla olisi mitään tekemistä Lapin tai Louhisaaren – Villnäsin kanssa.

Kustaa Vilkuna onkin seurannut tämän heraldisen villimiehen vaiheita pitkin Keski-Eurooppaa. Villimies esiintyy vaakunakuviona usein vuoristoseuduilla ja erityisesti Hartz-vuoristossa. Täälläkään se ei ole kotoperäinen, sillä sen alkuperä on antiikissa, sillä siellä tunnetaan muinaisitalialainen villimies Silvanus ja kreikkalainen Pan. Latinassa villimiehestä käytettiin nimitystä homines silvestres eli sananmukaisesti metsäihmiset, mutta merkitys muuttui täällä tarkoittamaan villiä, villinä elävää, karkeata, sivistymätöntä.

Kysymyksenasettelun kannalta mielenkiintoista on todeta, että Täljen herrainpäivillä 1328 lappalaiset määriteltiin sanoilla: homines siluestres et vagos, vulgariter dictos Lappa (kierteleviä villi-ihmisiä, kansankielellä lappalaisia). Jo tämä määritelmä yhdistää Etelä-Euroopan villimiehen, Silvanuksen, lappalaisiin.

Lappeenrannan villimiehen on luonut joka tapauksessa joku Ruotsin hallintoherra, joka on tuntenut siinä määrin Suomen kieltä ja oloja, että on osannut yhdistää Lapwestrandh-nimen Lappiin ja lappalaisiin. On hyvin luultavaa, että hän on ollut Pietari Brahe.

Gustaf Adolf Brunown

kuvaus Joutsenosta vuodelta 1816

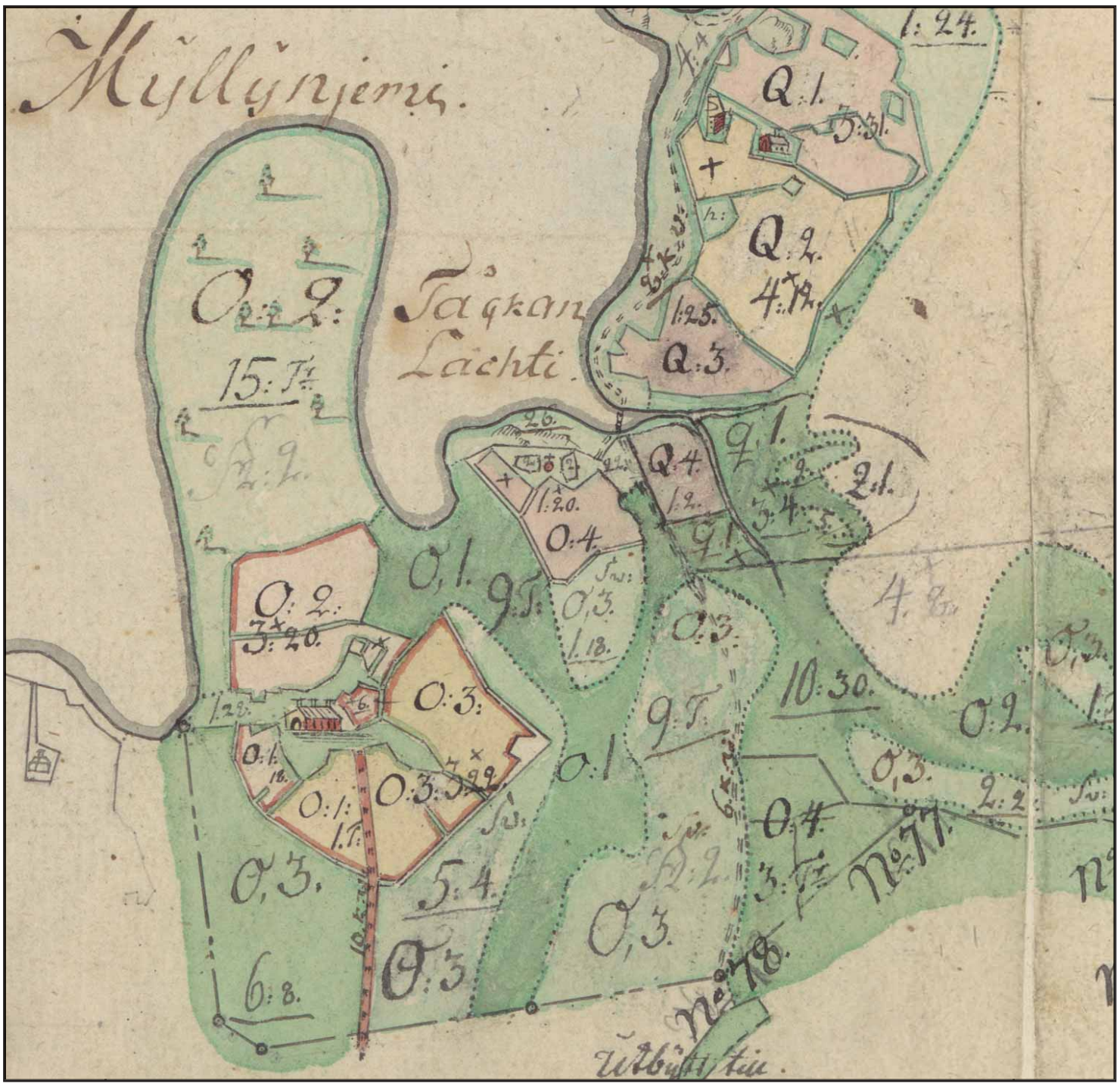
Käännös: Jukka & Marjatta Luoto, Pertti Vuori

Joutsenon vuonna 1756 rakennettu ja 1918 palanut kirkko. Museovirasto.

Tämä seurakunta, jonka on täällä olevien merkintöjen mukaan kiittäminen olemassaolostaan Kuningatar Kristiinaa, perustettiin noin vuonna 1639 kylistä, jotka otettiin Ruokolahden, St. Peterin eli Jääsken, Taipalsaaren ja Lappeen lähinaapuriseurakunnista, kuuluu osittain Viipurin läänin Lappeen ja osittain Jääsken kihlakuntiin, ja sen välittömästä poliisitoimesta vastaa kaksi nimismiestä. Sitä ympäröivät edellä mainitut seurakunnat; koilliskulma rajautuu Saimaa-järveen (jossa on kaksi seurakuntaan kuuluvaa asuttua saarta, joista toisessa on kaksi rusthollia ja yksi talo) ja yhdeltä kulmalta pitäjä viettää Vuoksi-Imatran laskuuomaan. Siihen aikaan Haukilahden, Joutsenon, Karsturannan, Pätilän ja Jänhiälän kylät kuuluivat Taipalsaaren seurakuntaan; Korven, Korvenkannan, Meltolan, Rantakylän ja Mjetinsaaren kylät Ruokolahteen; Suokumaan kylä Pietarin kirkkoon, sekä Leppälän, Marttilan, Nevalan, Ravattilan, Lipiälän, Jokelan, Virkkilän, Eiskolan, Karjalaisen, Anolan, Myllärilän, Hyvättilän, Karhulan, Tujulan ja Parjalan kylät Lappeeseen. Tämän seurakunnan nimi johtuu Joutsenon kylästä.

Kirkko sijaitsee yhdeksäntoista virstaa Lappeenrannan kaupungista, viisikymmentäkolme Viipurista ja kaksikymmentä laajasti tunnetusta Imatran koskesta. Iso tie Savosta Viipuriin ja Pietariin kulkee tämän pitäjän kautta. Seurakunnan rajojen si-

Joutsenon pappila vuoden 1766 verollepanokartassa.
Kopio Paula Kärjen kokelmasta.

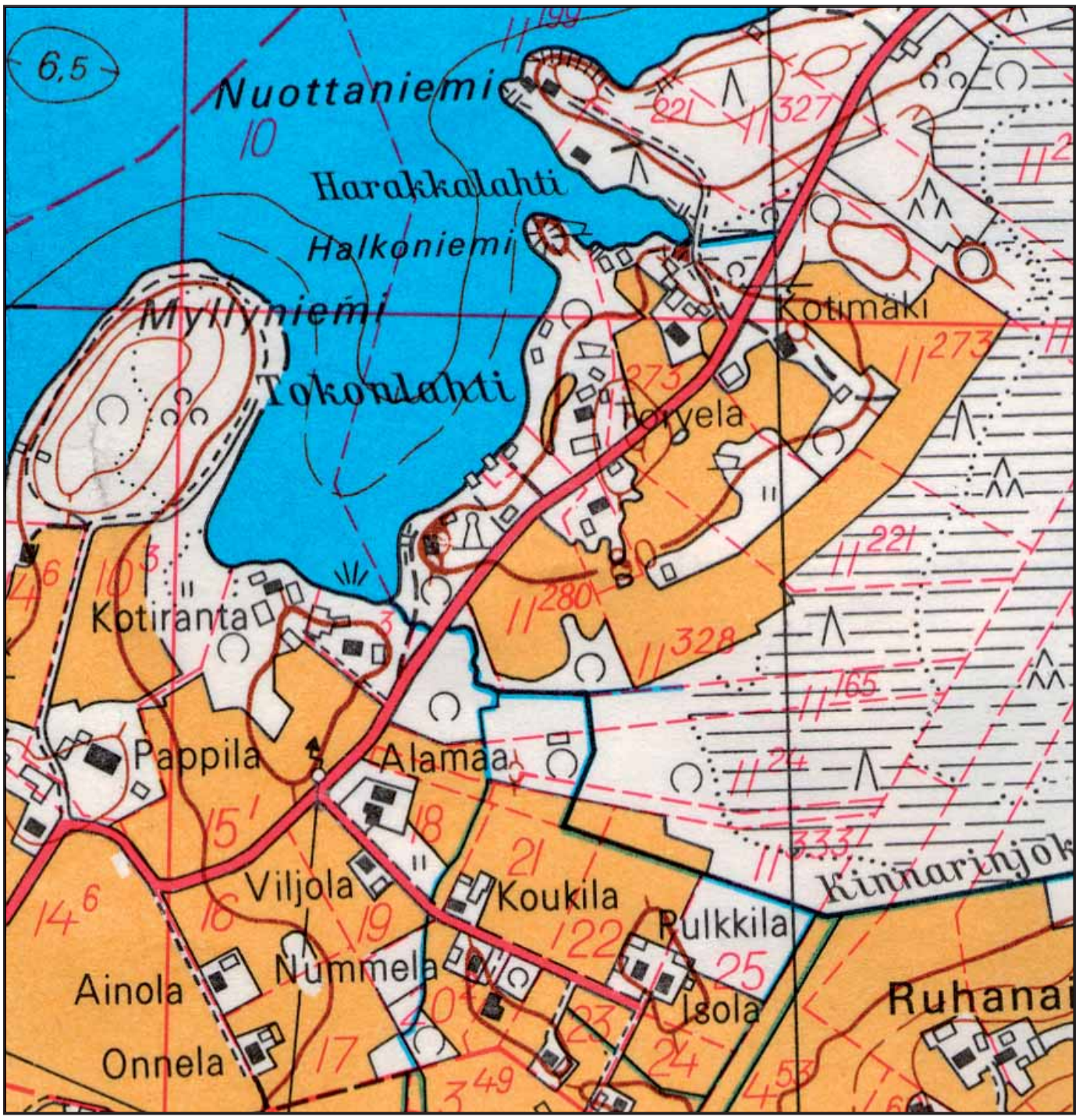
sällä ei ole mitään suurta järveä, vain pienet järvet ja joet luovat maankamaraan lähes huomaamatonta vaihtelua. Mutta paljon huomattavampi on Viipuriin vievän tien luona oleva suuri laakea suo, jota kutsutaan Konnunsuoksi ja joka on noin 1/2 tai jopa 4 virstaa leveä ja 25 virstaa pitkä, ulottuen Lappeen pitäjän alueelle. Vakaumukseni mukaan olisi mahdollista niityn saamisen toivossa ojittaa se Suokumaanjokeen ja sieltä edelleen suureen mereen. Täällä on melko vähän todellisia kallioita, mutta sen sijaan useita hiekkamäkiä ja niillä irtonaisia kiviä.

Seurakunnan laajuus ei ole tiedossani, mutta vuoden 1706 maakirjan mukaan täällä on ollut 115 manttaalia ja 127 taloa, joiden määrä usean autioitumisen ja veronvähennyksen seurauksena on pienentynyt 28 manttaaliin ja 117 taloon. Näistä taloista 41 on varustanut Ruotsin aikana rakuunan. Nykyään 17 taloa kuuluu valtioneuvos Thomsonin ja 21 leskirouva kollegioneuvoksetar Rechanbergin lahjoitustiluksiin, joista kuitenkin 4 on sittemmin lunastanut itsensä verovapaiksi. Kaikki nämä on ensin lahjoitettu kahdelle puheiden mukaan Kärnäkosken taistelussa haavoittuneelle luutnantille.

Maaperä on vaihtelevaa, osittain hiekkakangasta, osittain kivetöntä savimultaa saviperustalla. Se antaa silloin kun se on viljavaa keskimäärin 10 jyväisen sadon. Suota on jossain määrin, mutta ne ovat pääosin otettu viljelykseen. Niin sanottu seurakunnan alaosa on yöhallalle arka, luultavasti Konnunsuon läheisen naapuruuden vuoksi. Varsinaisen peltoviljelyn on ollut tyytyminen vähäisellä kateudella näkemään sen, että ikivanha kaskeaminen on suositumpaa; nykyaika antaa kuitenkin toiveita, että peltoviljely voittaisi kilpailijansa.

Peltoja laajennetaan jatkuvasti; myös ulkopellot on otettu huomioon. Jotkut aloittelevat jo keinotekoista lannoitusta; ojitus kiinnittää myös ajattelevimpien huomiota. Kuormien kuljetus uuteen Suomeen on ollut virikkeenä tähän toimintaan; mainitaan myös eräiden seudun tilallisten antama esikuva, myös tähän on vaikuttanut ja on vastaisuudessakin vaikuttamassa pula metsistä, joka on seurausta kaskeamisesta ja puun kuorimisesta tervan polttoa silmälläpitäen. Niittyjä on syntynyt suoviljelyksen seurauksena, kuitenkaan heinää tuotetaan tuskin myytäväksi asti. Metsät ovat, kuten jo mainittiin, loppuun kaskettuja ja osa paikkakunnista kärsii täydellisestä polttoaineen ja rakennuspuun puutteesta, jota heidän tulee hankkia pitkän matkan päästä. Karjanhoito ei poikkea huomattavasti muista paikkakunnista; kuitenkin voi mainita, että suomalaista rotua olevat hevoset ja mustat tai harmaat lampaat ovat heidän suosikkikarjaansa; ensin mainitut rahtimatkojen vuoksi ja jälkimmäiset koska ne antavat kestävää raaka-ainetta valmistettaessa suosittua tummanharmaata pukua.

Sekä talvisin että kesäisin Saimaassa pyydetään nuotalla, mutta vain vähäisessä määrin muilla pyydyksillä ns. repyjä (melko pieni kala, joka elää useissa järvissä sisämaassa, jonka paikkaa systeemissä ei varmasti tunneta) kotitarpeeksi, ja hyville ystäville

Joutsenon pappila vuoden 1983 maastokartassa.
Maanmittaushallitus.

ja naapureille unohtamatta tässä yhteydessä pappia. Peltoviljely ja kaskeaminen antavat leipäravinnon, jonka jauhamiseen on yksi kotitarvetuulimylly, joitakin vastaavia vesimyllyjä, veromylly Vuoksessa ja monta käsimyllyä. Kaupunkeihin ei myydä lainkaan viljaa; rahamaksut katetaan tuloista, jotka saadaan kyytimaksuista. Niin kesäisin kuin talvisin tehtävät rahtimatkat ovat talonpojan rakkain työ. Järkevimmät rajoittavat myös tämän toimen kotitarpeen rajoihin, kuten kipparit ja matruusit kuljettamalla lautalotjia Savon sahoilta. Lotjien purkupaikka on pappilan luona ja ympäröivillä rannoilla. Laudat kuljetetaan täältä talvella Viipuriin.

Seurakunta koostuu 2820 sielusta, kaikki luterilaisia ja, jos ei papistoa ja nimismiestä oteta huomioon, he kaikki ovat talonpoikia. Uskonto on heille pyhää: valistus tästä lähteestä haluttua ja ilmenee hartautena Jumalanpalveluksessa. Ilman sisäistä kateutta he elävät kadehdittavaa elämää - ystävyydessä ja luottamuksessa, keskinäisessä ystävällisyydessä, siveydessä ja kohtuudessa - harkitulla tavalla yksinkertaisesti puettuna, jotka kaikelle loistolle ja irstaudelle vieraina pitävät tuohivirsujaan lähipitäjien sahviaania (hieno nahkalaatu) parempina ja pellavaa ja sarkaa heidän silkkiään parempana, myös silloin kun he lähestyvät kaikkein korkeina.

Mutta mainitessani tämän yleensä, minun ei tule vaieta puutteistakaan. Täälläkin on roistoja, mutta vain muutamia, ja ehkä tarpeellisia varoitukseksi muille, muiden arvon kohottamiseksi: he ovat myöskin vielä taipuvaisia rangaistuna yhden tai kahden sunnuntain istumiselle jalkapuussa hillitsemään itsensä ja harkitsemaan asioita.

Joutsenolaiset rakastavat työteliäisyyttä, mutta monet esteet yrittävät tukahduttaa sen. Tilat ovat suurimmaksi osaksi jaettuja. Kaikki työt toimitetaan osakkaiden toimesta yhteisesti ja tuotto jaetaan riihessä. Näin ahkerat ja huolelliset eivät korjaa täällä sataa enempää kuin laiskat ja huolimattomat: aloitekyky katoaa ja välinpitämättömyys valtaa alkaa.

Puhtauden ei voi valittaa olevan vähemmän kunnioitettua joutsenolaispiireissä kuin monilla muilla paikkakunnilla Suomessa, mutta se ei voi myöskään katsoa olevan kovin suosittua. Mitään vieraille varattuja tupia ei ole. Ystävällisyys on toki jo aitoa, mutta siitä puuttuu se keveys, joka liittyy tavalliseen hyvään käytökseen. Rehellisyyteen voi luottaa, kuitenkin rahtimatkoilla voidaan tilaisuutta käyttää joskus hyväksi.

Vaatteet ovat vaatimattomia, mutta naissukupuolelle ne ovat epämukavat ja epämiellyttävät. Voi kuvitella näkevänsä noita-akan, kun Joutsenon nainen näyttäytyy soikeissa tuohi- tai nahkakengissä, jotka ovat riittävän isot niin että niihin mahtuisi puoli kappa viljaa, ja joissa on korkeat raudoitetut korot, jotka jyristen ilmoittavat vieraan saapumisesta ja jättävät lattialle merkit käynnistään ja koristautuneena valkoiseen pellavahuiviin (huntu), joka on laskoksin latistettu päälaelle ja riippuu yhdeltä kulmaltaan pitkin selkää aina vyötäisille asti pitkän sarkakauh-

Entinen kirkkoherran pappila, kuva vuodelta 1967.
P. Kaila. Museovirasto.

tanan päällä, joka kesäisin ja talvisin peittää sorjaa ja kauniisti muotoutunutta vartaloa; raidallinen, punaisella alhaalta reunustettu nelikulmainen villavaate kiinnitetään nauhalla kaulan ympäri ja se riippuu vasemmalla puolella olkapään päällä aina polveen asti.

Tytöillä on vaimojen hurstun sijasta palmikko, tai nauha, joka punotaan yhteen päälaelle koottujen hiusten kanssa ja joka sitten laskeutuu monivärisinä ripsuina pitkälle alas selkään; tätä laitosta kutsutaan tertuksi. Pikkutytöillä on alas riippuvat hiukset ja pitävät niiden keralla mustaa nauhaa. Ainoa ylellisyys, jota naissukupuoli pitää kunniassa, on vaimoilla suuri hopeakiekko ja tytöillä pieni, joka pitää kiinni lähes paidan muotoon ommeltua aivinaisvaatetta (naisen paitaa). Huomionarvoisena kannattaa mainita, että tämän seurakunnan kauniimpi sukupuoli, enemmän kuin muualla, nauttii kohteliaisuutta ja helpotusta. Näyttää siltä, että kukin täällä menee naimisiin omaksi huvikseen ja saadakseen itselleen sellaisen (puolison?), joka ottaa hänen omaisuutensa ja säilyttää hänen nimensä ja muistonsa jälkimaailmalle.

On toki totta, että vaimon tulee huolehtia miehen vaatetuksesta, mutta täällä miehet, mitä tuskin tapahtuu muualla, polttavat viinaa (muualla naisten työtä), paikkaavat ja pesevät vaatteita, tekevät maltaita, auttelevat jopa navetanhoidossa. Sanalla sanoen, vapauttavat naiset kaikista niistä töistä, joihin vaaditaan enemmän voimaa ja vaivaa.

Kun maatalon tyttäret naitetaan, he saavat myötäjäisinä ainoastaan lehmän ja lampaan, ryijyn, lampaannahkavällyt, arkun ja jotain muuta pientä; mutta sen sijaan kotitalossaan vuosittain tiettyinä aikoina usean viikon pidot, paitsi että he ovat itseoikeutettuja vieraita kaikissa suvun hautajaisissa, häissä ja ristiäisissä, kuitenkin kutsun mukaan.

Yksinkertaisen vaatetuksen ja elintapojen takia tarpeita on vähän, mistä seuraa, että leipää on riittävästi, roskaväkeä tuskin tunnetaan ja kulkureita on jonkin verran, ei kuitenkaan rasitteeksi, sillä täällä kukin huolehtii sukulaisistaan ja köyhistään eikä hylkää heitä, kun heistä tulee sairaalloisia ja raihnaisia tai leskiä. Kirkon köyhäinapuun he voivat vain joskus joutua turvautumaan. Emme näin ollen ole ollenkaan tietoisia kerjuuasetuksen käytöstä eikä muutoin niin hyvistä kerjäläishuoltolaitoksista.

Ensimmäinen kirkko on rakennettu vuonna 1640 ja nimetty Pyhän Johanneksen mukaan; se oli pystyssä vuoteen 1757 jolloin se revittiin, sen jälkeen kun vuotta aikaisemmin eli 1756 oli rakennettu uusi kirkko joka on nyt toinen järjestyksessä. Tuomiorovasti ja konsistorin esimies Herra Fabian Nils Gudseus vihki tämän kirkon 10. Helmikuuta 1760 tuomiorovastin tarkastuksen yhteydessä.

Seuraavat kirkkoherrat ovat toimineet tässä seurakunnassa toinen toistensa jälkeen.

1. Johannes Svan on ensimmäinen kirkkoherra, joka on ottanut sukunimensä seurakunnan mukaan, koska Svan on suomeksi Joutsen tai Joutsena. Tämä Johan Svan on ollut kirkkoherrana vuoteen 1680, jolloin hän kuoli. Häntä seurasi hänen nuorempi poikansa.

2. Jöran Svan tai kuten häntä maaherranviraston utsalgissa häntä kutsutaan nimellä Joutzenius, on kuollut 1702 (toisen lähteen mukaan: ”noin 1697” toim.).

3. Johannes Frisius. Hän oli aikaisemmin kappalaisena Hauhon kappelissa Hämeessä, ja sai kuningas Kaarle XII:lta den 12 valtakirjan tähän pastoraattiin. Hän kuoli heti sen jälkeen kun keisari Pietari Suuri oli vallannut Viipurin 1710.

Kirkkoherra Frisiuksen jälkeen tämä seurakunta oli useita vuosia ilman säännöllistä pappia, jolloin he olivat pakoitettuja antamaan lapsensa kastettavaksi Lappeella. Lappeen papisto oli tuolloin ajoittain pitänyt jumalanpalveluksen tässä kirkossa. Vuoden 1716 tienoissa on silloinen Viipurin kuvernööri asettanut tänne kirkkoherraksi.

4. Barthold Matenius. Hän oli ennen lähellä Viipuria ole-

van Panssarlahden köyhäintalon saarnaaja. Jos kaikista edellisistä kirkkoherroista on tietty tieto, että he olivat taitavia, jumalaapelkääviä ja innokkaita pappismiehiä; niin tämä Mathenius on ollut sekä oppimaton ja paheisiin ja varsinkin juoppouteen taipuva, josta seurasi, että seurakuntaa oli hoidettu aivan huonosti ja kyltymättömyys oli päässyt vallalle, niin että kuulijat rohkenivat puhua hänelle saarnan aikana kun hän oli saarnaamassa. Mathenius sokeutui lopulta ja vapautettiin virkaan kelpaamattomana vuonna 1723 piispa Gezeliuksen tarkastuksen yhteydessä. Hän kuoli joitakin vuosia sen jälkeen Tukholmassa, koska hän oli matkustanut sinne valittaakseen kuninkaalle siitä väitetystä epäoikeudenmukaisuudesta, joka oli tullut hänen osakseen.

1719 oli Clemens Forsander kappalaisena täällä, ja toimi samassa toimessa vuoteen 1725 ja nukkui pois samana vuonna. (Salmenius 1740)

5. **Gustavus Lilius** tuli Matheniuksen tilalle vuoden 1723 helmikuun 5. päivänä nimitetyksi seurakunnan yksimielisellä pyynnöllä tilapäiseksi kirkkoherraksi piispa Gezeliuksen edellä mainitun tarkastuksen yhteydessä; sai myös huhtikuun 5. päivänä 1725 kuningas Friedrik I:ltä oikean valtakirjan tähän toimeen. Hän oli ennen eskadroonan saarnaaja, joka pitkän sotaretken aikana kärsi ja kesti paljon; paleltui palatessaan Skånesta Norjan tuntureilla ja menetti toisen silmänsä. – Hän oli jumalaapelkäävä ja uuttera opettaja, joskin vanha ja väsynyt, yritti kuitenkin väsymättämällä ahkeruudella saada jotensakin kuntoon Matheniuksen aikana turmellun seurakunnan. Hän kuoli 1 maaliskuuta 1731.

1725 määrättiin Henric Hordiander tänne kappalaiseksi, jossa virassa hän oli vuoteen 1728, jolloin hän kuoli. 1728 Petrus Warell nimitettiin armovuoden saarnaajaksi kuolleen Hordianderin kuolinpesälle ja nimitettiin seuraavana vuotena kappalaiseksi, ja joka elää edelleen ja hoitaa kappalaisen tointa. (Salmenius 1740)

6. Hindrich Salmenius, oli Savonlinnan triviaalikoulun vararehtori, tuli kirkkoherraksi tänne 1732 ja sai siirron ensin Sulkavan seurakuntaan, jonne hän muutti täältä 1747; ja sittemmin oli hän kirkkoherra Puumalassa, jossa hän kuoli 1780 vanhana ja kylläisenä elämästä.

7. **Andreas Giös**, syntynyt Siuntion pitäjässä Uudellamaalla, jossa oli vielä 1802 4 hänen veljensä lasta; tuli vuonna 1748 Pietarin Keisarillisen oikeuskollegion valtakirjalla 15 heinäkuuta kirkkoherraksi. Hän oli ennen tuomiokirkon taloudenhoitaja ja konsistorin notaari Haminassa, ja hoiti kaikkien mielihyvällä seurakuntaa vuoteen 1779, jolloin hän kuoli 16 huhtikuuta. Hän oli asessorina Haminan konsistorissa 20 vuotta. Häntä seurasi hänen vanhin poikansa, maisteri.

8. Johannes Giös, oli aikaisemmin vuodesta 1773 isänsä apulainen ja varapastori ja sai 23 huhtikuuta 1781 Keisarilliselta oikeukollegiolta valtakirjan tähän pastoraattiin; kuoli 28/12 1799.

9. David Platan. Syntynyt 17 tammikuuta 1753 Savitaipaleen kappalaisen virkatalossa. Opiskelija Porvoossa ja Turussa. Vihittiin papiksi Haminan konsistorissa 1776, oli ensin isänsä apulainen, sittemmin armonvuoden ja väliaikainen saarnaaja eri paikoissa. Määrättiin Savitaipaleen kappalaiseksi 1789. Suoritti 1795 pastoraalitutkinnon Haminan konsistorissa. Sai 1802 Keisarilliselta oikeuskollegiolta valtakirjan tähän pastoraattiin. Kuoli ja haudattiin 1807 yhdessä vaimonsa kanssa, joka viikkoa ennen oli päättänyt maallisen vaelluksensa; tämä suuri rakkaitten vanhempien menetys kohtasi sydämeen käyvällä surulla 11 heidän lastaan, joista 9 oli alaikäistä.

10. Carl Jacob Ignatius. syntynyt 1778 6. elokuuta. Opiskelija Porvoossa ja Turussa. Vihittiin papiksi Haminan konsistorissa; ja oli rakkaan isänsä ensimmäinen apulainen, sittemmin armovuoden saarnaaja ja kirkkoherra Ruokolahdella, suoritti 1807 pastoraalitutkinnon Haminassa saatuaan sitä ennen varapastorin tittelin oikeuskollegiolta. 1808 Tarton keisarillinen yliopisto määräsi kouluopettajaksi Lappeenrantaan; sai 1809 oikeuskollegiolta valtakirjan tähän pastoraattiin, jonne hän muutti 1810 toukokuussa; kuoli 30 joulukuuta 1812 (allekirjoittaneen tiedon mukaan). Hän oli eläissään hyvin oppinut, ajatuksiltaan oikeudenmukainen, kunnollinen niin toimessaan kuin yksityiselämässään, mutta hyvin heikko terveydeltään.

11. Johannes Ahlberg, lienee syntynyt, oman ilmoituksensa mukaan Turun kaupungissa 24 heinäkuuta 1768; hän on opiskellut Turussa, jolloin hän on saanut kivestä niin vakavan iskun päähänsä, että hän lopulta, kun hän sai tämän pastoraatin elämänsä aikana läpi käytyjen erityisten vaiheiden jälkeen myönnettiin hänelle sairaalloisuuden vuoksi virkavapaus ja virkaa hoitaa allekirjoittanut. Tämä Ahlberg elää nyt niin ja näin täyttä elämää puolisonsa hannoverilaisen Charlotta Dorothea Blöckerin kanssa, jonka hän kuuluu naineen Siperiassa.

1719:sta vuoteen 1736 oli Staffan Karsson lukkarin toimessa mutta koska hän sokeutensa ja raihnautensa vuoksi ei kyennyt pitempään hoitaa tointa, asetettiin hänen sijalleen 1736 Mickel Larsson lukkariksi, joka elää täällä edelleen ja hoitaa lukkarin tointa. (Joutsenossa 23. syyskuuta 1740 Henric Salmenius)

Joutsenossa 23. maaliskuuta 1816
Gustaf Adolph Brunow
Joutsenon kirkkoherra

Esitys on valikoiva käännös seuraavista kirjoitelmista

Brunow, Gustaf Adolph 1891-1892: Kortt efterrättelse rörande Joutzenus Församling, skrefen efter säkra berättelser och gamla befintel. Acter af Johannes Giös (m. fl.).- V. Församlingshistoriker (Joutseno).-Ur Finlands historia. Publikationer ur de Alopeiska pappren redigerade af Ad. Neovius, 2. Borgå.

Brunow, G. A. 1816: Utdrag utur ett memorial ifrån curam gerens i Joutzenos socken, mag. Gust. Adolf Brunow, innehållande berättelse om åtskilliga näringars nu varande skick uti denna socken.- Underrättelser från Kejs. Finska hushållnings-sällskapet 1:5. Åbo, s. 65-72.

Salmenius, Henric 1891-1892: Förteckning uppå Clericiestaten i Joutzeno Sochn ifrån åhr 1719 till 1739 inclusive.- V. Församlingshistoriker (Joutseno).-Ur Finlands historia. Publikationer ur de Alopeiska pappren redigerade af Ad. Neovius, 2. Borgå.

Kaikkivaltias, Kaikkeinarmollisin Kuningas

Käännös: Marjatta Luoto

Minun täytyy valitettavasti tehdä Teidän Kuninkaalliselle Majesteetillenne alamaisimmin selkoa suuresta onnettomuudesta, joka kohtasi tätä seutua raivoisan tulipalon muodossa tämän kuun 16. päivänä, kun tuli, joka keskipäivän aikaan pääsi valloilleen erään porvarin talossa, levisi niin nopeasti, että vaikka sitä yritettiin tukahduttaa, sitä ei voitu sammuttaa, vaan silloin vallitseva voimakas myrsky, joka puhalsi etelälounaasta, teki palon niin kiivaaksi, että neljässä tunnissa oli koko tuulen alla oleva alue tuhkana aina järveen asti, käsittäen 53 taloa, mikä on enemmän kuin 1/3 tästä seudusta, sekä suuren osan asukkaiden irtaimesta omaisuudesta; paitsi sitä vahinkoa, joka täten tuli asukkaille, kuten tuhkaksi palanut parakki, jonka porvaristo oli rakennuttanut varuskunnan miehistölle, oli valitettavinta, että osa Teidän Kuninkaallisen Majesteettinne makasiineista myös paloi, nimittäin se, joka oli sillä alueella, jossa tuli syttyi; sillä vaikka minä omalta osaltani olin hyvin huolellinen ja koetin katsoa, että sitä varjeltaisiin tulelta, niin että siellä syttynyt tuli useaan kertaan saatiinkin sammutetuksi, sitä ei sittemmin kuitenkaan voitu pelastaa, koska tuli sen ympärillä levisi yhä enemmän ja enemmän, ja voimakas tuuli levitti tulipaloa yhä kiivaammin siihen suuntaan. Tämä makasiini käsitti 11 aittaa, joihin oli sijoitettu sotamakasiinin varastoa 2585 tynnyriä ja 19 kappaa ruista 2765 tynnyriä ja 28 kappaa ohraa ja sen lisäksi 375 tynnyriä ja 11 5/12 kappaa ohraa, joka oli varuskunnan kuukausittaista ylöspitoa varten kerätty erityiseen aittaan Alndtin makasiinin varastosta. Vaikka suhtauduin hyvin raskaasti tähän onnettomaan tapahtumaan, joka edelleen painaa mieltäni, ryhdyin kuitenkin pahimpien lieskojen sammuttua sellaisiin toimenpiteisiin, että jäljelle jääneet, vielä palavat viljakasat sammutettiin samana yönä ja seuraavana päivänä, niin että jo seuraavana aamuna voitiin aloittaa puhtaan viljan pelastaminen, kun palanut ja kelvoton vilja oli siitä ensin erotettu, ja tätä työtä jatkettiin koko yö ja seuraavat päivät, niin että nyt on korjattu talteen noin 1000 tynnyriä puhdasta viljaa, ja toivon, että huomattava määrä pystytään vielä keräämään; suurin vaikeus tässä työssä on ollut viljan säilyttämiseen sopivien aittojen hankkiminen, mutta minä olen etsinyt tähän ongelmaan kaikkia ajateltavissa olevia ratkaisuja, niin että tarpeelliset tilat on suurella työllä ja vaivalla saatu hankituksi, ja yhä edelleen aion vaivojani säästämättä edistää tätä viljan pelastamista Teidän Majesteettinne ja valtakunnan hyödyksi. Vaikka kaikesta, mikä on tehty ja mitä vielä tullaan tekemään, on asian laajuuden vuokasi mahdotonta tehdä selkoa, uskon alamaisimmin, että Teidän Majesteettinne luottaa siihen, että toimin varovaisesti ja huolellisesti etsiessäni keinoja, joilla palosta säilynyt vilja voidaan korjata ja varastoida, erityisesti ryhdyn toimenpiteisiin saadakseni rakennetuksi vielä puuttuvat aitat mahdollisimman nopeasti ja mahdollisimman pienin kustannuksin, kun ensin on saatu käyttöön ne rautatyökalut ynnä muut, jotka on saatu palon jälkeen kerätyksi. Mikäli Teidän Majesteettinne hyväksyy asian, olen myös halukas myymään palaneen, käyttökelvottoman viljan eniten tarjoavalle. Makasiinin tuhouduttua jäi jäljelle vielä neljä aittaa, jotka sijaitsevat kirkon vieressä ja säästyivät palolta, niissä on sotamakasiinin varastoa 1620 tynnyriä viljaa, mikä yhdessä Savonlinnaan varastoidun viljan kanssa tekee 2662 tynnyriä, lisäksi tulee se, mitä palaneesta viljasta vielä voidaan pelastaa sekä makasiinissa säilynyt vilja, jota yhdessä Savonlinnan vastaavassa varastossa olevan viljan kanssa on 374 tynnyriä ja kaksi kappaa ruista ja 2078 tynnyriä ja 4/12 kappaa ohraa; Tässä valitettavassa palossa julkisista rakennuksista tuhoutui alamaisimmin mainitun makasiinin lisäksi yksi paja ja yksi vartiorakennus, samaten tuhoutui 280 palisadia rannalla olevasta alemmasta palisadirivistöstä ja 820 palisadia ylemmätä sekä 510 palisadia makasiinin ympärille rakennetusta aitauksesta, nämä kaikki ovat täysin palaneet, osa linnoituslaitteistakin eli glasiinista on hieman tulen turmelemaa, mutta ne voidaan vähin kustannuksin korjata, kaikkein tärkeintä on, että tulen alempaan palisadirivistöön tekemä aukko saadaan varustetuksi uusilla palisadeilla, tehtävä on niin kiireellinen, ettei ole mahdollista odottaa sotamarsalkka paroni Stackelbergin määräystä, niinpä olenkin jo ryhtynyt toimenpiteisiin, että asia saadaan hoidetuksi muutaman päivän kuluessa, niin että paikka on taas kuten ennenkin palisadien ympäröimä.

Teidän majesteetillenne tiedotetaan myöhemmin viljan varastoinnin edistymisestä, pelastetun viljan määrästä ynnä muusta. Minä pysyn viimeiseen hetkeeni asti teidän Kuninkaallisen Majesteettinne kaikkein uskollisimpana palvelijana.

J: H: Frisenheim
Carl Printz
Lappeenranta heinäkuun 19. päivänä 1729

“tuli, joka keskipäivän aikaan pääsi valloilleen erään porvarin talossa, levisi niin nopeasti, että vaikka sitä yritettiin tukahduttaa, sitä ei voitu sammuttaa, vaan silloin vallitseva voimakas myrsky, joka puhalsi etelälounaasta, teki palon niin kiivaaksi, että neljässä tunnissa oli koko tuulen alla oleva alue tuhkana aina järveen asti”

Lappeenrannan linnoitus 1740. Linnoituksen koilliskulmassa on makasiinialue, jossa tulen tuho on ilmeisesti ollut pahin. Myös kirkon ympärillä on makasiinirakennuksia, joihin säästynyttä viljaa varastoitiin. Krigsarkivet / Etelä-Karjalan Museo.

Valtakunnanneuvoston huomautus: Vastataan, että Kuninkaallinen Majesteetti valittaa tätä onnettomuutta ja ilmaisee armollisen mielihyvänsä siitä kiitettävästä huolenpidosta, jota hän on tässä onnettomassa tapauksessa kohdistanut yhteen ja toiseenkin asiaan sekä hyväksyy, että hän myy palaneen ja kelvottoman viljan eniten tarjoavalle.

Uplanti, Neuvostyön kanslia, elokuun 6. päivänä 1729

Lepolan hautausmaa

Lepolan hautausmaan portti. Miikka Kurri.

1930-luvun ideaalihautausmaa

Teksti: Tuula Airio

Lepolan 4.6.2009 70 vuotta täyttävä hautausmaa on täysin aikansa lapsi. Lappeen keskiaikaisen suurpitäjän seurakunta sai vuonna 1939 kokonaan uuden, oman hautausmaan. Se suunniteltiin ja toteutettiin hautausmaiden uudistusliikkeen modernein ja uudistunein sisällöllisin ajatuksin, mutta ulkonaisesti vanhoihin muototraditioihin nojaavalla estetiikalla. Tälle ikilevon paikalle annettiin sen kristillisen vihkimisen yhteydessä moderni nimi *Lepola*.

Lepolan hautausmaan suunnittelijaksi valittu taiteilija Ilmari Wirkkala Hautausmaiden Ystävät r.y:stä toteutti Lepolan suunnittelun teologisen kokonaisteeman pohjalta ja kokonaisvaltaisena suunnittelutehtävänä. Lappeen seurakunnan arkistosta löytynyt yleissuunnitelmakartta kertoo hautausmaan asemakaavasta, että lännestä pääportilta alkavan hautausmaan keskikäytävä toimii hautausmaan kokoavana pääväylänä. Sille on barokin puutarhojen tapaan erilaisten aukioiden ja koristeistutusten avulla annettu tehtäväksi tarjota esteettisiä elämyksiä, kauneuden kokemista aukiolta toiselle toistuvina, kirkollisin symbolein esitettyinä elämysketjuina. Pääportin reliefin ylösnousemusteema, symbolinaan tyhjä risti, oli suunniteltu toistuvaksi hautausmaan teologisena teemana läpi pääkäytävän. Siunauskappelissa Kristuksen uhrisymbolina esiintyy vielä krusifiksi. Kappelista eteenpäin tyhjän ristin tuli muistuttaa ylösnousemuksen voitosta.

Vuonna 1939 hautausmaan vihkitilaisuuteen pystytettiin vihkimispaikalle siunauskappelin taakse – nykyiselle muistopaikalle – kuusimetrinen musta, puinen vihkiristi. Siitä eteenpäin ristikäytävän aukiolle, latinalaisen ristin muotoiselle alustalle suunniteltu lapsienkeliä kuvaava suihkukaivo ei toteutunut, kuten eivät myöskään sivuporttien takorautaristit. Pääkäytävän esteettisesti koristeltujen aukioiden tehtäväksi tuli myös toimia

hautausmaaseremonioiden ja -juhlien paikkoina.

Suunnittelutehtävän kokonaisvaltaisuutta kuvaa, että Ilmari Wirkkala, yksi mies, suunnitteli kaiken kerralla käyttövalmiiksi. Yleissuunnitelma osoittaa kuinka hautausmaa tehtiin hautapaikkanumerointeineen valmiiksi kuin talo, jonne muutetaan. Noin 11,34 hehtaarin hautausmaa-aluetta, turvalinnaketta, kuolleiden kaupunkia, kiertää Wirkkalan suunnittelema n. 1,5 kilometrin pituinen kiviaita. Jykevä, alhaalta metrin levyinen kivimuuri rajaa muodoltaan erikoisen hautausmaan ympäröivästä maailmasta kuin linnakkeen. Muurin sisälle laadittu asemakaava kaksine suurine käytäväakseleineen, ristikäytävineen ja seremonia-aukioineen, ja lähes ylisuureellisine istutussuunnitelmineen on vaikuttava. Hautausmaa on kokonaistaideteos. Massiivinen pääportti on kuin kaupunginportti, josta pääsee Ilmari Wirkkalan Lappeen rovasti Leo Gummerukselle ennen vihkijuhlia 1.6.1939 kirjoittamin sanoin ”kaikkien seurakuntalaisten yhteisesti omistamaan *kotiin*, joka on kuin viimeinen yhdistävä kynnys ajallisuuden ja iäisyyden, tämän ja tuonpuoleisen välille.”

Miksi Lepolasta tuli aikansa ideaalihautausmaa?

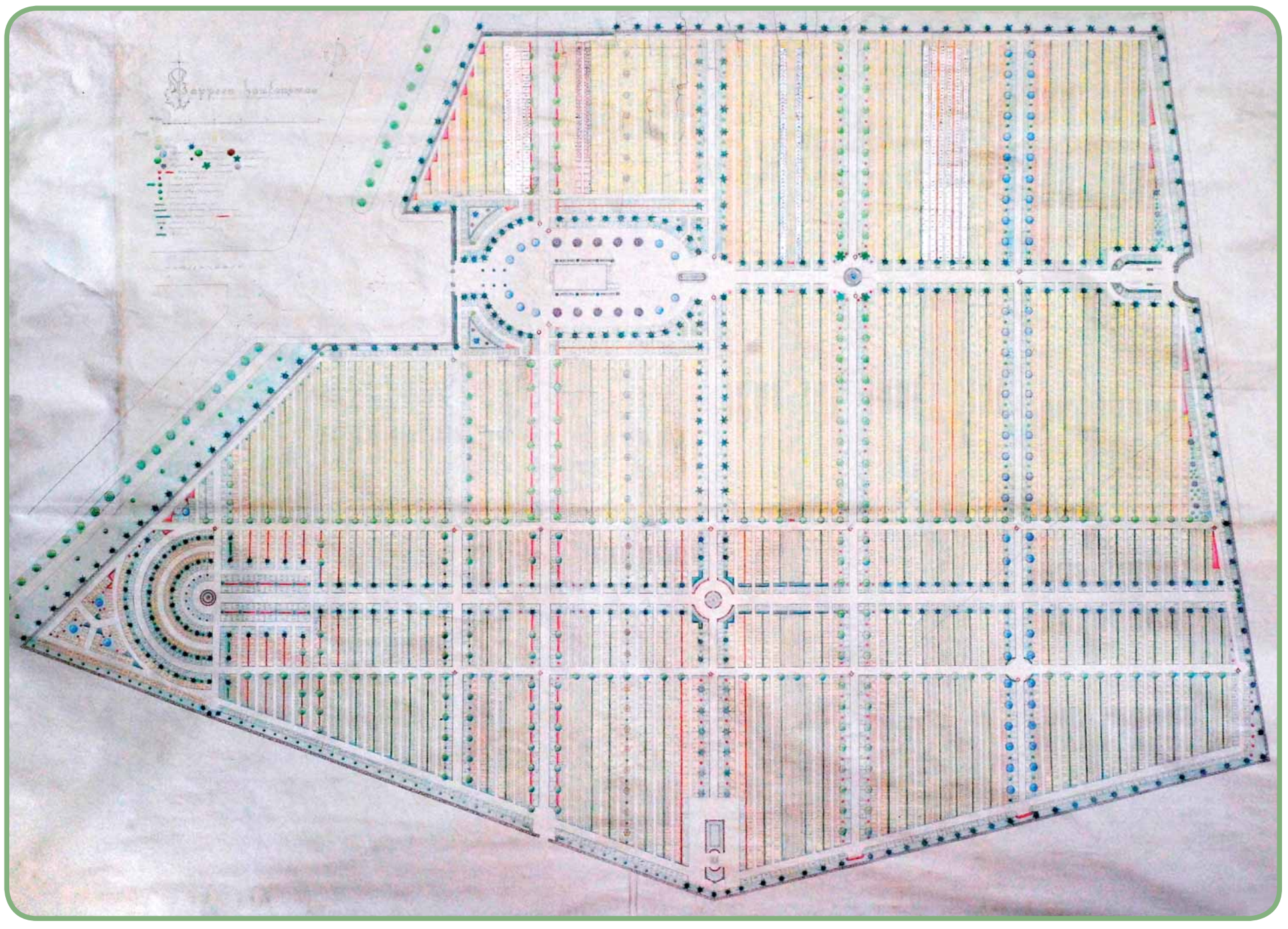
Kulloisenkin suunnittelukohteen lopputulokseen vaikuttaa ensisijaisesti suunnittelijan oma näkemys. Monet ajan aatteissa eläneistä seikoista olivat vaikuttamassa Lepolan suunnittelun lopputulokseen. Suunnittelijalla on merkittävä rooli siinä, minkälaiseksi suunniteltu kohde muodostuu.

Lepolasta tuli aikansa ideaalihautausmaa, koska sen suunnitteli 1920-luvun lopun hautausmaiden uudistajiin kuulunut, aikaansa seuraava visionääri ja kristityn arvomaailman omaava, taiteilijakoulutuksen saanut ja kokenut hautausmaiden suunnittelija. Merkittävän osuutensa lopputulokseen antoivat myös Ilmari Wirkkalan taustaorganisaatiot aateilmastoineen ja taidenäkemyksineen.

Taiteilija Ilmari Wirkkala ja hautausmaiden uudistusliike

Pohjalaisilla sukujuurilla ja runsailla kädentaidoilla varustettu, mm. monessa polvessa Kuorikoskien kirkonrakentajasuvun edustaja Ilmari Wirkkala (1890-1973) valmistui Ateneumin Korkeammasta taideteollisuuskoulusta taiteilijaksi vuonna 1911. Valmistumisestaan lähtien hän toimi yli 15 vuotta hankolaisen kiviveistämön Granit Oy:n taiteellisena johtajana. Granit Oy toimitti kaupunkiarkkitehtuurin ja hautausmaiden kiviveistoksia sekä ulkomaille että kotimaahan. Toistuvat työmatkat ulkomaille ja ammatin kautta alan kirjallisuuteen tutustuminen mahdollistivat Wirkkalalle laajan tietouden vallitsevista hautausmaa- ja tyylisuuntauksista. Kivi materiaalina tuli tutuksi, samoin kuin linnoitusarkkitehtuuri.

Wirkkala sai tehtäväkseen laatia 1. maailmansotaa seuranneina vuosina linnoituspiirustukset Hangon ulkopuoliselle saaristoalueelle, mm. Russaröön. Vuosina 1927–1933 Wirkkala toimi hautausmaavalistuksen ohella mm. Laivastoliiton asia-

Lepolan hautausmaan yleissuunnitelmakartta. Lappeenrannan seurakuntayhtymän arkisto. Seppo Pelkonen.

Lepolan hautausmaan vihkiäiset. Etelä-Karjalan museo.

miehenä ja sihteerinä julkaisten merihistoriasta kiinnostuneena useita merikulttuuriteoksia. Ensimmäiset kotimaiset hautausmaasuunnitelmansa hän laati ennen vuotta 1930. Wirkkalan suunnittelemia kirkkoja valmistui mm. Sulkavan Lohikoskelle (1934). Hän maalasi alttaritauluja ja teki hautamuistomerkkejä. Myöhemmin hän on todennut työskennelleensä elämänsä aikana 450 seurakunnassa ja n. 500 hautausmaalla.

1920-luvun hautausmaiden uudistamisessa tähdättiin ensisijaisesti järjestyksen ja kauneuden palauttamiseen sekasortoon vajonneille hautausmaille, koska ”jo järjestyskin on kauneutta”, kuten pastori Väinö I. Forsman totesi. Kirjailija Maila Talvion toimittama kirja *Jumalan Puistot. Leposijoja ja hautausmaita* (1927) nosti vanhojen hautausmaiden kauneuden esille. Hautausmaat alettiin rinnastaa puistoihin ja puutarhoihin, joissa esisien muistoa voi vaalia pitämällä huolta hautojen siisteydestä ja kauneudesta. Myös hautausmaajuhlat ja muut tapahtumat nähtiin tärkeiksi tässä tehtävässä. Seremonia-aukioille tuli kysyntää.

Sisällöllisesti tärkeäksi asiaksi muodostui ihmisten välisen epätasa-arvon poistaminen hautausmailta. Väinö I. Forsmanin sanoin ”kristillisen hautausmaan tulee olla kristillisen ihmiskäsityksen ja uskon tulkki”. Pastori (Kuopion piispa 1939) Eino Sormunen puolestaan julisti, että hautausmailla ei saisi olla arvoerotusta, kiihkoa eikä kiirettä. Rivihaudoista tuli tasa-arvon vastaisina luopua.

Talvion korostamat hautausmaiden demokratian ja rauhan siskon pedit löysivät esikuvansa metsähautausmaista. Niitä rakennettiin luonnon ehdoilla, yhtenäisen nurmipeitteen kattamiksi metsäisiksi siimeksiksi jo 1920-luvulla Saksaan ja Ruotsiin. Näistä Tukholmaan arkkitehtien Sigurd Lewerentzin ja Gunnar Asplundin suunnittelema Skogskyrkogårdenin metsähautausmaa (vih. 1920) on nykyisin suojeltu Maailman kulttuuriperintökohde. Kaikesta tasa-arvojulistuksesta huolimatta Lepolan hautausmaan koillisnurkkaan suunniteltiin vielä 1938 yksi rivihauta vähävaraisia vainajia varten.

Vanhojen hautausmaiden kuntoonpanoa vauhditti vuoden 1927 uusi terveydenhoitolaki sitä täydentävine asetuksineen. Hautausmaille tuli laatia asemakaavat tarkkoine hautamerkintöineen. Tästä aukeni seurakunnille pitkäaikainen työsarka. Uudet hautausmaat tuli rakentaa uusien ohjeiden mukaisesti. Wirkkala perusti vuonna 1933 Hautausmaiden Ystävät r.y.:n, yhdessä mm. Forsmanin, Talvion ja Sormusen kanssa. Hautausmaiden Ystävät r.y. otti tunnuksekseen ristin. Wirkkalasta tuli yhdistyksen sihteeri, ja taiteilijana hän vastasi yhdistyksen seurakunnille tarjoamasta hautausmaiden kuntoonpanosta ja uusien hautausmaiden suunnittelusta. 1930-luvun lopulla Wirkkalan suunnittelutyöhön liittyviä lisäpalveluja toimitti hänen perheyrityksensä Ilmari Wirkkalan taidetoimisto- ja seurakuntapalvelu, jossa vaimo Selma Wirkkala koruompeli miehensä suunnittelemat kirkkotekstiilit. Wirkkalan pojat Tapio sekä Tauno avustivat mm. kuvanveistotehtävissä. Wirkkalan yrityksen 1950-luvulla valmistamia messukasukoita on myös Lappeenrannan kirkossa.

Kirkkotaiteen auktoriteetit vaikuttivat Lepolaankin

Työorganisaationsa kautta Wirkkala oli koko ajan tekemisissä kirkon arvomaailmaa ja taidekäsitystä edustavien henkilöiden ja yhteisöiden kanssa. Hautausmaiden Ystävät r.y. kuului jäsenenä Kristilliseen Taideseuraan, joka koordinoi kirkon toimintaa kirkkotaiteen alalla. Vastaavasti Kristillinen Taideseura kuului jäsenenä Suomen Kirkon Seurakuntatyön Keskusliittoon (SKSK), joka ohjasi suunnittelutöitä myös Ilmari Wirkkalal-

le. Pekka Vähäkangas on Suomen alttaritaidetradiota vuosina 1918–1945 koskevassa väitöskirjassaan päätynyt tulokseen, että 1930-luvulla Kristillinen Taideseura toimi kirkkotaiteen auktoriteettina Suomessa. Taideseurassa erikoisesti Eino Sormusen ihailun kohteena oli keskiajan taide. Hän oli seuran johtavia auktoriteetteja, ja toimi myös seuran kuvataiteen jaoston puheenjohtajana. Taideseuran näkemykset vaikuttivat siihen, että keskiaika krusifikseineen ja lasimaalauksineen palasi 1930-luvulla Suomen kirkkojen alttareille. Arkkitehtuurin tyylisuuntana seura suosi klassismia sen aineettomuuden, ajattomuuden ja ”toismaisuuden läheisyyden” takia, kuten Sormunen asian ilmaisi. Seuran jäsenistä teologi Jaakko Gummerus (myöhemmin Tampereen piispa) ja Sormunen kannattivat kotikirkonomaisia klassismin hengessä toteutettuja pieniä kyläkirkkoja. Tästä johtuen on ymmärrettävää, että seuran teologiset ja kuvataiteelliset yhteydet vaikuttivat Hautausmaiden Ystävät r.y:n arkkitehtooniseen ja kuvataiteelliseen linjaan, jonka toteuttamisesta Ilmari Wirkkala vastasi omissa suunnitelmissaan.

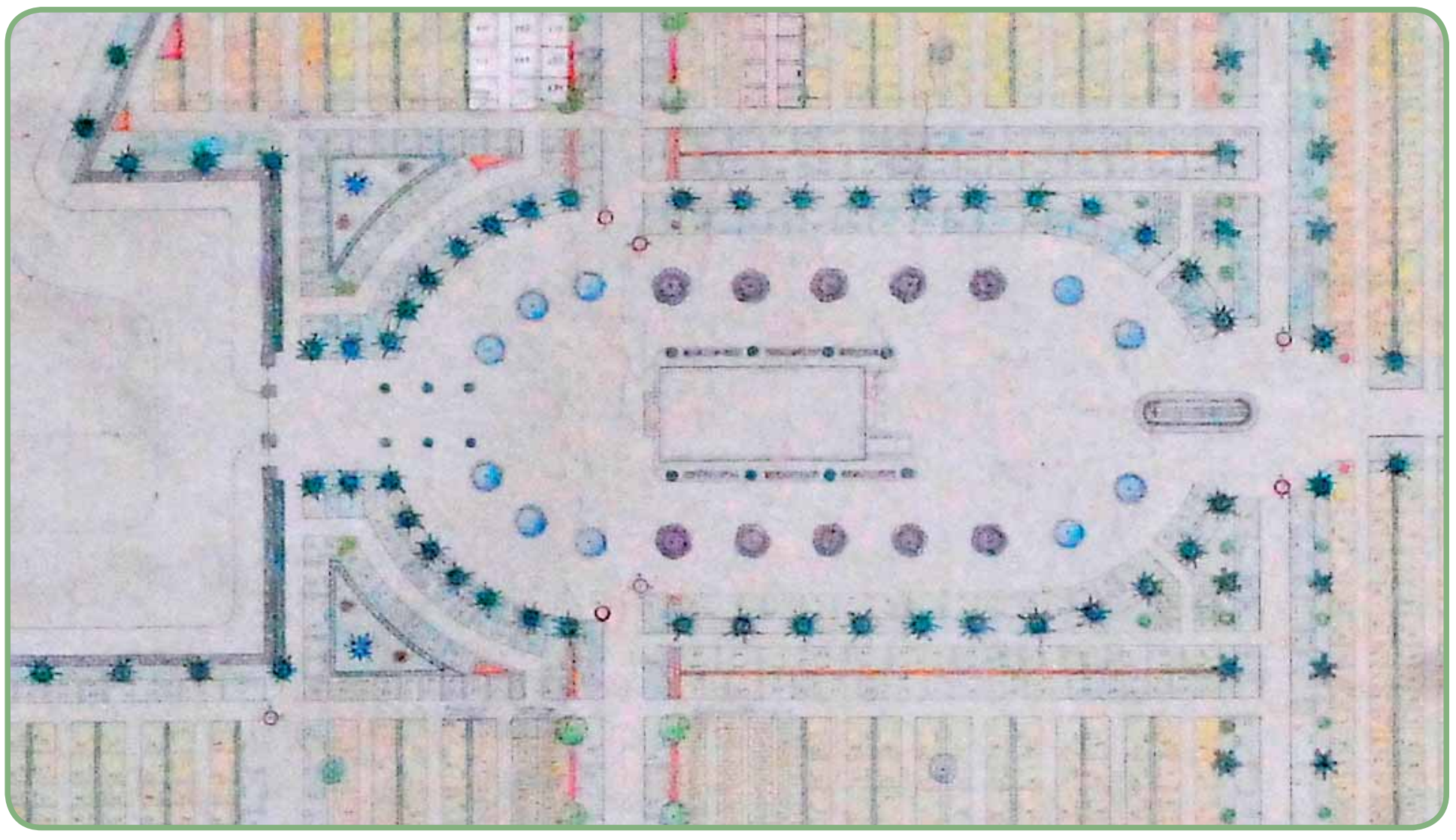
Kristillinen Taideseura ei ollut tuntematon Lappeenrannassa, sillä seuran taidepäivät pidettiin täällä 24. – 26.3.1938. Marianpäivänä 26.3. pidetyssä juhlallisessa jumalanpalveluksessa saarnasi Lappeen rovasti, asessori Leo Gummerus ja yksinlaulua esitti taiteilijatar Alma Kuula. Iltakirkon arvokashenkisessä tilaisuudessa esiintyi Alma Kuulan ohella nuori lahjakas viulisti Heimo Haitto. Kirjailija Hilja Haahti lausui runoja. Seuran Lappeenrannan alaosasto perustettiin uudenvuoden aattona vuonna 1938. Sen puheenjohtaja vuonna 1939 hammaslääkäri Laila Saarenmaa ja varapuheenjohtajana toimi Taidekutomon johtaja Laura Korpikaivo-Tamminen. Rovasti Kaiku Kallio kuului myös yhdistykseen. Vuonna 1939 alaosaston jäsenet kaunistivat mm. Lappeen kirkon alttaria ja keräsivät varoja Suistamon Leppäsyrjän kirkon valaistusta varten.

Suomen seurakunnille välittyi useita teitä pitkin tietoa Hautausmaiden Ystävien tarjoamasta suunnittelupalvelusta. Kun Lappeen uuden hautausmaan perustaminen suunnitteluineen liikahti käyntiin alkukesästä 1937, oli luonnollista, että rovasti Gummerus osoitti suunnittelutyötä koskevan tiedustelukirjeen Helsinkiin Hautausmaiden Ystävät r.y:n sihteerille taiteilija Ilmari Wirkkalalle. Wirkkala siirsi sisäistämänsä aatteet ja taustaorganisaatioittensa arvomaailman, ajan vallitsevat tyylisuunnat, ja todennäköisesti myös omat mieltymyksensä, kokemuksensa avulla Lappeelle. Seurakunnan tarjoama suunnittelutyö oli hänelle suuri mahdollisuus: hän sai työalustaksi neitseellisen maaston ja ilmeisesti – koska häneen luotettiin – suhteellisen vapaat kädet suunnitelmien toteuttamiseen.

Hautausmaan muoto ja asemakaava muotopuutarhoineen

Lepolan hautausmaan muodosta kannettiin huolta. Kun viipurilainen asemakaava-arkkitehti Otto-Iivari Meurman vuonna 1935 laati Lappeenrannan esikaupunkialueiden asemakaavaa, Lappeen seurakunta tarjosi hänelle asemakaavassa huomioonotettavaksi tulevan hautausmaan valmiiksi pohditun muodon. Asemakaavan tultua syksyllä 1936 hyväksytyksi, Lappeen seurakunnan lisätty kirkkovaltuusto halusi vielä kerran tarkistaa vastasiko uuden hautausmaan muoto kirkkovaltuuston jo vuonna 1934 päättämää muotoa. Huoli hautausmaan muodosta viitannee siihen, että seurakunnalla oli hautausmaasta tietty ennakkonäkemys. Tosiasiassa geometrisessa, voimakkaasti sisäänvedetyssä pääsisäänkäynnissä molemminpuolisine vinoine kiviaidan ulkonurkkineen on vaikutteita linnoitusarkkitehtuurista. Tämänkin mahdollisti suunnitteluajan suosima rohkea muotomaailma.

1930-luvulla suomalaiseen puistosuunnitteluun vaikutti vielä 1910-luvulla Saksasta puutarha-arkkitehtien Bengt Scha-

Yksityiskohta Lepolan hautausmaan yleissuunnitelmakartasta. Kappeliaukiolla vaaleiden heleälehtisten lehtipuiden taustaksi tuli istuttaa havupuita. Lappeenrannan seurakuntayhtymän arkisto. Seppo Pelkonen.

Lepolan kappeli. Tuula Airio.

linin ja Paul Olssonin tuoma pitkiin akseleihin ja käytäväsommitelmiin, muotoistutuksiin ja erilaisiin aukiojärjestelyihin pohjaava ns. arkkitehtoninen muotopuutarhatyyli. Sen juuret ovat renessanssin ja barokin puutarhoissa. Naantalin Kultarannan puutarha (1916), jonka Paul Olsson suunnitteli isänsä Svante Olssonin kanssa, on tämän tyylin edustaja, kuten myös Helsingin Topeliuksenpuisto (suunn. Ola Mannström, 1936). Ulkonaisilta muodoiltaan tarkkarajainen, jopa ankaraa symmetriaa suosiva puutarhatyyli soveltui hyvin hautausmaiden suunnitteluun. Lappeen pappilan kangasmetsään perustettu hautausmaa sai näistä vaikutteista osansa. Lepolan arkkitehtoninen muotopuutarha lienee lajissaan Lappeenrannan ainoa. Muotopuutarhan istutussuunnitelma oli yltiöpäinen. Esteettisen tehon lisäämiseksi Wirkkala leikitteli vastakohtaväreillä: vaaleiden heleälehtisten lehtipuiden taustaksi tuli istuttaa tummia havupuita. Näin tehtiin kappeliaukiolla, jossa heleälehtisiä verivaahteroita taustoittivat toisaalta siunauskappelin vaaleat pinnat, toisaalta tummat pihtakuuset. Toisella puolella hopeapaju oli saanut taustakseen tumman pihtakuusen. Kaikenlaisen kauneuden kokeminen hautausmaalla oli hautausmaiden uudistajien visuaalinen tavoite. Arkkitehtuurissa vuoropuhelua käyvät tumma monumentaalinen juhlaportti ja vaalea siunauskappeli.

Yleissuunnitelmassa pääportin edestä johtaa 2-rivinen pylvästuijista muodostettu pylväikkö aukion keskellä sijaitsevalle siunauskappelille. Tällainen on totuttu näkemään osana antiikin temppelipihaa. Pylväillä korostettiin pyhyyden tuntua. Tosiasiassa Wirkkalan suunnitelmassa sisääntulon pylvästuijat korvaavat pylväskolonnia, pylväsrivistöä, jotka olivat 1920-1930-luvun kirkollisessa suunnittelussa suurta muotia. Wirkkala seurasi aikaansa. Arkkitehti Gunnar Asplundin suunnitteleman Tukholman metsähautausmaan Metsäkappeliin (Skogskapellet, 1920) johtavat puusta tehdyt pylväskolonnit. Vastaavasti saman hautausmaan Sigurd Lewerentzin suunnittelemaan Ylösnousemus-kappeliin (Uppståndelsekapellet, 1925) johtavat raskaat pylväät.

Siunauskappelit – 1930-luvun uutuus Suomessa

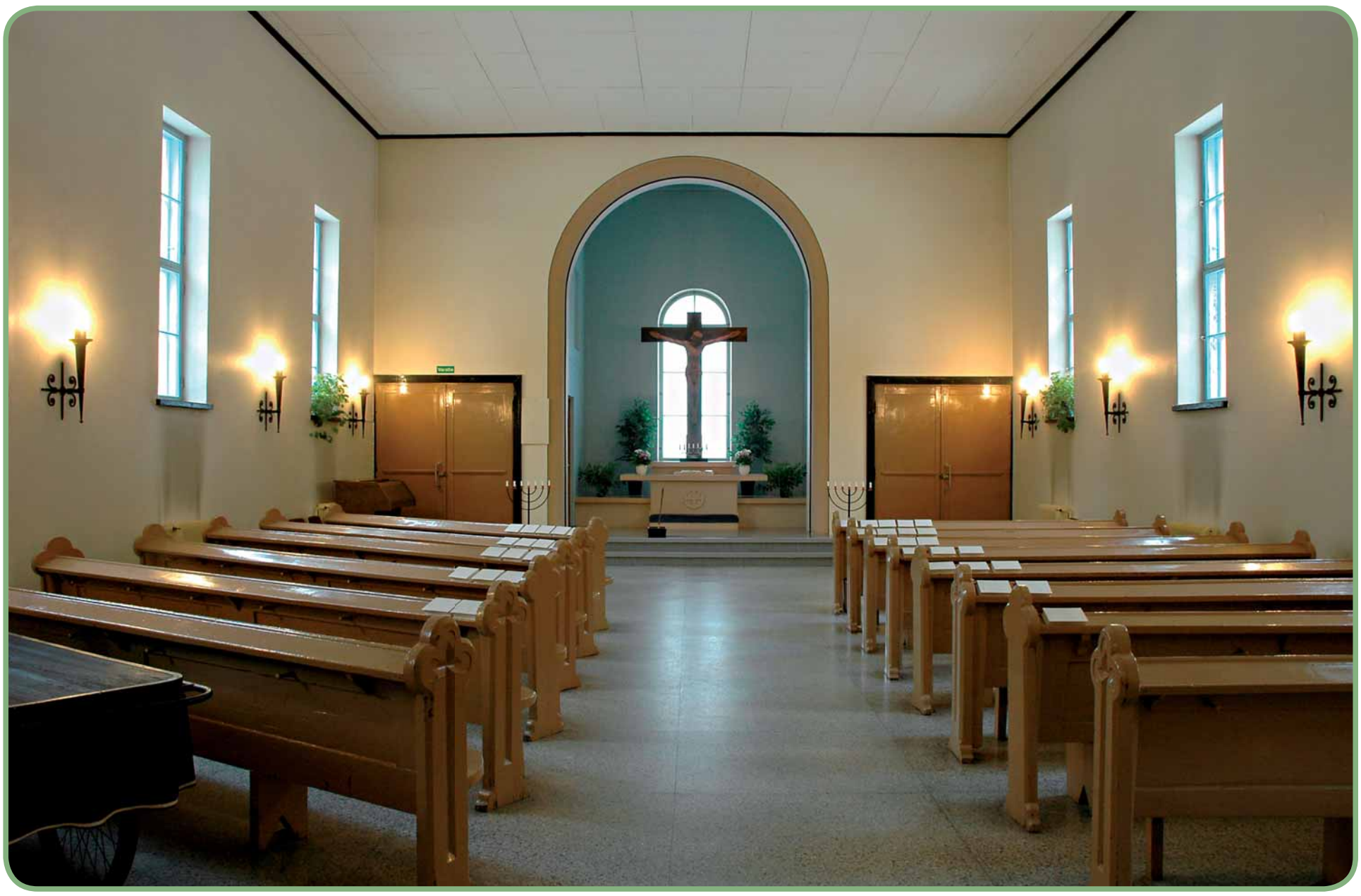
Vaikutteet siunauskappelirakentamiseen tulivat Ruotsista, jossa sekä hautausmaita että siunauskappeleita rakennettiin paljon 1920-luvulla. Suomessa siunauskappelibuumi syntyi 1930-luvulla seurauksensa hautausmaiden uudistusliikkeestä ja käytännön tarpeista. Ruotsin mallien mukaisesti modernin ajan siunauskappeleissa valo ja luonnonläheisyys olivat tärkeitä. Siunauskappelien arkkitehtuurin muotokieleksi vakiintui Ruotsin tapaan funktionalismia lähenevä klassismi hyvin pelkistetyssä muodossaan, pintakoristelut poiskarisseena. Tästä oli pohjoismaissa kehittynyt pelkistettyjen muotojen klassismi. Suuntaukseen vaikuttivat sekä ruotsalaisten että suomalaisten arkkitehtien 1900-luvun alkukymmenillä tekemät opintomatkat Italiaan. Suomalaisista arkkitehdeista Italiasta hakivat vaikutteita ainakin Hilding Ekelund, Bertel Liljequist, Martti Välikangas, Erik Bryggman ja Alvar Aalto. Italian maaseudun yksinkertaiset klassistiset mittasuhteet ja muodot viehättivät, ja tämä muotomaailma, *architettura minor*e, siirtyi vähitellen myös suomalaiseen siunauskappeliarkkitehtuuriin. Myös Ruotsiin tehtiin opintomatkoja. Tärkeinä suunnannäyttäjinä toimivat edellämainitut Tukholman metsähautausmaan siunauskappelit, joissa erikoisesti Ylösnousemus-kappeli vahvoine klassistisine piirteineen ja uusine valoisine siunauskappelinäkemyksineen teki vaikutuksen. Ajan uutuutena Lepolaan, pääsisäänkäynnin yhteyteen,

sijoitettiin pieni omaisten huone. Arkkitehti Ragnar Östbergin vallihaudan ympäröimän ja vaikuttavan, taiteilija-käsityöläinen-yhteistyöllä syntyneen Hälsingborgin krematorion (1928) ornamenteista siirtyi piirteitä joko suoraan taikka suomalaisen arkkitehtuurin välityksellä myös Lepolan siunauskappelin seinäpinnoille. Lepolan siunauskappeliarkkitehtuurin kotimaiset esikuvat ovat lähinnä Martti Välikankaan suunnittelema Mikkelin Harjun siunauskappeli (1936) ja Erik Bryggmanin Paraisten siunauskappeli (1930). Lepolaa ja näitä siunauskappeleita yhdistävät koristelemattomat seinäpinnat pystyikkunoineen ja matalat katonlappeet. Harjun ja Lepolan siunauskappeleita yhdistää myös pyöröikkuna. Lepolan siunauskappelin itäpäädyn muodossa ja seinäpinnoissa vilahtava italialaisvaikutus yhdistää sen Bertel Liljequistin suunnittelemaan Helsingin Krematorioon (1926). Vertailukohteistaan poiketen Lepolan siunauskappelissa on länsitorni, joka antaa sille kyläkirkonomaisen leiman. Wirkkala lienee itsekin vieraillut Tukholman metsähautausmaalla, sillä Lepolan vaatimattomassa sisätiloja koskevassa luonnoksessa on piirteitä Lewerentzin siunauskappelista. Lepolan kappelin italialaisvaikutteisen klassismin ja aukiota ympäröivien korkeiden Siperian pihtakuusien yhteisvaikutuksesta syntyy häivähdyksenomainen vaikutelma italialaisesta kirkkomaasta – *campo santosta* – sypressipuineen.

Modernia eksotiikkaa – soihtuja, vinoneliöitä, kasviornamentteja ja pallo pintojen koristeina

1920-luvulla käynnistyneen modernin teollisen liukuhihnakehityksen, pilvenpiirtäjien rakentamisen, vauhdin ihailun ja polkkatukkien keskelle toi mystistä eksotiikkaa Egyptin hallitsijan Tutankhamonin hautalöytö vuonna 1922. Sen egyptomania-liike vanhojen kulttuurien kytkentöineen ja pakoineen eksotiikkaan käänsi maailman päälaelleen. Syntyi art decoksi nimetty koristetaide. Muotomaailmaa rikastutti kubismi. Vanhojen kulttuurien eksoottisväritteiset vaikutteet siirtyivät arkkitehtuuriin, kuvataiteisiin, kirjallisuuteen ja taidekäsitöihin. Lepola sai tästä osansa.

Lepolassa eksoottiset tuulahdukset näkyvät yksinkertaisen ja vaatimattoman siunauskappelin pintakoristeluina: Länsipäädyn sisäänkäyntiä kaunistavat art deco-henkeen toteutetut takorautaiset katoksen kannattajat. Niiden kasvisaiheet viittaavat suistomaan vesikasveihin. Katolla ristin jalustapallo ja sen molemminpuoliset sakarat liittyvät saman kulttuurin muotomaailmaan. Vastaavanlaisia art deco -ajan lipputankojen ja kulmatornien jalustoja on Helsingin Töölön 1920-luvun lopun asuintalojen katoilla. Voimakkaasti sisäänvedetyn pääsisäänkäynnin mystistä vaikutusta lisäävät oviin taidokkaalla vinoruudukko-risti-kuvioilla aikaansaadut tähdet. Muodissa ollutta, käytännöllistä vinoruudukkoa esiintyy myös takorautaporteissa, ja kappelin itäpäädyn ovissa. Sisällä alttaripöydällä 7-haaraisessa tinakynttelikössä toistuu 1920-luvun art deco-henkinen muotomaailma. Se on kokonaisdekoraatioon liittyneenä ollut uskollisesti paikallaan 4.6.1939 vihkimistilaisuudesta lähtien. Wirkkalan mustat soihtuvalaisimet ovat aikakautensa muotomaailmaa tyypillisimmillään. Soihtu esiintyi vielä 1930- ja 1940-lukujen vaihteessa mm. suruadressien aiheena (kuva 13). Östbergin suunnitteleman Hälsingborgin kappelin sivukäytävän reliefi on soihduin ja tähdin koristeltu. Lepolan takorautaporttien lukon päälle oli piirustusluonnoksissa sijoitettu Hälsingborgin krematorion savupiippukupolin tyyliteltyjä liekkejä. Lopullisista suunnitelmista ne on poistettu.

Siunauskappeli sisältä. Etelä-Karjalan museo. Seppo Pelkonen.

Hautausmaan arkkitehtuurin viimeisteli monumentaalinen juhlaportti

Lepolan yli 12 metrin levyinen, korkeimmalta kohdaltaan viisimetrinen, kolmiaukkoinen pääportti, Wirkkalan ilmaisuin ”monumentaalinen juhlaportti”, valmistaa siirtymistä ”kaikkien yhteiseen kotiin”. Portin kontekstit löytyvät Rooman antiikin triumfiporteista. Kurun harmaasta graniitista valmistettua yläosaa ”kuvittaa” triumfiporttien tavoin sankaria ylistävä kertomus. Tässä se on ylösnousemuskertomus molemmilla sivuillaan Kristus-monogrammit, jotka symbolisesti kuvaavat samaa kuoleman voittamista. Alemmalla tasolla olevista Raamatunlauseista toinen on Psalmien matkalaulu. Pääportin nouseva porrasfasadi on tyypillinen 1920–1930-lukujen arkkitehtuurille. Vastaava porrasfasadi on arkkitehti Elsi Borgin Jyväskylän Taulumäen kirkossa (1929). Ylösnousemusaihe oli ajan kirkkoarkkitehtuurissa usein käytetty teema. Monet siunauskappelit nimettiin sen mukaan.

Nuoren Tapio Wirkkalan lahjat Lepolalle

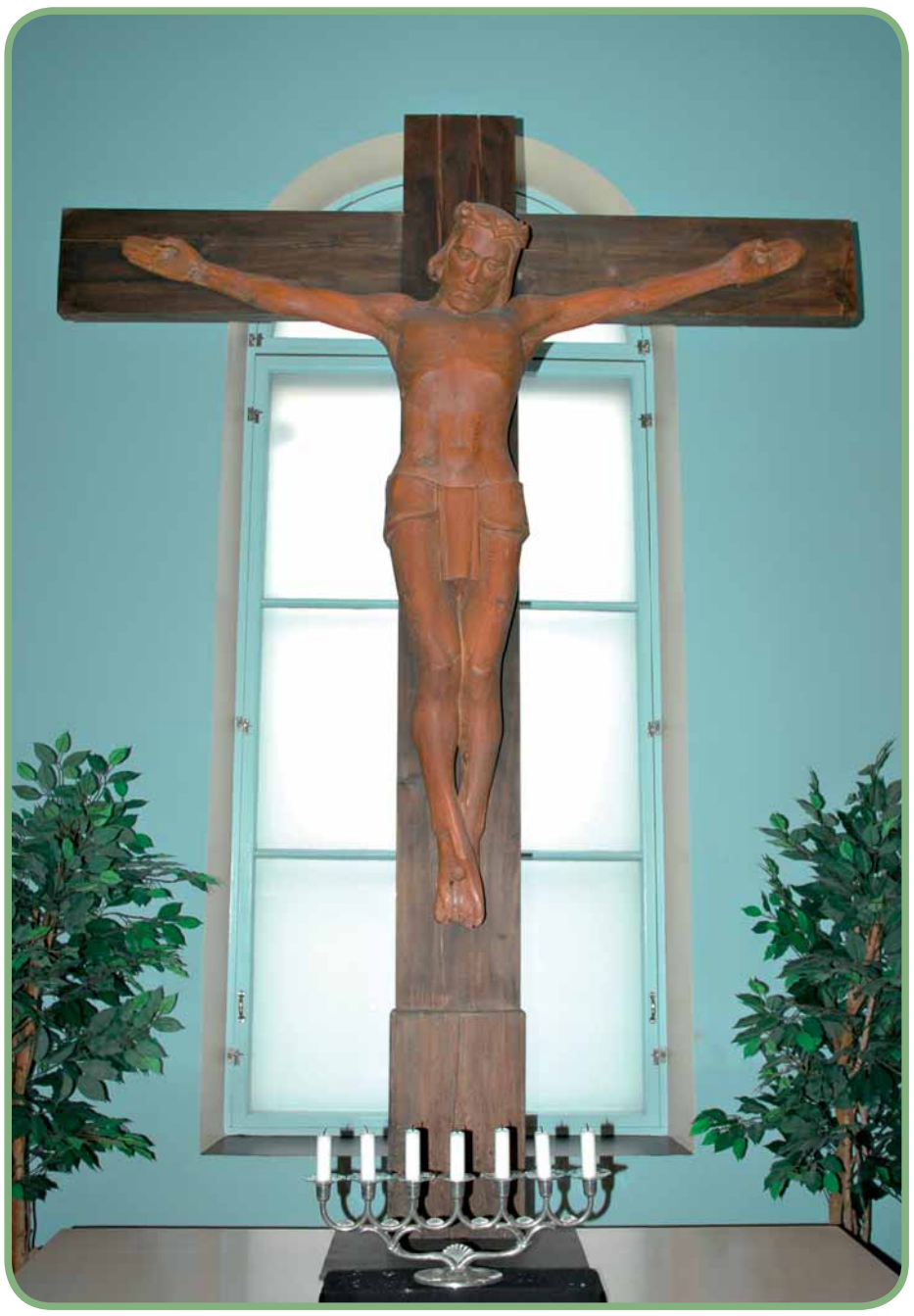
Vaikka Ilmari Wirkkala signeersi itse kaikki piirustuksensa, hänen avustajanaan Lepolan hautausmaan suunnittelussa työskenteli perheyrityksen työntekijänä myös hänen 23-vuotias poikansa Tapio Wirkkala.

Tapio Wirkkalan puukuvanveistokoulutus oli peräisin Helsingin veistokoulussa opettaneelta itävaltalaissyntyiseltä Johann Friedliltä. Lepolan siunauskappelin alttarille jo lokakuussa 1938 paikoilleen toimitettu luonnollisen kokoinen, puinen krusifiksi on yksi Tapio Wirkkalan nyt löydetyistä nuoruudentöistä. Lepolan krusifiksi lienee ainut Lappeenrannan julkisissa tiloissa oleva krusifiksi.

Soihtuvalaisin. Etelä-Karjalan museo. Seppo Pelkonen.

Lepolan kupariosetein varustettujen takorautaporttien esikuvat löytyvät Perniön vanhalta hautausmaalta. Ilmari Wirkkala esittelee ihastuksensa kohteena olleita Perniön hautausmaan portteja kirjassaan *Suomen hautausmaiden historia* (1945). Perniön hautausmaa sai Tapio Wirkkalan veistämän lapsienkelisuihkukaivon vuonna 1939. Nuoren Wirkkalan kädenjälki siirtyi myös Ylösnousemus-reliefin hahmoihin kipsimallin välityksellä, jonka hän valmisti kiviveistämölle seurakunnan tilauksesta. Pääkäytävän risteykseen suunniteltua suihkukaivoa ei Lepolaan toteutettu.

Krusifiksi. Etelä-Karjalan museo. Seppo Pelkonen.

Ilmari Wirkkala ja Lepolan hautausmaan suunnitelma

Kaikki edellä esitetyt seikat tekevät Lepolasta aikansa ideaalihautausmaan. Lepola muotoutui pitkälti Ilmari Wirkkalan taitavissa käsissä suunnitteluajankohdan vallitsevien aatteiden, esteettisten käsitysten ja normien ohjaamana. Kun yksi ihminen suunnitteli kaiken, hautausmaasta syntyi sekä temaattisesti että arkkitehtonisesti ehjä ja harmoninen kokonaisuus. Lepolasta tuli tyypillisesti aikansa tavoitteiden mukainen kokonaistaideteos. Kaikessa ideaalisuudessaan Lepola oli kuitenkin viimeisimpiä aikansa edustajia. Uudet ajattelut ja tyylisuuntaukset olivat jo saaneet jalansijaa. Ja sitten — loppujen lopuksi — sodat muuttivat kaiken.

Kirjoittaja, FM, taidehistorioitsija, on tehnyt pro gradu -tutkielmansa Lepolan hautausmaan arkkitehtuurista.

Teksti: Elina Lyijynen

Hei Hoplaa!

Vuoden 2008 lopulla Etelä-Karjalan museon internetsivuille avautui nettinäyttely, joka kertoo ratsuväen elämästä Lappeenrannan Rakuunamäellä. Hei Hoplaa! -sivusto on tehty lapsille ja aikuisille kertomaan valokuvien avulla Rakuunamäen jokapäiväisestä elämästä ennen toista maailmansotaa. Pääosassa ovat hevoset sekä ratsuväessä palvelleet rakuunat ja ratsumiehet. Sivuilla ei kerrota upseerien eikä sotajoukkojen urotöistä vaan pyritään välittämään kuvaa arkisesta aherruksesta suljetulla kasarmialueella ja Leirikentän harjoitusalueella. Valitettavasti sivusto ei pysty välittämään alueelta kantautuneita ääniä, koulutuskomentoja, hevosten hirnahduksia, tallien tuoksua tai tantereen töminää. Nämä jäävät valokuvien katsojan mielikuvituksen varaan. Sivusto toimii hyvänä ennakkomateriaalina ennen tutustumiskäyntiä Rakuunamäen alueelle.

Sivusto pohjautuu Ratsuväkimuseon valokuvakokoelmaan. Sivusto toimii myös osittain uudistettuna painoksena vuonna 1979 ilmestyneelle Ensin hevonen, sitten mies -julkaisulle, joka koottiin 1970-luvulla pidetyn perinnekeruun tuloksena. Sivuston toteutuksessa on hyödynnetty myös muita ratsuväkiperinteestä kertovia julkaisuja sekä muuta materiaalia.

Vuonna 2007 Etelä-Karjalan museossa toteutettiin Kuvasta sisältötuotteeksi-projekti, jossa ESR-rahoituksen turvin digitoitiin museon valokuva-arkiston materiaalia n. 8 kuukauden ajan. Digitoiduista kuvista noin 4500 liittyi Ratsuväkimuseon kokoelmiin. Hei hoplaa! -sivustolle näitä kuvia on valittu noin 300 kappaletta. Internetsivusto on toteutettu Museoviraston myöntämällä valtionavustuksella museoiden innovatiivisiin hankkeisiin vuodelle 2008.

Monille ovat tuttuja vaarien ja pappojen vanhat valokuvat, joissa he poseeraavat komeasti luurankotakki päällä ja sapeli kädessä. Myös oma palvelushevonen on päässyt usein kuvaan. Valokuvakokoelman kuvista suurin osa onkin näitä tuttuja poseerauskuvia, mutta sivustolle on etsitty pääasiaa toimintaan ja jokapäiväiseen elämään liittyviä kuvia, unohtamatta muita eläimiä ja perhekuviakaan. Perhekuvat ja kaupunkikuvat ovat kokoelmassa harvinaisuuksia, eikä rakuuna tai ratsumies kaupungilla-esittelyä voitu sen vuoksi tehdä. Nämä kuvat taitavatkin olla vielä perhealbumeiden kätköissä.

Sivuston rakenne

Sivuilla kerrotaan valokuvien ja lyhyiden tarinoiden avulla kasarmialueen elämästä 1800-luvun loppupuolella Suomen Rakuunarykmentin ajalta sekä 1920–30-luvuilla Ratsuväkiprikaatin ajalta. Sivustossa käsitellään myös sota-aikaa ja Ratsuväkiprikaatin jalkauttamista.

Nettinäyttelyn etusivulta voi siirtyä kuvien kautta tutustumaan seuraaviin yhdeksään eri aihealueeseen: Suomen Rakuunarykmentti, Hevosen hoito, Ratsastus, Poseeraus, Kasarmielämää, Muut eläimet, Vapaa-aika, Perhe ja lapset sekä Taisteluharjoitukset/sota. Tutustumisen voi aloittaa myös lisämateriaalista, kuten historiasta tai alueen ilmakuvista, jotka löytyvät sivun yläosan linkeistä. Sivustossa voi liikkua vapaasti aiheen mukaan ja materiaalia riittää useampaankin tutustumiskertaan.

Täydentävänä materiaalina on osin kuvitettu sanasto, joka selventää ratsuväen ja armeijan sanastoa sekä lapsille että aikuisille. Sanastosta selviää mm. mitä eroa on rakuunalla ja ratsumiehellä, mitä tarkoittaa hoplaus ja minkälainen henkilö oli ratsumestari. Sivuilta löytyy opetuskäyttöä varten opettajan opas, joka opastaa sivuston käytössä täydentävänä oppimateriaalina luokkaopetuksessa. Sivustoa voidaan hyödyntää myös suunniteltaessa luokkaretkeä tai tutustumismatkaa Lappeenrannan Rakuunamäelle.

Lyhyesti Ratsuväen historiasta Lappeenrannassa

Jo Ruotsin vallan aikana (1150–1809) Suomessa oli muskетein ja miekoin varustettuja rakuunajoukkoja ja heidän tiedetään pitäneen varuskuntapaikkanaan mm. Lappeenrantaa. Eurooppalaiseen maineeseen suomalaiset rakuunat nousivat Breitenfeldin taistelussa vuonna 1631, jossa ruotsalaiset joukot voittivat saksalaiset haarniskoidut ratsusotilaat. Tältä ajalta on peräisin tuttu ”Hakkaa päälle!” -huuto, jonka perusteella Ruotsin sotaväessä 30-vuotisen sodan aikana palvelleita suomalaisia ratsumiehiä kutsuttiin myös hakkapeliitoiksi.

Autonomian aikana vuonna 1878 säädettiin koko maata koskeva asevelvollisuuslaki ja vuonna 1889 perustettiin Suomen Rakuunarykmentti Lappeenrantaan. Rakuunarykmentti sijoitettiin Rakuunamäeksi kutsutulle alueelle, jonne rakennettiin aikansa parhaiden normien mukainen kasarmi. Rakennustyöt valmistuivat vuonna 1893. Rykmentin vahvuus oli 830 sotamiestä ja aliupseeria sekä 40 upseeria. Rykmentti jaettiin kuuteen eskadroonaan ja soittokuntaan. Rykmentin komentajana toimi eversti Theodor Schauman. Palvelusaika rykmentissä oli tuolloin kolme vuotta.

Rykmentin perustaminen vilkastutti silloisen unisen Lap-

Lehmusten kaupunki ilmasta nähtynä, etualalla vasemmalla Rakuunamäki ja taustalla linnoitus. Etelä-Karjalan museo.

peenrannan elämää. Rykmentin monet tarpeet hevosen rehusta lähtien vilkastuttivat liike-elämää, joskin hankintoja tehtiin myös muualta aina Pietaria ja Hämeenlinnaa myöten. Ratsuväen lisäksi paikkakunnalla oli edelleen venäläistä varusväkeä mm. Linnoituksessa ja reservin joukkoja kokoontui aina aika ajoin Leirikentälle kesämanööverеihin.

Tämä suomalainen joukko-osasto lakkautettiin kuitenkin jo vuonna 1901 venäläistämispyrkimysten seurauksena. Kasarmialue ei kuitenkaan jäänyt tyhjilleen vaan Suomalainen Rakuunarykmentti korvattiin nopeasti 55. Suomenmaalaisella Rakuunarykmentillä eli venäläisillä joukoilla.

1920-luvun alussa Suomen itsenäistymisen jälkeen Lappeenrantaan perustettiin Ratsuväkiprikaati ja sen alaisuuteen siirtyivät Uudenmaan Rakuunarykmentti ja Hämeen Ratsurykmentti. Ennen toista maailman sotaa Rakuunamäen alueella oli parhaimmillaan yli 1500 miestä sekä hevosta. Kasarmialue erotettiin piikkilanka-aidoin kaupunkialueesta ja liikkumista kaupungissa valvottiin tarkoin porttivartijoin ja järjestyspartioin. Kaupunkilaisten etua katsottiin myös siinä, että ratsastus kaupungin halki oli joukoilta kielletty. Varuskunta eli paljolti omaa elämäänsä ja kaupungin porvaristo omaansa. Hevosten käytöstä luovuttiin ratsuväessä osin jo sodan aikana ja vuonna 1947 jalkautettiin Uudenmaan Rakuunarykmentti Lappeenrannassa. Pitkä ajanjakso ratsuväen historiassa oli päättynyt.

Rakuunamäen alueelle rakennettiin vuosien myötä uusia rakennuksia ratsuväen tarpeisiin sekä vanhoja purettiin. Yhä edelleen alueella on säilynyt huomattavan paljon alkuperäisiä tiili- sekä puurakennuksia, vaikka niiden käyttötarkoitukset ovat muuttuneet viime vuosien aikana.

Hevosen käsittelytä 4. eskadroonan tallin ovella.
Etelä-Karjalan museo.

Leirikentän historiasta

Lappeenrannan valikoitumiselle ratsuväen sijoituspaikaksi vaikutti aikanaan paljon Leirikentän olemassaolo. Rakuunamäen läheinen nykyään lentokenttänä toimiva 3x3 km laaja Leirikenttä muodosti silloisten käsitysten mukaan ihanteellisen maaston ratsuväen harjoituskentäksi.

Suomalaista sotaväkeä oli ollut kesäleirillä Lappeenrannassa jo 1800-luvun alkupuoliskolla. Sotaväki palasi kuitenkin Lappeenrantaan 1880-luvulla, jolloin sinne raivattiin suuri leirikenttä Venäjän ja Suomen sotaväen joka kolmas vuosi pidettäviä yhteisiä harjoituksia varten.

Lappeenrannan leirikenttä alkoi vanhan rautatieaseman luota ja jatkui aukeana lounaaseen. Se oli leveydeltään 800 askelta ja pituudeltaan seitsemän kertaa pidempi. Sen jälkeen aukeama teki mutkan ja jatkui ampuma-alueena. Koko leirialue oli noin kilometrin mittainen. Paikka oli erinomaisen sopiva, paikalle oli hyvät rautatie- ja laivayhteydet, vettä oli saatavilla, maasto kentän ulkopuolella oli vaihtelevaa ja harjoituksiin sopivaa.

Kentän etelälaidalle rakennettiin yhdeksälle suomalaiskomppanialle perusrakennuksia kuten keittiöitä, kanslia, varastoja, tallikatoksia, käymälöitä ym. Pääosa rakenteista valmistuikin jo vuoden 1885 aikana. Miehistö asui leirillä valkoisissa teltoissa, upseerit teettivät huvilamaisesti rakennettuja kesäasuntoja. Saimaan rannassa oli erillinen uimahuone. Pieni leirikaupunki hahmottui selkeiksi kortteleiksi. Leirikentän rakennukset palvelivat myös Suomen Rakuunarykmenttiä ennen Rakuunamäen kasarmialueen rakennusten valmistumista.

Vastapäätä suomalaisten leiriä kentän pohjoislaidalle, nykyisen Maasotakoulun kohdalle, perustettiin vuonna 1893 venäläisten joukkojen leiri. Leiri oli rakenteeltaan samankaltainen kuin suomalaisten leiri. Venäläiset rakensivat myös kaupungin puoleiseen päähän puisen ortodoksikirkon. Suomalaisia joukkoja oli leirillä viimeistä kertaa vuonna 1899, mutta venäläiset joukot jatkoivat leirikentän käyttöä ensimmäiseen maailmansotaan asti. Suomalaisen sotaväen leirikentän rakennuksia oli käytössä vielä 1930-luvulla kesäisin harjoitusten aikana sekä upseereiden ja upseeriperheiden kesämajoitustiloina.

Rakuunamäen historia on säilyneiden rakennusten sekä varuskunnan olemassaolon myötä tutumpi kaupunkilaisille kuin Leirikentän eli nykyisen lentokentän historia. Silloin tällöin joku saattaa ihmetellä lentokentän sijaintia muista kaupungeista poiketen lähes keskellä kaupunkia, mutta alueella on hyvin pitkälle historiaan ulottuvat perinteet. Lentokenttä toiminta alkoi Lappeenrannassa jo vuonna 1918 rinnan ratsuväen harjoitusalueen kanssa.

Kirjoittaja toimi Hei Hoplaa! -sivuston suunnittelijana vuonna 2008.

Lappeenranta Lehmusten kaupunki. Etelä-Karjalan museo.

Näyttely Etelä-Karjalan museossa
23.5. - 9.8.2009

Lehmusten kaupunki

Teksti: Satu Eiskonen

Lappeenranta täyttää tänä vuonna 360 vuotta. Juhlavuoteen mahtuu erilaisia tapahtumia. Kaupunki juhlii muun muassa teemalla lasten ja nuorten Lappeenranta. Museo osallistuu juhlavuoden ohjelmaan järjestämällä kaupungin juhlavuoden kunniaksi juhlaluentosarjan raatihuoneella Lappeenrannan historian vaiheista. Kaupungin historian käännekohtia lähestytään eri näkökulmista, kuten lasten ja perheen, nuorukaisen, miehen ja nykyajan ”taistelun” näkökulmista.

Etelä-Karjalan museo muistaa 360-vuotiasta kaupunkia myös kesänäyttelyllään Lehmusten kaupunki. Näyttely keskittyy kaupungin historian siihen vaiheeseen, 1920-30-luvuille, jolloin Lappeenranta oli tuoreen itsenäisen Suomen Viipurin läänin pieni provinssikaupunki. Muutaman tuhannen asukkaan Lappeenranta oli idyllinen matkailukaupunki, mikä houkutteli matkailijoita kylpylän ja kasinon voimin. Varuskunnalla oli merkittävä rooli ja tila kaupungissa. Varuskunta-alue oli suljettu oma pieni kaupunkinsa, minne muilla asukkailla ei ollut pääsyä. Lehmukset koristivat kadunvarsia ja puistoja, torikauppa kävi vilkkaana rantatorilla. Sataman reittiliikenne suuntautui saaristoon ja kauemmaskin. Juna vei helposti lyhyen matkan päähän Viipuriin.

Lappeenranta oli sisällissodan aikana kärsinyt paljon ja vielä 1920-luvulla yhteiskunta oli kovin jakautunutta. Työväki oli keskittynyt paljolti esikaupunkialueille Lappeelle ja Lauritsalaan. Venäjän ajan haavoja paranneltiin purkamalla venäläisen sotaväen leirikirkko ja vaihtamalla rakenteilla olleen varuskuntakirkon sipulikupolit luterilaisiksi.

Kaupunkiin sijoittunut ratsuväki, Uudenmaan rakuunarykmentti ja Hämeen ratsurykmentti an-

Ratsuväen paraati satamatorilla 16.5.1925. Etelä-Karjalan museo.

toivat oman leimansa kaupungille ja näkyivät myös kaupunkikuvassa. Upseerien ylväsryhtinen olemus, mallin -22 univormu luurankotakkeineen ja punahousuineen sekä tiukkoine saappaineen oli komea näky. Rakuunaperinne on jäänyt elämään kaupunkiin ratsuväen lakkauttamisen jälkeenkin.

Lehmusten kaupunki -näyttely kuvaa siis 1920–30-lukujen taitteen Lappeenrantaa ja ajan henkeä. Lappeenrannan asema muuttui toisen maailmansodan jälkeen merkittävästi, kun Viipuri jäi rajan toiselle puolen. Lappeenranta sai uudenlaisen aseman maakuntakeskuksena ja pyrki ottamaan Viipurin ja karjalaisuuden perinteen jatkajan asemaa uusien rajanvetojen jälkeen.

Näyttely lähestyy historiaa faktan ja fiktion keinoin. Näyttelyn nimi johdattelee ajatukset Laila Hietamiehen (nyk. Hirvisaaren) romaaniin, joka kuvaa lehmusten kaupunkia, Lappeenrantaa. Näyttelyn esineistö ja kuvamateriaali esittelevät kaupungin historiaa ja näyttelyyn rakennetut interiöörit johdattelevat romaanista tuttujen henkilöiden maailmaan. Romaanin tekstilainat kuvailevat ajan kaupunkia ja samoja kohteita voi katsella kuvista ja kartalta. Näyttelyn toteutuksessa avustaa teatterin skenografi.

”Kummallinen kaupunki, ilon ja surun, sotaväen ja hevosten kaupunki. Lehmusten kaupunki.” (Laila Hietamies, Lehmusten kaupunki)

Kirjoittaja toimii intendenttinä Etelä-Karjalan museossa.

Laihian kylän Pontuksen
punavankisurmat 1918

Teksti: Katrina Suikki-Hiltunen

Vuoden 1918 tapahtumat antavat edelleen aihetta tutkimuksiin. Hyvä niin, sillä siten voidaan selventää historian aukkoja sekä purkaa sisällissodan aiheuttamia traumoja. Lappeen Laihian kylän vaiheista keväällä 1918 on viime aikoina esiintynyt tulkintoja, joissa tapahtumat ovat epätäsmällisesti esiin tuotuja ja paikat suorastaan vääriä. Artikkeli perustuu laajaan, Laihialta kerättyyn muistitiedon materiaaliin sisällissodan aikana kylässä eläneiltä henkilöiltä ja heidän lähimmiltä jälkeläisiltään.

Siparin eli Sinisalon mökki. Miikka Kurri.

Punavankisurmat Suikin savikkopellolla

Sisällissodan vaiheita on yleisesti täydennetty perimätiedolla, sillä arkistotiedot tuolta ajalta ovat hajanaisia ja puutteellisia. Muistitietohistorian (Oral History) tutkimus on melko uusi tieteenala, jota Suomessa on harjoitettu vasta viime vuosina. Kirjallisiin lähteisiin perehtyneet historian tutkijat saattavat pitää perimätiedon yhteydessä jokaista kerrottua tiedonmurusta faktana.

Muistitietohistorian uranuurtajan, professori Paul Thompsonin mukaan yksi ao. tutkimuksen perussäännöistä on kysyä, kuinka luotettavaa suullinen historia on ja kuinka se on vertailtavissa modernin historian kirjallisiin lähteisiin. Tutkijan on pidettävä mielessä kysymykset mitä ja miksi hän tutkii, kenelle hänen tutkimuksensa on osoitettu, ja ennenkaikkea – kenelle kuuluu menneisyyden ääni.

Muistitiedon analyyttisessa keruussa tutkimusta täydennetään muisti- ja perimätiedon vertailuaineistolla sekä arkistolähteillä ja muulla tutkimusmateriaalilla. Mitä lähemmäksi alkuperäistä lähdettä päästään, sitä parempi. Mitä kauempana tapahtuneesta ollaan joko ajallisesti tai useampien muistitiedon välittäjien kautta, sitä enemmin tieto vääristyy ja siinä esiintyviin lisukkeisiin on suhtauduttava varauksella.

Se on suunnilleen samaa kuin äänen resonanssin vääristyminen katujen sokkeloissa, jolloin ei voi varmuudella tietää alkuperäisen äänilähteen paikkaa, eikä erottaa alkuperäistä ääntä lukemattomista kaiuista. Mutta silloinkin voi seuloa esiin arvo-

kasta, tutkimusta hyödyntävää materiaalia.

Viime aikojen näkemyksiin Lappeen Laihian kylässä (nyk. Pontuksella) tapahtuneista punavankien surmista näyttää pujahtaneen sekavuutta muisti- ja perimätiedon käsittelyssä, viimeksi Juhani Tasihinin artikkelissa (ES 10.1.09). Sekavuuksien alkulähde lienee teos *Koston kevät* (Tikka & Arponen, WSOY 1999), jossa on monia virheitä. Koston keväässä on paikallistuntemus hukassa, ja tapahtumissa on muistitiedon välittäjien lisäämiä rönsyjä sekä tulkinnallista epäjohdonmukaisuutta.

Missä on Vennäinen?

Sekä Tikan & Arposen että Tasihinin mukaan Pontuksella surmatut punavangit olisi teloitettu Vennäistenpellolla ja haudattu sinne. Väite perustuu oletukseen siitä, että Vennäinen olisi ulottunut Imatrantien varteen asti. Tikka & Arponen väittävät lisäksi, että ko. alue oli Ferdinand Laihian maata.

Vennäisten nimi juontuu vanhaan perimätietoon. Jo 1500-luvulla tilallaan eläneet Laihiat ovat kantaneet tietoa kylän vaiheista yli neljänsadan vuoden ajalta. Vuonna 1843 Nuijamaalta tullut Elias Suikki avioitui Laihian taloon, halliten tilan toista puolta. Noin 30 vuotta myöhemmin tehdyssä virallisessa jaossa myös puolet Vennäisistä siirtyi Suikin tilaan, joka vuoteen 1918 mennessä oli jakaantunut vanhaan ja uuteen Suikkiin.

Laihian talon perimätieto siirtyi osin myös Suikeille, ja tämän kirjoittaja on tuon suullisen tiedon viimeisiä kantajia. Isoäitini, vuonna 1882 syntynyt Maria Suikki kertoi usein tarinaa siitä, kuinka Pikkuvihan aikaan (1741-1743) Vennäisissä oli venäläisiä sotilaita, ja kuinka Laihian rannassa syntyi taistelu, jonka jälkeen ”rannan ves ol punasena verestä, ja ommaiset murheisina hakivat kaatuneita poikiaan ja miehiään. Siitä pittäin on rantaa sanottu Murheisten rannaks.”

Vennäisten alue alkaa nykyisen Juusteeninkadun ja kuutostien välistä, ja itä-länsisuunnassa se käsittää suunnilleen puolet Kirkkovuoren ja Salpausselän väliin jäävästä laaksosta. Tuon laakson länsipuolikkaan – Vennäisten – alueesta länsiosa kuuluu edelleen Laihian suvulle, itäosa taas Suikin suvun jälkeläisille. Harjun yli kulki Vennäistentie, Vennäisissä käytiin heinässä tai korjattiin viljaa, ja karjaa pidettiin Vennäisten laitumilla. ”Vennäistenpelto” ei ole koskaan ollut käytössä erisnimenä.

Siparin mökki vai Putkosen mökki?

Vuoden 1918 punavanki-tragedian näyttämöksi joutunut mökki Imatrantien ja Vennäistentien kulmassa oli vanhan Suikin vuokramaalla. Laihian kylän muistitiedon kertojat nimittävät sitä Siparin mökiksi. Maarekisterikirjoihin mökit on merkitty sen hetkisten asukkaittensa mukaan, mutta vuokralaiset saattoivat vaihtua ja se tieto oli vain isäntien omassa kirjanpidossa. Henkikirjoitustiedotkaan eivät anna asiaan täyttä varmuutta, sillä asuinpaikaksi on usein merkitty vain kylän nimi.

On myös mahdollista, että vuoden 1918 selkkauksessa vankeja on pidetty kahdessa eri mökissä, josta heidät on koottu Siparin alapuoliselle pellolle. 1940-luvulta lähtien mökki tunnettiin Sinisalon mökkinä, ja se on edelleen olemassa nykyisen Muukontien reunassa.

Kaikki Laihian kylän entiset asukkaat ovat aina tienneet, että Sinisalon mökki oli sisällissodan aikana valkoisten komentopaikkana. Paikka on valittu sijaintinsa takia: Joutsenoon vievän Imatrantien ja Vennäistentien kulma tarjosi mahdollisuuden valvoa sekä pääväylän itä-länsiliikennettä, että myös liikennettä Vennäistentietä ylös Laihialle, josta rantojen kautta suikertava sivutie oli toinen reitti Joutsenoon.

Vennäistentietä alaspäin taas pääsi peltojen kautta Mustolaan, sillä Vennäisten takana kulki Kirkkovuoren poikki Saikkolasta Mustolaan vievä tie. Partalan tienhaara on vain n. 300 metrin päässä Siparin/Sinisalon mökistä, ja silläkin oli strateginen merkitys. Paikka oli kylän solmukohta, josta oli hyvät yhteydet joka suuntaan.

Kahden huoneen mökki on kuitenkin hyvin pieni, ehkä vain 35 m^2 kooltaan, ja 18-21 miehen sullominen sinne yhtä aikaa näyttää epätodennäköiseltä varsinkin kun huoneet olivat myös valkoisten esikuntakäytössä. Niinpä on mahdollista, että Siparin/Sinisalon mökki oli komentopaikkana, kun taas vankeja on kenties pidetty Vennäistentien toisella puolen olevassa mökissä.

Mökin alapuolinen, Savikkopelloksi kutsuttu rinnepelto kuului vanhan Suikin tilaan. Maria Suikki nimittää vuodelta 1962 säilyneessä haastattelussaan peltoa myös ”Huuslaarin” pelloksi. Suikin ja Laihian tilan raja kulki pellon länsireunassa siten, että pellon vieressä oleva notko oli Laihian tilan puolella. Juusteeninkadun alakulmasta löytynee vieläkin vanha rajapyykki, joka kertoo entisestä tilojen rajasta. 1950-luvun vaihteessa rinnettä alas kulkevan notkon länsipuolelle rakennettiin Pontuksen tanssilava.

Imatrantien reunassa olevasta mökistä oli vain muutaman kymmenen metrin matka Savikkopellon länsireunan notkolle. Paikka on kuitenkin selkeästi maantien alapuolella ja siitä erillään. Mahdollisesti kuvauksiin ampumisesta ”tien reunassa” on sekoittunut muistipätkiä Pontuksen kaivannolla tien reunassa tapahtuneesta välikohtauksesta, jossa surmattiin yksi mies hevosineen.

Laihian vanhimman muistitiedon mukaan hautaa ei kaivettu etukäteen ennen teloitusta, kuten Tikka & Arponen sekä Tasihin kertovat. Nähtävästi pellon reunassa ollut syvänne on muuntunut joidenkin muistelijoiden mielessä avohaudaksi johon miehet lahdattiin, tai sitten se on tutkijoiden tekemä tulkinta. Miehet komennettiin pellolle notkon viereen, jossa heidät ammuttiin. Kenties teloittajien luonto ei antanut myöten käydä heti hautaamispuuhiin, ja se mahdollisti haavoittuneen Joonas (Jonne) Reinikan pakenemisen. Ehkä ampujat tiesivät myös, että vankeja tuodaan lisää.

Jonne Reinikka jäi haavoituttuaan makaamaan ruumiskasaan teeskennellen kuollutta, ja hän odotti kunnes yö oli pimentynyt tarpeeksi ja valkoisten komentopaikka hiljentynyt. Sitten hän ryömi pois pellolta, hakien suojaa alapuolisesta maastosta. Hän ei syöksynyt pakoon ampumisen alkaessa kuten Tikka & Arponen kuvaavat, sillä avoimella pellolla se olisi ollut täysin epätoivoinen yritys.

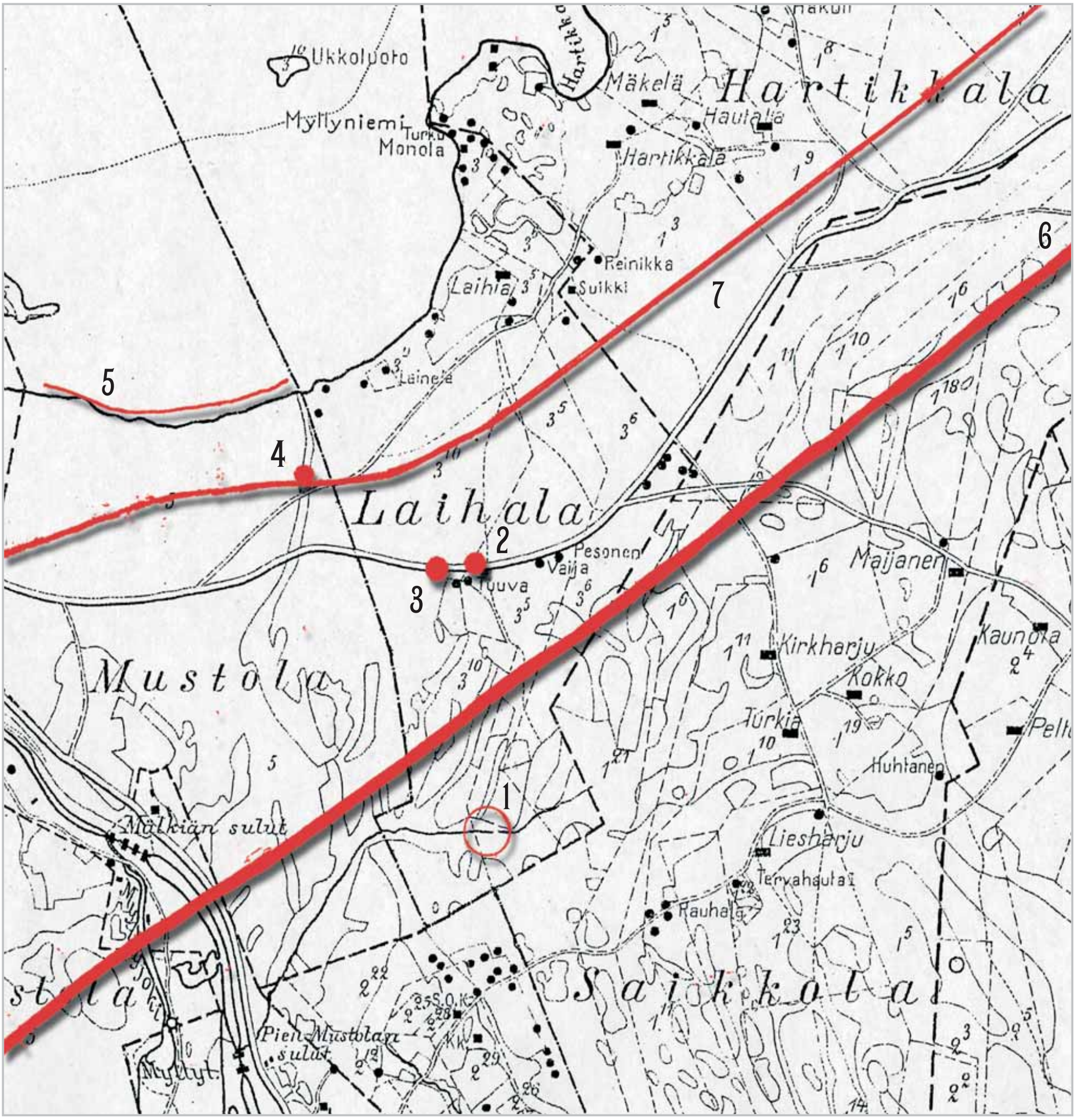
Savikuopasta perunakuoppa

Tasihin mainitsee Reinikan piiloutuneen ”erääseen perunakuoppaan”. Perunakuoppaa tai maakellaria ei peltoalueella ollut, ja Siparin mökin maakellari sijaitsi aivan sen nurkalla Vennäistentien laidassa. 1940-luvulle asti Savikkopellolla viljeltiin

pellavaa, ilmeisesti vuoroviljelynä juurikkaiden ja viljelykasvien kanssa, mutta peruna ei sovellu pellavan vuoroviljelyyn. Niinpä siellä ei voinut olla perunakuoppia.

Pellavan tarpeen jäätyä historiaan alue vakiintui perunapelloksi. Sen sijaan pellon alapuolella oli savikuoppia, sillä aikoinaan siellä sijaitsi tiiliruukki jonka savennosto synnytti nykyisen kuutostien pohjoisreunaan savihautoja. Syvimmät niistä täyttyivät vähitellen vedellä. Lapsuudessani 1950-luvulla monet kuopat olivat vielä nähtävissä ja siellä käytiin leikkimässä. Tiiliruukki oli ilmeisesti lopettanut vuoteen 1918 mennessä, sillä veden täyttämiä kuoppia käytettiin pellavan liotukseen. Myös Suikin sukulaistalosta, Saikkolan kylän Kirkharjusta tuotiin syksyisin nyhdetyt pellavat muutamaksi viikoksi Vennäisten pohjoisreunan savikuoppiin likoamaan.

Mikäli Jonne Reinikka on piiloutunut kuoppaan, on se ollut joku alueen monista savikuopista. Tapahtumaa kuvaava kertoja on yhdistänyt mielessään kaksi nimisanaa, kuoppa ja peruna, joista kuoppa liittyy muinaisen tiiliruukin savikuoppiin ja

1. Vennäinpelto
2. Siparin eli Sinisalon torppa
3. Teloituspaikka
4. Pontuksen punavankihauta
5. Murheistenranta
6. Nykyinen pikatie
7. Nykyinen rautatie

peruna myöhempien aikojen perunanviljelyyn. Paikallisolosuhteita tuntematon tutkija luonnollisesti uskoo kertomuksen perunakuopasta, ja jonkun seuraavan tutkijan aineistossa se kenties muuntuu perunakellariksi.

Kysymyksessä on tyypillinen muistitiedon tutkimukseen liittyvä salakari, jota hyvin aikein työtään tekevä tutkija ei välttämättä huomaa. Kertomuksen ydintieto liittyy siihen, että jonnekin Reinikan Jonne piiloutui. Perunakuoppa on em. olosuhteissa mahdoton, savikuoppa taas todennäköinen piilopaikka, mutta faktaksi jää vain Reinikan piiloutuminen sillä muuten hän ei olisi selvinnyt hengissä.

Tasihinin mainitsemien, syyttöminä tuomittujen joukkoon kuului myös 17-vuotias Edvard (Eetu) Hartikka. Eetu oli lähtenyt hakemaan tiliään Lamposaaren sahalta, sillä haurastunut kevätjää kantoi vielä jalankulkijan. Vanhat miehet olivat neuvoneet Eetua, että tämä jäisi saareen ”ku ei ne [sotilaat] ennää pääse sinne hevosella”. Mutta Eetu vastasi: ”Mie en ole mittää tehny, mie tuun kottii.” Hän oli juuri ehtinyt takaisin kotipihaan, kun paikalle tulleet valkoiset nappasivat hänet. Eetun veli Väinö kaatui Joutsenon taistelussa, mutta Eetu oli täysin syytön.

Eetu koki kohtalonsa toisten vankien kanssa vanhan Suikin Savikkopellolla. Teloitetut haudattiin pellon vieressä olevaan notkoon joka oli Laihian tilan puolella, ja nuori Ferdinand (Veerti) Laihia sai syyn käydä Lappeen Pappilassa valittamassa heidän mailleen tehdystä hautausmaasta. Veerti ei kuitenkaan ollut vielä talon isäntä, sillä teräsvaari Joonas kuoli vasta muutaman vuoden kuluttua, ja Veertin isä Pietari 4 vuotta Joonaksen jälkeen. Notkon hautapaikka oli siten Joonas Laihian mailla, kuten Tasihin toteaa.

Paikan muisto

1960-luvulla aluetta kaavoitettiin Lappeen kunnan rakennuskaavalla, ja myös Savikkopellosta tuli tonttimaata. Kaavoittaja ei kuitenkaan välittänyt paikan historiasta. Sinisalon mökin ympäristö olisi pitänyt kaavoittaa puistoksi, jonne olisi voitu pystyttää vuoden 1918 tapahtumien muistomerkki. Myöhemmin kaupunki kaavoitti myös ikivanhan Vennäistentien umpeen, ja historiallinen paikka menetti alkuperäisen luonteensa.

Menneisyys voi kuitenkin potkaista takaisin yllättävällä tavalla, ja se koettiin notkon viereen rakennetussa talossa. Talon rouva meni eräänä päivänä alakertaan, ja portaissa hän kohtasi mustapukuisen naisen joka puhutteli häntä. Nainen tuntui etsivän jotakin, ja hän hävisi kuin tina tuhkaan, yhtä yllättäen kuin oli ilmestynytkin. Rouva järkyttyi niin kovasti, että talo myytiin ja perhe muutti pois.

Mustapukuinen nainen [1] oli ehkä Johannes ja Eljas Pusan sisar, joka oli käynyt Savikkopellolla etsimässä veljiään. Vaikka ruumiit oli aikoinaan siirretty notkosta siunattuun maahan, paikan tapahtumat jäivät eloon.

Historian palapelissä jokaisen tutkijan työ täydentää kuviota. Yksi löytää yhden tiedon, toinen toisen. Huojentavaa on Tikan & Arposen maininta siitä, että määräyksen Savikkopellon teloituksesta olisi antanut paikalle saapunut luutnantti, ei oman kylän suojeluskuntapäällikkö kuten paikalliset muistitiedon kertojat ovat epäilleet.

Paul Thompsonin mukaan sosiaaliselle edistykselle on olennaista positiivisen kehityksen toive. Muistitiedon tutkija, dosentti Ulla-Maija Peltonen toteaa, että muistoa kantavan paikan alkuperäinen tehtävä on kohteen muiston säilyttäminen ja siten kuolemattomaksi tekeminen. Paikka liittyy tähän tehtävään kiinteästi, samoin sen aikaan sidotut merkitykset. Muistomerkin tai muistoa kantavan paikan sijainti on tärkeä symbolisen ulottuvuutensa ja siihen sisältyvän viestin takia.

Sinisalon mökki on vielä olemassa, ja kuka tietää – ehkä muutoksen tuulet saavat aikaan, että se kunnostetaan museokäyttöön, kertomaan vuoden 1918 tapahtumista Pontuksella. Ehkä myös vanha Vennäistentie avataan vielä joskus harjun poikki, yhdistämään kylän osia kuten ennen vanhaan. Mutta siihen tarvittaisiin hyvää tahtoa myös ratahallintokeskukselta.

Punavankien teloitus Pontuksen kaivannossa

400-vuotias muinaisjäänne Pontuksen kaivanto liittyy Laihian kylän vuosisatojen mittaiseen suulliseen perimätietoon, jota ei ole systemaattisesti tutkittu. Muistitietohistorian tutkimuksen kehittyessä on mahdollista liittää myös kaivannosta kertova perimätieto osaksi historiankirjoitusta.

Lappeen Laihialla tapahtui keväällä 1918 kolme eri teloitusta, joista Suikin Savikkopellolla 25.4 tapahtunut joukkosurma tunnetaan parhaiten uhrien nimiä myöten. Pontuksen kaivannossa tapahtui 27.4 kolmen miehen teloitus, jossa yksi uhreista pääsi pakenemaan. Lisäksi kaivannon poikki kulkevan Imatrantien reunassa surmattiin yksi mies hevosineen, mutta tuosta tapahtumasta on vain yksi maininta, eikä uhrin henkilöllisyyttä tiedetä. Kylällä herätti tuohtumusta se, että mies ja hevonen lojuivat tien varressa useita päiviä.

Lisäksi on hajanaisia mainintoja ”ampumisesta tien reunassa”, mutta luultavasti ne liittyvät sekä kaivannon surmaan että Savikkopellon tapahtumiin.

Tässä käsitellään Pontuksen kaivannossa huhtikuussa 1918 tapahtunutta teloitusta joka on säilynyt Muston veljesten tarinana, ja jonka muistona on toisen veljeksen hauta kaivannossa. Tiedot pohjautuvat Jussi Muston kertomukseen hänen veljiensä Antin ja Joosepin (Juosin) vaiheista sekä muuhun Laihian kylältä kerättyyn muistitietoon. Näitä tietoja vertaillaan teoksessa Koston kevät esiin tuotuihin tietoihin.

Kansolasta Pontuksen kaivantoon

Juosi ja Antti Musto eivät olleet mukana kevään 1918 taisteluissa, ja heidän ainoa osallisuutensa punaisten toimintaan oli muutama vahtivuoro Kansolan sillalla. Vangitsemisen jälkeen veljekset kuljetettiin Lauritsalaan jossa heitä kuulusteltiin, ja sen jälkeen heitä pidettiin vangittuina kanavan Rullasillan siltavahdin asunnossa. Sieltä heitä sekä erästä kolmatta miestä lähdettiin kuljettamaan sillan yli Laihian suuntaan.

Tikan & Arposen mukaan vangittuja oli vain kaksi eli Muston veljekset, mikä ei pidä paikkaansa, ei myöskään se, että heitä olisi lähdetty viemään kohti ”Pintilän kylää”. Sellaista kylää ei ole koskaan ollut olemassakaan, mutta Pintilänmäki sijaitsee

[1] Mustapukuinen nainen on yleinen hahmo kansanperinteessä. (toim. huom.)

Kiiskinmäen takana. Suunta on siis em. kirjoittajilla oikein ja heidän mainitsemansa iltapäivän ajankohta todennäköinen, sillä vainajat löydettiin kaivannosta pian Lauritsalan sahan päivävuoron päättymisen jälkeen.

Kaivannon hautapaikan sekä myöhempien kertomusten perusteella vartijat vankeineen kääntyivät Salpausselän harjun kohdalle saavuttuaan Murheistenrantaan vievälle oikopolulle, joka kulki Pontuksen kaivannon poikki. Tuo oikopolku on olemassa tänäkin päivänä, myötäillen harjua ja rautatietä.

Muston miehistä toisella oli ollut puolueen jäsenkirja taskussaan, mutta hän oli ehtinyt jossain vaiheessa tuhota sen syömällä. Kolmannesta vangista ei ole säilynyt mitään tarkempia tietoja. Veljekset ymmärsivät saattomatkan alkaessa mitä oli tulossa, ja saivat sovituksi että yrittävät karkuun heti kun ampuminen alkaa.

Juosi Muston kansalaissodan aikainen hauta. Miikka Kurri.

Pontuksen kaivanto oli tuolloin vielä yhtenäinen, avoin rotko sillä rautatietä ei vielä ollut, ja Imatrantiekin kulki kaivannon notkon kautta. Kaivantoon saavuttua vangit komennettiin sen matalammalle sivulle, teloittajien jäädessä korkeamman seinämän puolelle. Tämä yksityiskohta kertoo että kaivantoon saapumisen jälkeen ryhmä on kääntynyt oikopolulta hieman Imatrantien suuntaan, sillä siellä seinämät ovat selvästi erikorkuiset ja itäinen seinämä on melko loiva.

Vangit määrättiin kaivannon idänpuoleiselle, matalammalle sivustalle, ja se mahdollisti veljesten pakoyrityksen. Teloittajien asettuminen lännenpuoleista, korkeampaa seinämää vasten tukee käsitystä iltapäivän hetkestä, sillä silloin aurinko jäi heidän taakseen varmistaen hyvän näkyvyyden. Teloitus on suoritettu kuitenkin hyvin lähellä oikopolkua, korkeintaan parinkymmenen metrin päässä siitä.

Kun teloittajat nostivat aseensa, veljekset ampaisivat karkuun, ylös kaivannon loivaa rinnettä. Antti näki silmänurkastaan Juosin tuupertuvan maahan, mutta aikaa ei ollut mihinkään muuhun kuin tulenpalavaan juoksuun rinteen soran, käpyjen ja kivien ropistessa kantapäillä.

Tikan & Arposen Koston kevät -tarinassa ovat paikat, suunnat ja myös tapahtumien yksityiskohdat pahasti sekaisin kaivannon tapahtumien osalta. Vangit eivät seisoneet kaivannon reunalla vaan rinteen alaosassa tai puolivälissä. Risukasaan piiloutumista ei esiinny Jussi Muston veljeltään saamassa tapahtumakuvauksessa, mutta mahdollisesti niin on tapahtunut jossain pakomatkan aikana. Antti ei myöskään ollut niin ”tapauksesta sekaisin” etteikö olisi tiennyt mihin suunnistaa, sillä hän tunsi alueen.

Tikka & Arponen kertovat veljesten olleen Lauritsalan kartanossa jonka jälkeen heitä lähdettiin viemään teloituspaikalle, mutta Antin pakomatkan yhteydessä todetaan epäjohdonmukaisesti että heidät olisi tuotu Mustolasta Pontukselle. Lauritsalan kartano sijaitsee kanavasuulla, ja Rullasilta siltavahdin asuntoineen oli sen alapuolella. Vangittuja ei siis tuotu kaivannolle ”Mustolan suunnasta” vaan kanavasuulta, ja kun Antti lähti pakenemaan Mustolaan, hän teki sen täysin tietoisesti.

Tikka & Arponen väittävät myös että Antti olisi ylittänyt Pintilänmäen pakomatkallaan, mutta Pintilänmäki sijaitsee 1,7 km kaivannosta itään Kiiskinmäen takana. Ei ollut mitään järkeä lähteä sinne kun välissä oli Imatrantien ja Vennäistentien kulmassa oleva Siparin mökki, joka oli valkoisten komentopaikkana ja josta Anttikin ehkä oli tietoinen. Varmasti hän tiesi myös, että samaan aikaan taisteltiin Muukon takana Joutsenon kankaalla ja Partalassa kahinoitiin. Pintilänmäki olisi ollut järjetön suunta, sillä sillä suunnalla metsät vilisivät taistelijoita. Antin kotikylä Kansola oli kanavan varressa Mustolan eteläpuolella, ja kummastakin paikasta hän tiesi saavansa tarvitessaan apua.

Tievahdin kohtaamista ei myöskään esiinny Jussi Muston kertomassa tarinassa, mutta mahdollisesti Antti on sellaisen kohdannut jossain kanavaseudulla. Juokseminen kaivannon suuntaan etelään oli ainoa pakoreitti, Saimaan jäädessä taakse ja Lauritsalan sekä Pintilän-Partalan suuntien jäädessä molemmille sivuille. Kaivannon alapäässä metsä myös tiheni, ja Vennäistä reunustavien metsien suojassa saattoi päästä Mustolaan.

Vennäisten rajalla Antti kuitenkin törmäsi uuden Suikin nuoreen isäntään Juhana Suikkiin, tämän kirjoittajan isoisään.

Kohtaus Vennäisissä

Laihian kylällä Laihian talo sekä vanha ja uusi Suikki onnistuivat pysymään selkkauksen ulkopuolella, ilmeisesti siksi että tiedettiin niiden olevan erossa poliittisesta toiminnasta, ja myös siksi että taloista ei löytynyt aseita. Hartikan talo joutui vainon kohteeksi punakaartissa olevan Väinön vuoksi, ja niinpä nuorempi veli Eetu napattiin kotipihalta ja tuomittiin syyttömänä.

Kaikki talot ratsattiin valkoisten toimesta. Uuden Suikin Juhana nuorempi oli varoittanut lapsiaan sotilaiden tulosta: ”Ei saa sannoo mittää, pittää olla iha hiljaa.”

Maria Koponen, tuohon aikaan perheen nuorin sisarus, muistaa istuneensa aitan portailla veljen kanssa sotilaiden tullessa ja pelänneensä kovasti. Iida Hartikka, perheen tuolloin 14-vuotias tytär, kertoi aikoinaan että sotilaiden ratsatessa taloa isä perääntyi tuvan takaiseen kamariin vetäen kaikki kuusi lasta ympärilleen.

Sotilaat olivat tiukanneet: ”Ootteko punane vai valkone?”

Isä oli vapissut kovasti, mutta kolmen tyttären yhtenevän kertoman mukaan hän oli vastannut: ”Mie en kuulu punasii en valkosii, oon kristitty ihmine. En tee kenellekkää pahhaa, en hyväksy väkivaltaa enkä pahantekkoo. Mie viljelen maata ja suojelen perettäin”.

Otto-veli puolestaan kertoi 1960-luvulla: ”Mie olin pien poika, ku tähä pihhaa tulivat [sotilaat], ja näin, ku tästä vietii miehiä”. Viedyt miehet olivat joko naapuriston miehiä tai talossa töissä olleita. Kertojan ilmeistä ja äänenpainoista näki 10-vuotiaana mieleen painuneen muiston tuskallisuuden.

Kylällä tiedettiin Imatrantien ja Vennäistentien kulmas-

sa sijaitsevan mökin olevan valkoisten komentopaikkana. Kun Juhana Suikki oli Vennäisissä isänsä kanssa, hän ei uskaltanut lähteä kotiin tietä pitkin, peläten sieppausta. Niinpä hän sanoi menevänsä Yläsuon kautta. Yläsuo on Vennäisten itäosan ylenevä jatke, jonka yläpuolella on Partalan tienhaara. Sitä kautta Juhana pääsi omia maitaan pitkin harjun yli Laihialle.

Juhana vanhempi päätti lähteä tietä pitkin, todeten: ”Tuskin ne vanhalle mittää tekkeevät”. Mutta Siparin mökin luo saavuttuaan hänet napattiin kiinni ja tyrkättiin muiden vankien joukkoon. Myöhemmin paikalle saapunut kylän suojeluskuntapäällikkö tunnisti vanhuksen, todeten: ”Mitäs tää ukko täällä tekkee?” Hän komensi tämän pois vankijoukosta ja laittoi kotiin. Koska vankeja oli jo kerätty kokoon, tapaus on sattunut 24 tai 25.4.1918.

Paria päivää myöhemmin Juhana nuorempi oli palaamassa Vennäisistä Pontuksen kaivannon kautta. Mahdollisesti hän oli kuullut kahinoista Partalan ja Joutsenon suunnalla, ja että sieltä olisi valkoisten joukkoja tulossa. Kaivannon suojassa kulkien saattoi päästä huomaamatta Murheistenrannan ja Laihian puolelle. Imatrantie kulki kaivannon notkon poikki, ja kaivannosta käsin saattoi tarkkailla liikennettä.

Kaivannon alapään metsässä Juhana törmäsi Antti Mustoon, ja tuo yllättävä kohtaaminen on säilynyt Jussi Muston kertomuksen lisäksi myös Suikin suvun perimätiedossa. ”Ethä kavalla minnuu?” sai Antti henkäistyksi Juhanalle, saaden tyynnyttävän vastauksen: ”Mää rauhassa!”

Ilmeisesti Antti ehti muutamalla sanalla valaista myös kaivannon tapahtumia sekä sitä, että häntä ehkä ajettiin takaa. Juhana tiesi silloin valita toisen reitin Laihialle, välttääkseen kohtaamasta takaa-ajajia. Toisen reitin valinnasta kertoo se, että hän ei nähnyt kaivannon ruumiita.

Antti vaelsi metsiä pitkin Juustilaan, jossa hän piilotteli kartanon pehtorin rakennuksessa kesän puoliväliin asti. Eräänä yönä taloon tehtiin ratsia, ja Antti pelastautui ”takalasin” kautta metsään. Marjoja syöden hän vaelsi kotikylänsä Kansolan lähettyville järkeillen, että ennen pitkää joku tulisi marjastamaan ja hän saisi kotiin sanan. Niin tapahtuikin, ja äiti toi hänelle metsään ruokaa. Syksyyn mennessä tilanne oli rauhoittunut, ja Antti uskalsi palata kotiin.

Antin seikkailu kesti ainakin 4 kuukautta, eli huomattavasti pitempään kuin mitä Tikka & Arponen kuvaavat.

Kaivannon vainajat

Kaivannossa tapahtuneen teloituksen jälkeen kaksi ruumista jätettiin maahan, ja heidät löysi Murheistenrannassa asuva työmies naapurinsa kanssa, heidän palatessaan oikopolkua töistä Lauritsalan sahalta. Mies ei sanonut kotona mitään, otti vain lapion ja lähti naapurinsa kanssa hautaamaan vainajia. ” - tekivät kunnon hautauksen. Panivat hatut ruumiitten silmille ennen hauvan umpee luomista”, kertoi tuon työmiehen v. 1915 syntynyt tytär.

Tikan & Arposen mukaan viranomaisille olisi tapahtunut erehdys, kun he kirjasivat Juosi Muston tietojen kohdalle merkinnän ”yritti karkuun”. Merkintä on oikein, sillä veljekset olivat sopineet pakoyrityksestä joka Juosin kohdalla sitten epäonnistui. Mutta kuolinpäivän kohdalla on viranomaisilla virhe, sillä Juosin haudalla kuolinpäiväksi on merkitty 27.4.1918. Tuota kuolinpäivää tukevat Suikin miesten vaiheet Vennäisissä ja Siparin torpalla.

Juosin äidillä oli kova tuska, poika kun makasi haudassaan siunaamatta. Omaiset alkoivat puuhata vainajia siunattuun maahan, mutta silloin Juosi ilmestyi unessa äidilleen sanoen: ”Miun on täs hyvä olla, kuha toimitat vaa papin siunaamaa”. Äiti noudatti unen ohjetta - toinen vainajista siirrettiin, mutta Juosin hauta kaivannossa jätettiin paikalleen ja siunattiin. Myöhemmin Lappeenrannan kommunistinaisten toimesta hauta ympäröitiin metalliketjulla. Kun Lappeenrannan-Elisenvaaran rataa alettiin rakentaa vuonna 1931, suunnittelua johtava insinööri kuuli kaivannon haudasta. Muinaismuistolaista tietoisena hän teki silloin ratalinjaan mutkan, ja ratapenkere tuettiin haudan puolelta jykevillä kivipaasilla. Saimaan kanavan uudistamisen yhteydessä 1960-luvulla rakennettiin myös uusi rautatiesilta kanavan yli, ja silloin rataa hieman oikaistiin.

Mutta edelleen kaartavat kiskot etelään kaivannon kohdalla, kunnioittaen rotkon pohjalla olevaa yksinäistä hautaa. Kenties satojatuhansia junavuoroja on kulkenut kaivannon yli, luultavasti miljoonia ihmisiä matkannut Lappeenrannan-Imatran väliä, ja aina junan keinahtaessa kevyesti radan kaarteessa myös matkustajat tekevät tietämättään kunniaa muinaiselle väkivallan uhrille.

Sodan 1918 jälkeisessä tilanteessa hävinneen osapuolen oli vaikeaa saada muistomerkeilleen pystyttämislupaa, toteaa muistitietohistorian tutkija, dosentti Ulla-Maija Peltonen. Juosi Muston haudalle lupaa ei haettu vaan se annettiin: ensin kahden miehen suorittamassa hautaamisessa, sitten Juosin äidin päätöksessä jättää hauta paikalleen, ja lopuksi papin siunauksessa. Myöhemmin kommunistinaisten hankkimat metalliketjut sinetöivät paikan säilymisen niin hautapaikkana kuin myös teloituksen muistomerkkinä.

Dosentti Peltosta lainaten:

”Maisema elää ja muuttuu, muistin paikat katoavat, mutta jäljelle jäävät kertomukset joita voidaan pitää paikkaan johdattavina muistijälkinä.”

Kirjoittaja on HuK ja perehtynyt kulttuurihistoriallisen muistitiedon keruuseen ja käyttöön.

Käytetyt lähteet

Peltonen, Ulla-Maija: Muistin paikat. Vuoden 1918 sisällissodan muistamisesta ja unohtamisesta. SKST 894. SKS, Helsinki 2003.
Suikki-Hiltunen, Katrina: Entisen Lappeen Laihian kylän (nyk. Lappeenrannan kaupungin Laihian kaup.osan) alueelta kerätty muistitietoaineisto vuosilta 1960-2009.
Tasihin, Juhani: Artikkeli Etelä-Saimaa 10.1.2009.
Thompson, Paul: The voice of the past, Oral History. Oxford University Press, 2000.
Tikka, M & Arponen, A: Koston kevät, WSOY 1999.

Vedenalaisia löytöjä

Teksti: Minna Leino

Saimaan alueelta

Museoviraston työryhmä valmistuu tutkimaan Lappeenrannan Karhusaaren hylkyä. Pentti Kokki.

Saimaan alueelta tunnetaan runsaasti hylkyjä ja muita erilaisia vesillä liikkumisen historiasta kertovia rakenteita sekä jonkin verran myös irtolöytöjä. Vanhimmat irtolöydöt alueelta ajoittuvat kauas kivikaudelle useamman tuhannen vuoden taakse. Löydöistä kenties kiinnostavimmat ovat Ristiinan Astuvansalmen kalliomaalauksen alapuolella tehtyjen tutkimuksien yhteydessä löydetyt ihmishahmoiset meripihkariipukset. Vanhimmat ajoitetut vedenalaiset kiinteät muinaisjäännökset ovat sen sijaan paljon nuorempia ja ajoittuvat 1700-luvulle. Vedenalaisia muinaisjäännöksiä ovat sellaiset hylyt ja hylyn osat, joiden voidaan olettaa olleen uponneina vähintään sadan vuoden ajan sekä muut ihmisen tekemät menneisyydestä kertovat vedenalaiset rakenteet kuten, esimerkiksi väyläesteet ja laiturirakenteet.

Vedenalaisista muinaisjäännöksistä vastaa Museoviraston meriarkeologian yksikkö, joka sijaitsee Helsingissä Hylkysaaressa. Yksikkö ylläpitää myös arkistoa ja sähköistä rekisteriä vedenalaislöydöistä. Rekisteriin kerätään tietoa lähinnä muinaisjäännöksiksi luokiteltavista kohteista, mutta myös nuoremmista hylyistä, sillä alle 100 vuotta sitten uponneet hylyt muuttuvat myös ajan kuluessa muinaisjäännöksiksi.

Vedenalaislöytöjen rekisterissä on tällä hetkellä yhteensä noin 1500 kohdetta, jotka ovat lähinnä eri-ikäisiä hylkyjä ja niiden osia. Lisäksi rekisterissä on erilaisia rakenteita, kuten laiturien jäänteitä sekä irtolöytöjä. Kohteista noin 700 on luokiteltu muinaisjäännöksiksi, jotka ovat muinaismuistolailla rauhoitettuja. Laki kieltää kajoamisen rauhoitettuihin kohteisiin ilman lupaa. Toisin sanoen esimerkiksi hylyn osia, tai siinä olevia esineitä ei saa siirrellä tai nostaa pinnalle, eikä kohdetta saa peittää

tai ruopata. Sukeltaa kohteilla toki saa, kunhan tyytyy katsomaan eikä koskemaan.

Saimaan alueen kunnista tunnetaan noin viitisenkymmentä vedenalaista muinaisjäännöstä sekä kuutisenkymmentä muuta vedenalaista kohdetta, kuten 100 vuotta nuorempia hylkyjä ja irtolöytöjä. Suuri osa näistä on 1900-luvulla hylättyjä proomuja. Yksi vanhimmista ajoitetuista ja tutkituista muinaisjäännöskohteista Saimaalla on Rannuusin salmen väyläesteet, jotka sijaitsevat Savitaipaleen ja Suomenniemen alueelle. Noin metrin syvyyteen ulottuvat kivillä täytetyistä hirsiarkuista koostuvat esteet on rakennettu 1700-luvun lopulla ja ne liittynevät Ruotsi-Suomen ja Venäjän välisiin sotatoimiin ja silloisten rajojen valvontaan. Väyläesteiden lisäksi on dokumentoitu joitakin hylkykohteita, kuten Käyhkään- ja Riutansaaren hylkyjä. Näistä Käyhkään hylyn arvioidaan ajoittuvan 1700-luvun lopulle. Hylky saattaa liittyä Suvorovin kanavien rakentamiseen, sillä sen lastina oli samanlaisia kiviä kuin läheisen Käyhkään kanavan rakentamisessa oli käytetty. Sen sijaan Riutansaaren hylky on ajoitettu rakennetuksi vuoden 1860-jälkeen.

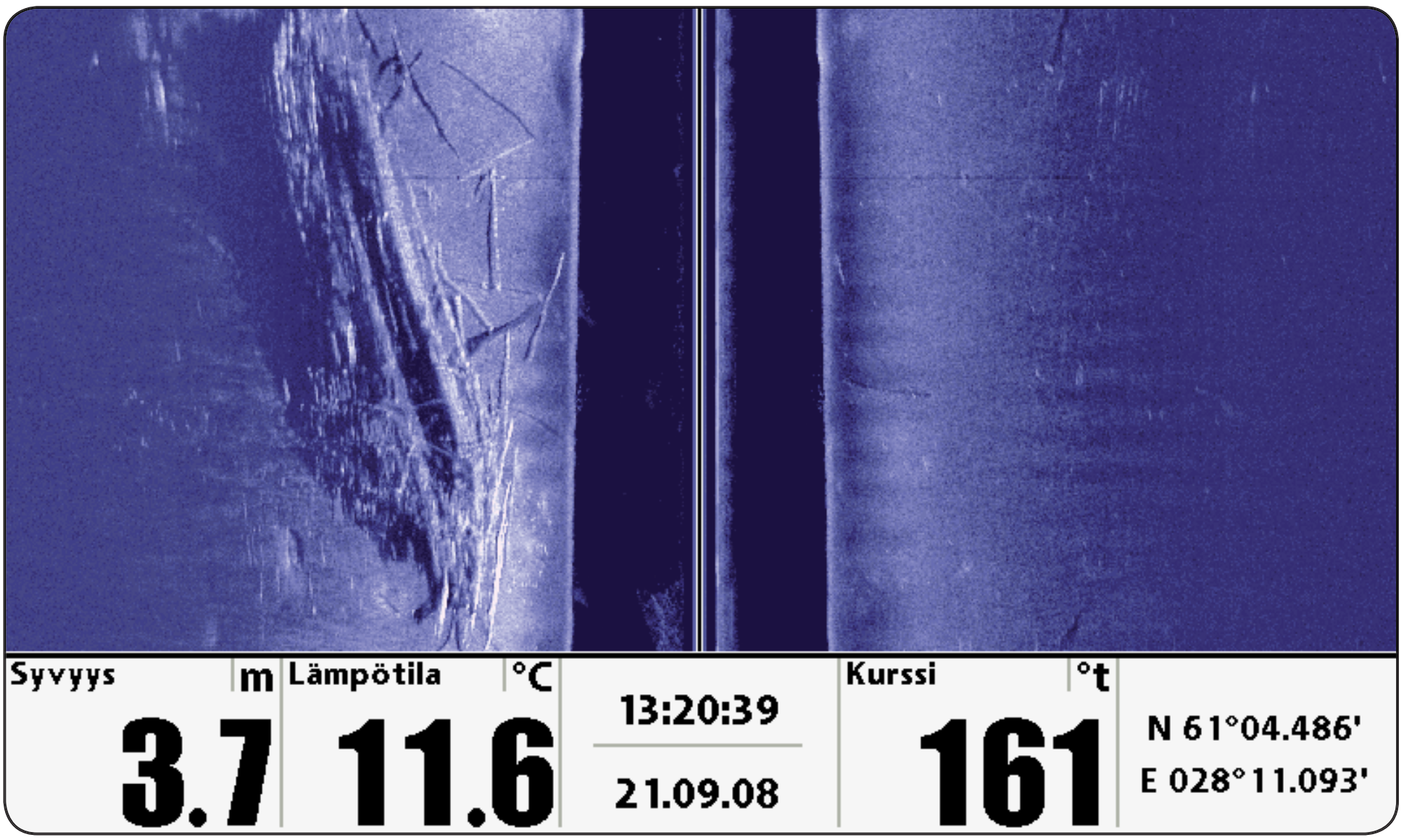
Uusia kohteita löytyy jatkuvasti lisää, usein sattumalta: harrastajasukeltaja löytää sukeltaessaan vanhan laivan jäänteet, kalastajan pyydykset tarttuvat kiinni aluksen rakenteisiin tai kesämökin laiturilta kirkkaan veden aikaan näkyy vanhoja selkeästi ihmisen työstämiä puuosia. Joskus voi jopa löytää hylyn tai sellaisen osan aivan rannasta tai peräti kuivalta maalta, kuten Lappeenrannan Mertanniemen kölipuu.

Ilmoituksia uusista kohteista saadaan harrastajien lisäksi myös viranomaisilta. Esimerkiksi Kuopiosta on löytynyt mahdollisia hylkyjä väyläalueiden kartoitustöiden yhteydessä. Kohteista ei ole vielä tarkempaa tietoa, sillä niitä ei ole toistaiseksi tarkastettu ja niistä on olemassa vain pohjan luotauksella saatu kuva.

Uusista vedenalaislöydöistä tulee tehdä ilmoitus Museoviraston meriarkeologian yksikköön, olipa kyseessä sitten hylyn osa, laiturin jäännökset tai vaikkapa aivan yksittäinen esine. Yksinkertaisimmillaan se käy sähköisesti osoitteesta http://www.nba.fi/fi/va-loyto löytyvällä lomakkeella. Ilmoitettuja kohteita pyritään tarkastamaan mahdollisuuksien mukaan tai pyydetään esimerkiksi kohteen löytäjiä käymään kuvaamassa kohdetta lisätiedon saamiseksi ja lähettämään kuvamateriaalin Museovirastolle katsottavaksi. Kuvamateriaalin ja tarkastuskäyntien perusteella voidaan mahdollisesti määritellä, onko kyseessä Muinaismuistolailla rauhoitettu muinaisjäännös.

Uusin kohde Saimaalta löytyi viime vuonna vesialuetta viistokaikuluodanneen harrastajaryhmän voimin. Lappeenrannan edustalla sijaitsevalle Karhusaaren hylyksi nimetylle hylylle tehtiin marraskuussa tarkastussukellus ja sitä videoitiin. Hylky on melko hyvin säilynyt, noin 21metriä pitkän limisaumatekniikalla rakennetun aluksen hylky. Sen toinen kylki on kaatunut toisen ollessa yhä pystyssä mutta silti siitä ei pystytty suoralta kädeltä sanomaan mikä tai minkä tyyppinen alus olisi kyseessä. Mahdollisesti kyseessä on tavaroiden kuljettamiseen käytetty proomu tai purjelotja, ja se on todennäköisesti muinaisjäännös eli se on uponnut yli 100 vuotta sitten. Kohteesta on tarkoitus ottaa kevään aikana näytteitä puun vuosilustoihin perustuvaa dendrokronologista ajoitusta varten, jotta hylyn ikä saadaan tarkemmin määriteltyä. Näytteistä voidaan myös saada selville rakentamisessa käytettyjen puiden kaatamisvuoden lisäksi missä päin puut ovat kasvaneet. Se taas voi kertoa aluksen kansallisuudesta ja rakentamispaikasta, mikäli puita ei ole kuljetettu rakennuspaikalle kaukaa.

Kirjoittaja toimii Suomen Merimuseon tutkijana.

Viistoluotainkuva Karhusaaren hylystä. Pentti Kokki.

Asekokoelman puhdistusta

Teksti: Yrjö Hakkarainen
Kuvat: Seppo Pelkonen

Yhdistyksemme Kaakkois-Suomen Asehistoriallinen Seura ry lähestyi alkusyksystä 2008 Etelä-Karjalan museota tarkoituksenaan löytää sopiva tila yhdistyksen 20-vuotisjuhlanäyttelyn pitoon. Asiasta neuvoteltaessa esille tuli tarve huoltaa museon kokoelmissa olevia ampuma-aseita sekä teräaseita. Asia eteni ja siihen päätettiin palata kevätpuolella 2009 sopivan talkooporukan kanssa.

Maaliskuun lähestyessä puhdistustyö alkoikin sitten toden teolla. Työtä tehtiin Ratsuväkimuseon tiloissa, aina pari henkilöä kerrallaan. Aseita sai puhdistaa niin monta yhden talkoosession aikana kuin ehti ja aseita kaivettiin esiin varastoista aina lisää kun edelliset oli saatu käsiteltyä. Samalla kun aseita huollettiin vertasimme aseita esinekortiston tietoihin ja korjasimme sekä lisäsimme tietoja milloin tarvetta oli. Aseille tehtiin normaali asepuhdistus ja lopuksi ne suojaöljyttiin. Vaikka osa aseista olikin kehnohkossa kunnossa mm. museon vuoden 1972 tulipalon jäljiltä mihinkään restaurointiin ei tässä yhteydessä ollut tarkoituskaan ryhtyä.

Joillakin yhdistyksen jäsenillä olisi ollut halua ruveta korjailemaan aseita alkuperäiseen asuunsa. Tämä ei ole kuitenkaan museon idean mukaista. Kaikkinaiset käytön jäljet ja myöhemmät ehkä tilapäiset korjailut ovat osa aseen historiaa, jota ei ole hyvä hävittää.

Kokoelmista löytyi hyvinkin mielenkiintoisia aseita, esimerkiksi Tsaarin armeijan käyttöön tehty Yhdysvaltalainen Colt-pistooli. Vanhat kyläseppien tekemät suustaladattavat metsästysaseet herättivät myös mielenkiintoa ja ehkä yllättävin varastojen kätköistä löytynyt ase oli vanha lunttupyssy, mahdollisesti peräisin jopa 1500-luvulta. Lieneekö kuulunut aikoinaan Viipurin linnan aseistukseen?

Yllätyksiäkin sattui. Museon aseita oli ilmeisestikin käytetty aikoinaan linnoituksen taistelua kuvaavissa näytöksissä sillä usean musketin piipusta löytyi esityksessä käytettyjen paukkupanosten jäänteitä. Kaiken huipuksi erään suustaladattavan haulikon havaittin olevan ladattu! Tämä tilanne korjattiin poistamalla panokset mahdollisimman nopeasti.

Useimmat talkootyöntekijät tunsivat ampuma-aseet hyvin. Miekat lähinnä puhdistettiin.

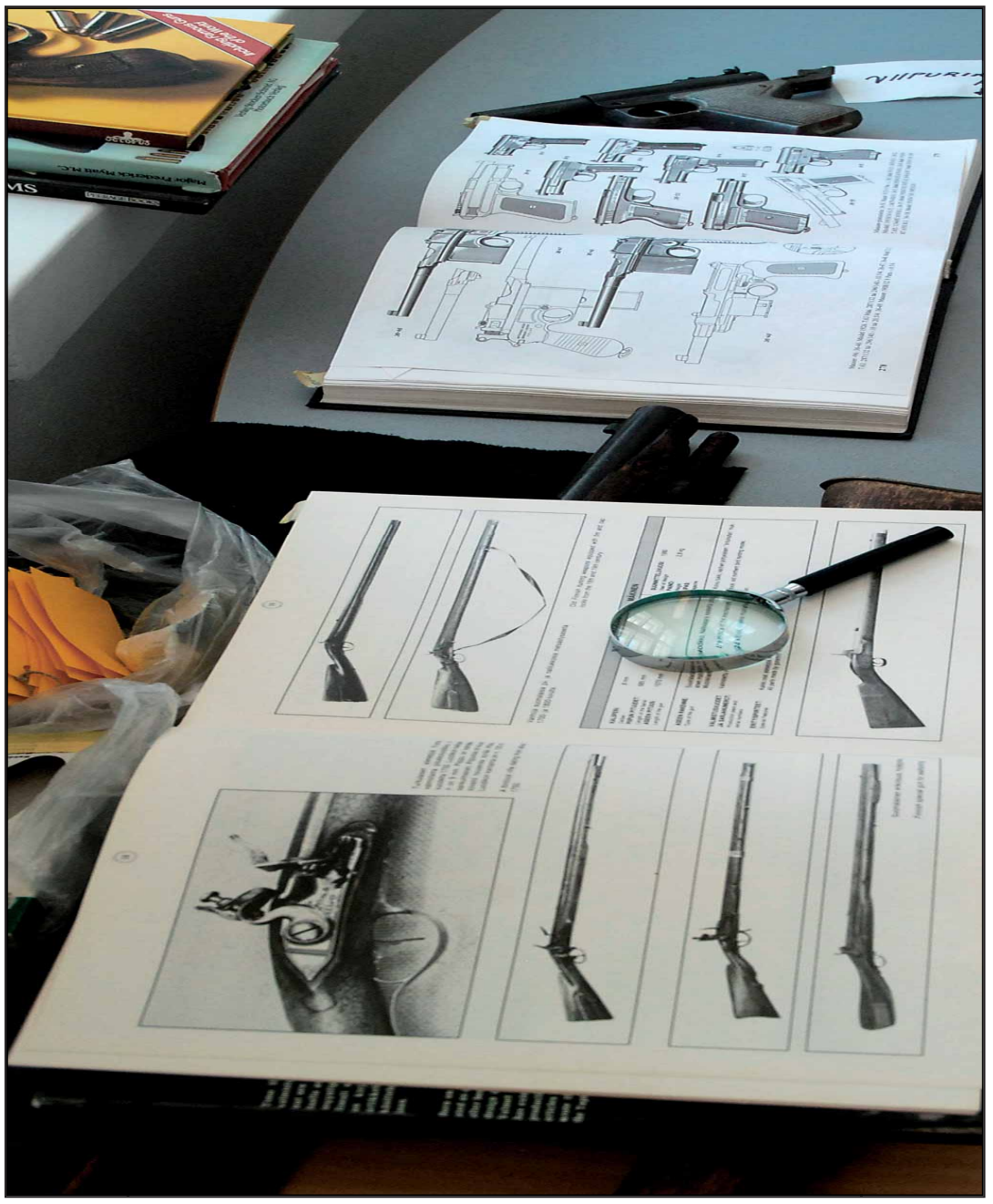
Yhdistyksemme jäsen Jyrki Istala sai selville, että Ratsuväkimuseon miekkavitriinin yksi miekka, joka on vuosikymmenet kulkenut nimikkeen ”Suomen ratsuväen vakiomalli” alla, ei ollutkaan oikea tieto.

Miekassa on merkintä E. & F. Hörster-Solingen ja luettelossa tieto, että kyseessä on Ruotsissa valmistettu eversti Hörsterin miekka. Näinhän ei ollut asian laita, vaan kyseessä oli kuuluisa Euroopassa vaikuttanut saksalainen asetehdas Solingenissa. Ruotsin Sotamuseo (Krigsmuseet) saattoikin vahvistaa Istalan päätelmän. Kyseessä on 1870-luvulla valmistettu tykistöupseerin yksityinen eli ei siis virallisesti vahvistettu, mutta käytettäväksi hyväksytty miekkatyyppi.

Kiitän kaikkia urakkaan osallistuneita ja toivottavasti yhteistyö Etelä-Karjalan museon kanssa jatkuu vastaisuudessakin näin mielenkiintoisissa merkeissä.

Kirjoittaja on KSAS ry:n puheenjohtaja

E. & F. HÖRSTER - SOLINGEN

Saavutettavuuden edistäminen

Lappeenrannan museotoimessa

Teksti: Mona Taipale

Lappeenrannan kaupungin museotoimi sai vuonna 2008 Opetusministeriöltä avustusta saavutettavuuskartoituksen laatimiseen. Museoiden saavutettavuudella tarkoitetaan erilaisten asiakasryhmien tarpeiden huomioimista mm. näyttelyiden sisältöä ja arkkitehtuuria valmisteltaessa, tiedottamisessa, hinnoittelussa ja oheispalvelutarjonnassa. Saavutettavuus on yhdenvertaisuuden edistämistä. Saavutettava museo tarjoaa kaikille mahdollisuuden osallistua ja kokea elämyksiä. Lappeenrannassa syksyllä 2008 ja keväällä 2009 toteutetussa kartoituksessa tarkasteltiin Etelä-Karjalan museota ja taidemuseota, Wolkoffin talomuseota sekä Ratsuväkimuseota saavutettavuuden eri osa-alueiden kannalta. Saavutettavuus jaettiin Kulttuuria kaikille -sivuston jaottelun mukaisesti rakennetun ympäristön esteettömyyteen sekä asenteelliseen, aistien, tiedolliseen ja tiedotukselliseen, kulttuuriseen, taloudelliseen ja päätöksenteon saavutettavuuteen (http://www.kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus).

Kartoitus koostui henkilökuntahaastatteluista ja asiakaskyselystä. Haastattelujen pohjana käytettiin Kulttuuria kaikille -sivustolta löytyvää museoiden esteettömyyden tarkistuslistaa. Asiakaskyselyä varten koottiin kaksisivuinen lomake, jonka kysymykset muotoiltiin mahdollisimman selkeiksi ja niillä pyrittiin kattamaan kaikki saavutettavuuden osa-alueet. Asiakasryhmän haluttiin edustavan asiakaskuntaa mahdollisimman laajasti ja se koottiin yhteistyössä kaupungin nuorisovaltuuston, vammaisneuvoston, vapaaehtoiskeskus Kuutinkulman ja maahanmuuttajien palvelukeskus Momentin kanssa. Lisäksi mukana oli henkilöitä, jotka olivat aiemman museokäyntinsä yhteydessä ilmoittaneet halukkuudestaan osallistua museotoimen kävijäraatiin. Ryhmässä oli kaksikymmentä 15 – 91-vuotiasta jäsentä. Osa ryhmäläisistä ei puhunut suomea äidinkielenään ja osalla oli liikunta- tai muita esteitä.

Vastauksia tarkasteltaessa ilmeni, että henkilökunta ja asiakkaat kiinnittivät huomiota samantyyppisiin asioihin. Henkilökunta tarkasteli museoita luonnollisesti myös työympäristöinään ja kiinnitti enemmän huomiota sisäilman laadun kaltaisiin tekijöihin. Kartoitetuista museoista kolme (Etelä-Karjalan museo ja taidemuseo sekä Ratsuväkimuseo) sijaitsee Lappeenrannan historiallisella linnoitusalueella. Ympäristötekijät vaikuttavat oleellisesti näiden museoiden saavutettavuuteen. Linnoitus sijaitsee mäellä kaupunkikeskustan ulkopuolella, julkinen liikenne ei tuo perille asti ja mäki on talvisin liukas. Linnoituksen erityispiirteenä on katujen mukulakivetys ja alun perin muihin kuin museotarkoituksiin suunniteltujen vanhojen rakennusten arkkitehtuuri. Nämä tekijät viehättävät omaleimaisuudellaan, mutta myös vaikeuttavat mm. autottomien tai apuvälineiden kanssa liikkuvien henkilöiden museovierailuja. Asiakkaat toivoivat alueelle linja-auto- tai turistikuljetusta erityisesti kesäisin. Lisäksi linnoitukseen toivottiin karttaa alueen rakennuksista ja kohteista, selkeitä ja yhdenmukaisia opasteita museoille, aukioloaikoja museoiden ja toimiston oviin sekä parempaa ulkovalaistusta – kaikkea tätä ympäristömääräysten sallimissa rajoissa.

Etelä-Karjalan museo ja taidemuseo ovat tiloiltaan esteettömiä, ainoastaan ovien raskaus kiinnitti asiakkaiden huomion. Ratkaisu tähän olisi sähköisesti toimiva automaattiovi. Museoiden aulatiloihin kaivattiin pohjakarttoja joko opastetauluina tai paperiesitteinä sekä lattiaopasteita, jotka merkkaavat näyttelyn kiertosuuntaa. Kynnyksiin ja muihin esteisiin toivottiin huomiomerkintöjä ja joka saliin levähdyspenkkejä. Museokaupat saivat kiitosta ja niiden yhteyteen ehdotettiin kahvilaa tai ainakin kahvi- ja juoma-automaatteja.

Liikuntaesteisten on vaikea päästä sisään Ratsuväkimuseoon ja lähellä kaupunkikeskustaa sijaitsevaan Wolkoffin talomuseoon, joihin molempiin on useita porrasaskelmia. Asiakkaat eivät olettaneet, että suojeltuihin rakennuksiin tehtäisiin suuria muutoksia vaan toivoivat mahdollisuutta virtuaalivierailuihin näissä kohteissa. Wolkoffin talomuseon nettinäyttelyä suunnitellaan jo. Ratsuväkimuseon tilanne on yhteydessä Tali-Ihantala tietoja näyttelykeskuksen rakentamisen kanssa. Ratsuväkimuseo toimintoineen siirtyy näillä näkymin uuteen keskukseen.

Museoiden nykyiset pääsymaksut (0 – 8 €) koettiin kohtuullisiksi. Asiakkaat toivoivat kuitenkin yhtenäisiä pääsymaksuja kaikkiin museoihin. Yhteislippua linnoituksen museoihin pidettiin hyvänä asiana, mutta lippu voisi olla voimassa kaksi päivää. Tällöin kolmen museon näyttelyt ehtisi kiertää rauhassa ja linnoitukseen olisi asiaa kahtena päivänä peräkkäin. Aukioloaikoihin toivottiin pidennystä jonain päivänä viikosta. Ilmaisen sisäänpääsyn museoperjantaita kerran kuussa pidettiin hyvänä uudistuksena, koska se mahdollistaa kaikkien sisäänpääsyn mu-

Tyttö ja mummi Ratsuväkimuseossa eli kuinka tavoitamme eri-ikäiset asiakkaat parhaiten. Seppo Pelkonen.

seoihin. Lasten, veteraanien ja avustajien ilmainen sisäänpääsy sai kiitosta asiakkailta, samoin lainattavat lastenrattaat. Lainattavaksi apuvälineeksi ehdotettiin myös pyörätuolia.

Sekä henkilökunnan että asiakkaiden mielestä museot ovat olleet kohtuullisen hyvin esillä paikallisissa medioissa. Asiakkaat ovat saaneet tietoa museoista myös erilaisista esitteistä, internetistä, koulusta, tuttavilta ja turisti-infosta. Avoinna pitäjiä kehuttiin ystävällisiksi, mutta henkilökuntaa kaivattiin myös näyttelysalien puolelle kertomaan näyttelyistä ja niiden taustoista. Nykyisillä resursseilla opastuksia ei kuitenkaan voida tarjota toivotusti. Wolkoffin talomuseo on poikkeus, sinne pääsee vain opastetusti ja opastuksia on kesällä useita päivittäin.

Museotoimen internet-sivut on sidottu kaupungin sivurakenteeseen, joka ei ole museoiden kannalta paras mahdollinen. Sisällöllisesti tarkasteltuna tietoa on vaikea löytää eivätkä sivut toistaiseksi huomioi esim. erityisryhmiä. Niiltä ei myöskään löydy museoiden saavutettavuustietoja. Tilanteeseen tuovat parannusta kesällä 2009 toteutettava nettisivujen saavutettavuuskartoitus sekä syksymmällä toteutettava Kysy amalta -hanke, jossa parannetaan sivuston rakennetta ja pyritään lisäämään vuorovaikutusta. Keväällä 2010 valmistuu myös Humanistisen amk:n opinnäytetyö, joka syventää nyt tehtyä saavutettavuuskartoitusta.

Lappeenrannan asukasrakenne monikulttuuristuu ja eri maista tulevia turisteja käy museoissa enenevässä määrin erityisesti kesäisin. Lappeenrannassa toimittaessa erityisesti venäjäkielisen palvelun tarve korostuu. Kulttuurisia asioita on pyritty huomioimaan mm. monipuolisilla näyttelyillä sekä erikielisillä esitteillä ja oheismateriaaleilla. Tarvetta olisi myös erikielisille opasäänitteille.

Niin henkilökunta kuin asiakkaat painottivat lasten ja nuorten huomiointia toiminnan suunnittelussa. Museot tarjoavatkin kulttuuri- ja taidekasvatusta eri-ikäisille lapsille alkaen suosituista vauvojen maalaustyöpajoista, joissa nuorimmat ovat kuuden kuukauden ikäisiä. Kaakkois-Suomen kouluille ja päiväkodeille suunnattu, myös internetistä löytyvä opas MuseoOn esittelee lapsille suunnattua toimintaa ja näyttelyihin liittyviä oheismateriaaleja. Lapsille on kokeiluluonteisesti järjestetty opastuksia, joissa näyttelyitä on lähestytty mm. vanhojen esineiden kautta. Mahdollisuus kosketella esineitä ja ylipäänsä lähestyä näyttelyä muidenkin aistien kuin näköaistin kautta lisää näyttelyn kiinnostavuutta ja saavutettavuutta. Myös erilaiset tekniset laitteet, kosketusnäytöt ym. kiinnostavat nykylapsia yleisesti. Perheen pienimmille toivottiin pientä leikkipaikkaa tai piirustuspöytää, jos lapsi ehtii kiertää näyttelyn aikuista nopeammin. Etelä-Karjalan museosta tällainen jo löytyykin Pekka-laivan muodossa.

Eri aistien välityksellä saatava tieto on lähtökohtana myös aistivammaisille suunnatun toiminnan suunnittelussa. Aistivammaisia on toistaiseksi pystytty huomioimaan melko vähän. Museoista ei esimerkiksi löydy induktiosilmukoita, pistekirjoitus- tai selkokielisiä tekstejä tai mahdollisuutta kuva- tai tekstitulkkaukseen. Kartoituksen myötä luotiin tärkeitä yhteyksiä vammais- ja vanhusjärjestöihin ja näitä kontakteja ylläpitämällä aistivammaisten palveluita voidaan jatkossa kehittää yhdessä asiantuntijoiden kanssa.

Testiryhmään osallistuneista asiakkaista yksitoista ilmoitti jatkossakin haluavansa olla mukana museotoimen palvelujen kehittämisessä. Erilaisten asiakasryhmien kuuntelu onkin avaintekijä palveluita parannettaessa. Nyt tehty kartoitus on ensimmäinen askel Lappeenrannan museotoimen saavutettavuuden edistämisprosessissa. Kartoituksen pohjalta nousevia yksilöllisiä ja museokohtaisia toimenpide-ehdotuksia toteutetaan mahdollisuuksien mukaan osana Lappeenrannan museotoimen pitkän tähtäimen talous- ja toimintasuunnitelmaa. Monipuoliset näyttelyt, helposti löytyvä tieto, esteetön liikkuminen, näkeminen, kuuleminen ja vuorovaikutus lisäävät saavutettavuutta. Saavutettavuus on jatkuvaa vuoropuhelua asiakkaiden kanssa. Se on ennen kaikkea asenne ja toiminnan ja sen suunnittelun läpäisevä ajattelutapa.

Kirjoittaja toimii vs. amanuenssina Etelä-Karjalan taidemuseossa.

Seminaarisarja

Maakuntamme erityispiirteitä?

Pien-Mustolan sulkuportti. Seppo Pelkonen.

Tutustumisen arvoisia kohteita?

Teksti: Tanja Karppinen

Huoli Etelä-Karjalan säilymisestä on ajankohtainen. Kun maakuntia ollaan hallinnollisina yksikköinä yhdistämässä suuremmiksi kokonaisuuksiksi, maakunnan itsenäisyys ja olemus ovat joutumassa vaakalaudalle. Tällaisena aikana alueen erityispiirteiden korostamista pidetään tärkeänä.

Maakunnan erityispiirteet -seminaarisarjan tarkoituksena on vahvistaa tietoisuutta nykyisen Etelä-Karjalan erityispiirteistä esittelemällä alueen asukkaille sekä muille kiinnostuneille maakuntamme monimuotoista kulttuuriperintöä ja luonnonympäristöä.

Seminaari käynnistyi aurinkoisena kevätlauantaina 25.4.2009 Lappeenrannan teknillisen yliopiston professori Jukka Kemppisen esityksellä paikan hengestä. Suunnittelujohtaja Arto Hämäläinen Etelä-Karjalan liitosta esitteli tilaisuudessa maakunnan arvokkaita maisema-alueita valokuvin. Seminaari keräsi runsaan yleisön, ja luentotilaisuuden jälkeen tutustuttiin Rakuunamäkeen ja tehtiin vaikuttava retki Konnunsuon vankilaan kotiseutuneuvos Pertti Vuoren opastamana.

Seuraava seminaaripäivä on suunnitteilla ensi syksyyn. Elokuun 29. päivä on tarkoitus perehtyä tarkemmin maakunnan liikenteeseen, kanaviin ja veneisiin. Tilaisuudessa kuullaan asiantuntija-alustuksia, joiden avulla luodaan kuva liikenteen kehityksestä nykyisessä Etelä-Karjalassa. Etelä-Karjalan maakunta on maantieteellisen asemansa ja luontonsa puolesta lisäksi myös liikenteellisesti omaleimainen. Seminaaripäivä järjestetään risteilyalus Camillalla, joka asiantuntija alustusten lomassa tutustuttaa seminaariyleisön Saimaaseen ja kanavaan.

Marraskuun 14. päivä seminaarisarja jatkuu Imatralla. Tällöin tarkastellaan teollisuuden perintöä pidemmän aikavälin kehityksenä ja rakennetun kulttuuriympäristön välityksellä. Tutustumiskäynti suuntautuu Imatran voimalaitokselle.

Vuoden 2010 maaliskuussa seminaarisarjassa tarkastellaan Etelä-Karjalaa rajamaakuntana ja pohditaan Pietarin historiallista vaikutusta. Rajamaakuntaa ja Pietarin vaikutusta alueen kulttuuriym-

päristön ja historian ominaispiirteisiin tarkastellaan puolustushistoriallisten kohteiden avulla sekä vapaa-aikaan ja matkailuun liittyvien rakennettujen kulttuuriympäristöjen kautta. Tilaisuuteen kuuluva retki järjestetään Savitaipaleen Partakosken alueelle, jossa tutustutaan Kärnäkosken linnoitukseen sekä ruhtinas Alexander Barjatinskyn 1885 rakennuttamaan ”Ruhtinaan majaan”.

Kesäkuussa 2010 seminaarisarjan viimeisessä tilaisuudessa käsitellään Etelä-Karjalan kasvillisuuden erityispiirteitä ja ihmisen vaikutusta kasvillisuuteen. Alustuksissa pohditaan, mistä ja miten kasvit ovat tänne tulleet ja kuinka kulttuurin vaikutus on nähtävissä kasvillisuudesta Etelä-Karjalassa. Seminaaripäivässä esitellään paahdeympäristöjä eteläkarjalaisena erikoisuutena. Retkellä tutustutaan Immolan lentokentän alueen luontoon ja kasvillisuuteen asiantuntijoiden johdolla.

Seminaaripäivät ovat osallistujille maksuttomia. Seminaarisarjan ovat ideoineet ja sen järjestämisestä ovat vastanneet Etelä-Karjala-instituutti/LUT, Etelä-Karjalan kesäyliopisto ja Etelä-Karjalan museo. Järjestelyissä on mukana myös Etelä-Karjalan maakuntayhdistys.

Lisätietoja seminaarisarjasta: Tanja Karppinen/Etelä-Karjala-instituutti/LUT, Leena Salonen/Etelä-Karjalan kesäyliopisto ja Jukka Luoto/Etelä-Karjalan museo.

ETELÄ-KARJALAN MUSEON
ILMASTOINTIREMONTTI

Teksti: Mariina Kellokumpu

Etelä-Karjalan museon työskentely-, näyttely- ja pienesinekokoelmatiloissa tehdään ilmastointiremonttia ajalla 17.8.2009 – 28.2.2010. Esineiden lainaus ja vastaanotto keskeytyvät vähintään vuoden 2010 kevääseen saakka. Myös näyttelytoimintaan tulee katkos. Perusnäyttely Kolme karjalaista kaupunkia puretaan ja kesänäyttelyn jälkeen museo menee yleisöltä kiinni.

Ilmastointiremontti vaikuttaa paitsi näyttelytoimintaan myös museossa työskentelevien työtiloihin. Normaali museotyö on haasteellista ja vaatii mm. työtilojen tilapäisjärjestelyjä. Remontilla on tarkoitus on saada työskentely-, näyttely- ja kokoelmatilaan nykyaikaisen museoalan edellyttämä ilmanvaihto. Koska rakennuksessa on jo ennestään konservoinnille tarkoitetut työtilat, remontin jälkeen saman katon alle varastotiloihin on tarkoitus saada kaikki museon noin 7000 tekstiiliä. Niiden huolto on yksi työläimmistä kokoelmatyön osa-alueista.

Normaali korjaustoimenpide on museon näkökulmasta mittava operaatio, koska esineet joudutaan pakkaamaan varoen ja yksitellen välivarastoon. Suuri määrä luetteloimattomia esineitä odottaa työpisteissä myös toimenpiteitä – tässä tilanteessa ensimmäisenä pakkaamista. Jokainen esine listataan ylös ja samalla tulee tehtyä inventaario. Inventaario koskee vain murto-osaa kaikista Etelä-Karjalan museon kokoelmista, päävarastossa esineitä on kaksi kolmasosaa lisää. Evakkomatkan jälkeen varsinainen suururakka on vielä edessä: jokainen tekstiili käydään yksitellen läpi, huolletaan, valokuvaamattomat tekstiilit kuvataan ja niiden tietoja täydennetään luettelointitietokantaan.

Vuosi 2010 on Etelä-Karjalan museon juhlavuosi, kun museo täyttää 100 vuotta. Lappeenrannan maakuntakirjaston tiloissa esitellään vuoden ajan kerran kuukaudessa vaihtuva ja museon toteuttama pienoisnäyttely. Aikakausien teemoja esitellään esinein ja kuvin, materiaali on valittu Etelä-Karjalan museon kokoelmista.

Ensimmäinen remontoidussa näyttelytilassa esiteltävä näyttely liittyy Dagmariin, keisarinna Maria Fjodorovnaan. Näyttelyn tarkka ajankohta ei ole vielä tiedossa, mutta näyttely avautuu kevään aikana ja on esillä syksyyn. Myös perusnäyttely rakennetaan uudelleen ja siihen voi tutustua viimeistään kesäkauden 2010 alkaessa.

SAVO-KARJALAN *PAIKALLISMUSEO 2010*

Teksti: Jukka Luoto

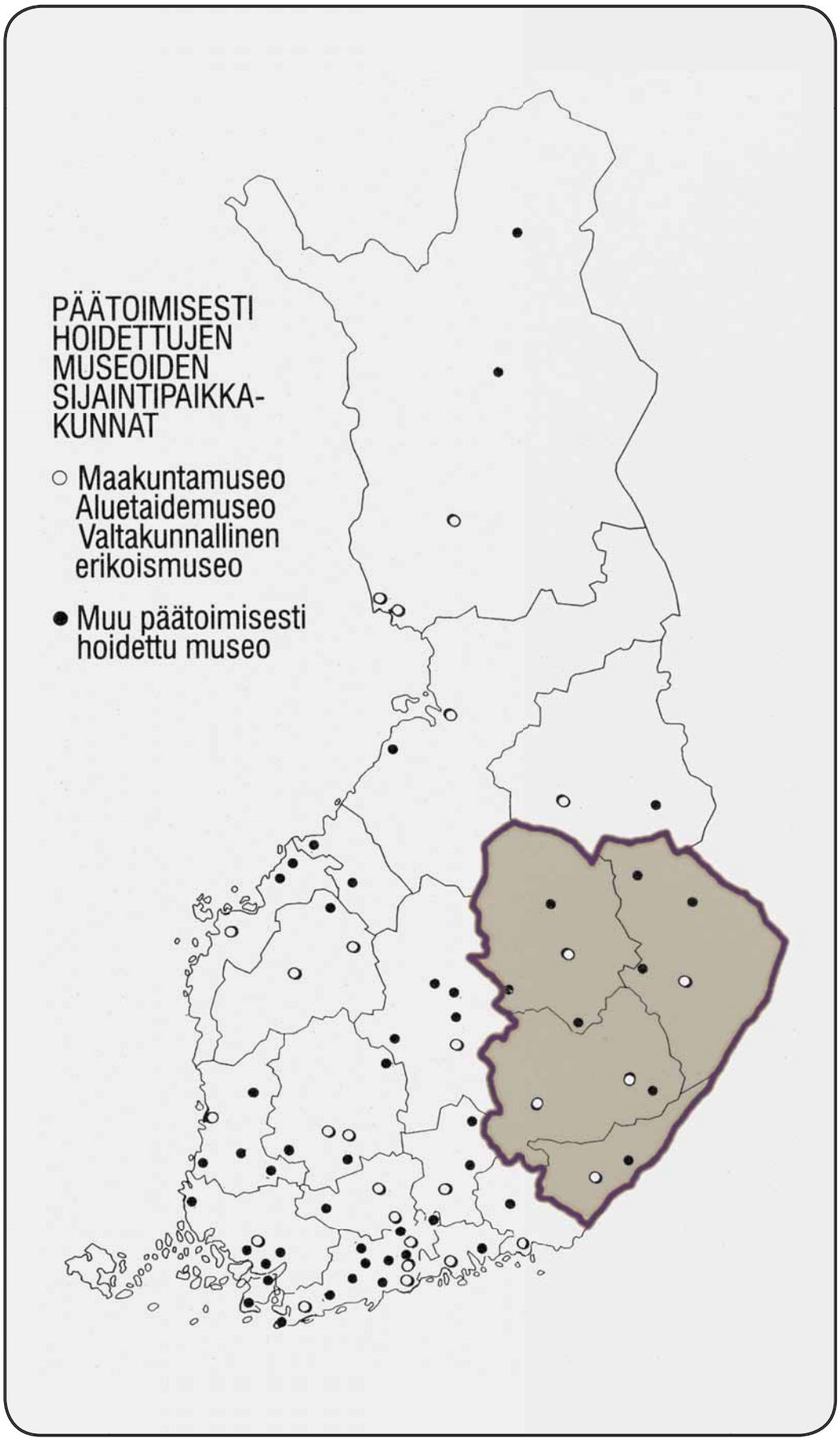
Etelä-Karjalan maakuntayhdistys ja Etelä-Karjalan museo ovat palkinneet vuodesta 2001 lähtien joka kesä vuoden paikallismuseon. Valinnan ovat tehneet Etelä-Karjalan liiton Pirjo Hietalasta lähtien vuosittain valitut maakuntamme kulttuuripersoonallisuudet. Valittuja kohteita ovat olleet: Honkakylän kauppamuseo, Lyytikkälän hovi, Ruokolahden kotiseutumuseo, Rautjärven museotoimi, Savitaipaleen kirkonrakentajien museo, Ylämaan Pätäri, Rajamuseo ja Itä-Suomen meijerimuseo. Vuoden 2009 valinnan tekee kotiseutuneuvos Pertti Vuori entisestä Joutsenon kaupungista.

Jo pitkään on ollut pyrkimys laajentaa tätä palkittavien museoiden kenttää. Tällä tavoin uskotaan saatavan enemmän julkisuutta, vaikea tosiasiahan on tietenkin myös se, että jo kovin monen täkäläisen museon seinää koristaa tuo tunnustuksen saamisesta kertova kunniakirja. Erinäisten Itä-Suomen maakuntamuseoiden kanssa käytyjen neuvottelujen jälkeen on päätetty laajentaa aluetta koskemaan Etelä-Karjalan lisäksi Etelä- ja Pohjois-Savoa sekä Pohjois-Karjalaa eli käytännössä Lappeenrannan, Savonlinnan, Kuopion ja Joensuun maakuntamuseoiden toiminta-alueita.

Vuonna 2010 aloitetaankin uusi perinne palkitsemalla maakuntamuseoiden paikallismuseotutkijoiden ehdotusten pohjalta Savo-Karjalan paikallismuseo 2010.

Ajatus on se, että kukin maakuntamuseo nimeää omalta alueeltaan ehdokkaan, joiden joukosta valitaan palkittava museo ja muut ehdotetut museot saavat kunniamaininnan. Eräs palkitsemisen vaikeus on ollut palkitsemiskriteereiden määrittely. Nyt tämä kriteeristö on tehty mahdollisimman yksinkertaiseksi. Vuoden 2010 valinnassa ainoa valintakriteeri on ”Nuoriso museossa” eli palkinto jaetaan nuorisotyössä ansioituneimmalle museolle. Ammattimaisesti hoidetut ja valtion omistuksessa olevat museot eivät osallistu kilpailuun. Palkinto pyritään kohdistamaan museoyhdistyksille tai kylätoimikunnille jonkin palkittavan museon kuntoa kohottavan toimen toteuttamiseksi.

Julkistaminen toteutetaan palkittavassa museossa järjestettävässä tilaisuudessa lehdistön läsnä ollessa. Osuuspankit ovat tukeneet hanketta lahjashekein ja myös tätä perinnettä on tarkoitus jatkaa Osuuspankin myötävaikutuksella.

LAPPEENRANNAN KAUPUNKI

LAPPEENRANTA 360 VUOTTA
JUHLALUENTOSARJA

Ruotsin kuningatar Kristiina antoi Lappeenrannan kaupungin perustamisasiakirjan AD 1649 ja antoi samalla kaupungille sinetin, jonka kuviona oli villi metsäläinen. Tästä syystä Lappeenrannan ruotsinkieliseksi nimeksi tuli Villmanstrand. Vuonna 2009 Lappeenranta juhlii perustamisen 360-juhlavuottaan. Juhlavuoden kunniaksi järjestetään mm. Lappeenranta 360 -luentosarja. Luentotilaisuudet ovat Lappeenrannan Raatihuoneella. Tilaisuudet ovat kaikille avoimia ja maksuttomia.

Sisältö:

4.3.2009 klo 18.00-19.45
Kun Lappeenranta perustettiin 1649 – Perhe ja lapset kaupungin syntymän näyttämöllä
Dosentti, FT Elina Waris, Helsingin yliopisto

1.4.2009 klo 18.00-19.45
Mitä mietti nuorukainen Lappeenrannan taistelun kynnyksellä 1741
Historioitsija, dosentti Kustaa H. J. Vilkuna, Jyväskylän yliopisto

6.5.2009 klo 18.00-19.45
On rajoja nähty – Mies muistelee Vanhassa Suomessa 1812
Professori Kalle Michelsen, Lappeenrannan teknillinen yliopisto

23.8.2009 klo 17.00-19.45
Lappeenrannan taistelu 1741
Sotatieteen tohtori, prikaatikenraali Pentti Airio
Lappeenrannan taistelu tänään ja tulevaisuudessa?
Professori Jaana Sandström, Lappeenrannan teknillinen yliopisto

ETELÄ-KARJALAN MUSEO

9.9.2009 klo 18.00-19.45
Modernin Lappeenrannan synty
Historioitsija Anu Talka, Postuumi Ky

Hinta: Luennot ovat maksuttomia.

Ilmoittautuminen: www.kesyli.net
Koko luentosarjaan viimeistään 25.2.2009.
Yksittäisille luennoille viimeistään kaksi viikkoa ennen luentoa.
Ilmoittautuminen on sitova. Oikeus muutoksiin pidätetään.

Etelä-Karjalan KESÄYLIOPISTO Lappeenrannan yksikkö

Lisätietoja www.lappeenranta.fi ja www.kesyli.net

LAPPEENRANTA 360 VUOTTA

Etelä-Karjalan museon ja Etelä-Karjalan taidemuseon henkilökunta

museotoimenjohtaja
vs. Päivi M. Partanen, puh. (05) 616 2260,
matkapuh. 040 564 2204
Olli Immonen, virkavapaalla 31.7.2010 asti

intendentti
Satu Eiskonen, puh. 040 579 5744
(vaihtuvat näyttelyt)

amanuenssi
Elina Vuori, puh. 040 531 0424
(valokuva-arkisto, Wolkoffin talomuseo)

amanuenssi
Mariina Kellokumpu, puh. 040 838 6592
(kokoelmat, perusnäyttely, Galleria Laura)

amanuenssi
Jukka Luoto, puh. 040 563 1898
(maakuntatyö)

amanuenssi
Miikka Kurri, puh. 040 537 0363
(rakennustutkimus)

museolehtori-tiedottaja
Päivi M. Partanen, työlomalla
vs. intendentti Satu Eiskonen

museoapulainen
Marjut Kasanen, puh. (05) 616 2265
(kokoelmatyö)

museoapulainen
Helena Karvinen, puh. (05) 616 2272
(kokoelmatyö)

konservaattori
Eira Räisänen, puh. (05) 616 2265

museoassistentti
Noora Niemi, puh. 040 715 3345
(museokauppa)

valokuvaaja
Seppo Pelkonen, puh. (05) 616 2275,
matkapuh. 040 848 4940

intendentti
Leena Räty, 040 526 4120
(kokoelmat, taidemuseo)

---

sähköpostit etunimi.sukunimi@lappeenranta.fi
fax (05) 616 2911

amanuenssi
Marjatta Räsänen, (05) 616 2268, 040 5637618
(aluetaidemuseotoiminta, taidemuseo)

amanuenssi
vs. Mona Taipale, 040 5226280
Eeva-Kaisa Haikonen, virkavapaalla 10.12.2010 saakka
(näyttelyt, taidemuseo)

toimistonhoitaja
Ulla Loisa, puh. (05) 616 2261

museomestari
Seppo Sarin, vuorotteluvapaalla 13.9.2009 asti
ts. museomestari Matti Väyrynen, puh. 040 556 2269

näyttelymestari
Raimo Kaapro, puh. 040 849 4275

vahtimestari
Seppo Mustola, puh. 0400 241 748
(avoinnapito)

museoassistentti
Vaula Stenberg, puh. (05) 616 2255, (05) 616 2256
(avoinnapito)

museoapulainen
Riikka Lumme
(taidemuseo)

Näyttelyt

Etelä-Karjalan museo

Lehmusten kaupunki - Lappeenranta 360 vuotta,
23.5. - 9.8.
Perusnäyttely - Kolme karjalaista kaupunkia
(suljettu syyskaudella)

Etelä-Karjalan taidemuseo

Ihana kamala elämä 7.6. - 6.9.
Etelä-Karjalan taiteilijaseuran 20-vuotisjuhlanäyttely 13.9. - 5.12.
Ihminen piirtää ihmistä 13.12. - 14.2.
Löytö - Discovery 3.7. - 16.8.

Joutsenon pitäjäntupa

Joutseno 370 vuotta, 12.6. - 8.8.
Perusnäyttely - Joutsenon naisen kansanpuku

Museot

Etelä-Karjalan museo

Kristiinankatu 15, Linnoitus, Lappeenranta
PL 239
puh. 05 616 2261, 05 616 2255

avoinna talvi ti–su klo 11–17
kesä 8.6.- 9.8. ma – pe klo 10 – 18, la – su klo 11 - 17

Etelä-Karjalan taidemuseo

Kristiinankatu 8-10, Linnoitus, Lappeenranta
PL 239
puh. (05) 616 2256

avoinna talvi ti–su klo 11–17
kesä 8.6. - 23.8. ma–pe klo 10–18, la–su klo 11-17

Ratsuväkimuseo

Linnoitus, Lappeenranta
puh. 05 616 2257, 05 616 2261

avoinna talvi tilauksesta
kesä 8.6.-23.8. ma – pe klo 10 – 18, la – su klo 11 - 17

Wolkoffin museo

Kauppakatu 26, 53100 Lappeenranta
puh. 05 616 2258, 05 616 2261

avoinna talvi la–su klo 11–17
kesä 8.6.-23.8. ma – pe klo 10 – 18, la – su klo 11 -17
Wolkoffin joulu 8.12. – 23.12.

Galleria Laura

Kauppakatu 25, 53100 Lappeenranta
avoinna ma-pe klo 10-17,
la-su klo 10-14

Joutsenon pitäjäntupa

Imatrantie 1
54100 Joutseno
puh. 05 632 6727, 05 616 2261

avoinna talvi tilauksesta
kesä 12.6.-8.8. ke – to klo 12 – 16, pe klo 9 - 13

Verkkosivuja

Etelä-Karjalan museo ja taidemuseo

http://www.lappeenranta.fi/museot

Etelä-Karjalan museon lainattavat näytte-lyt, videot ja diasarjat

http://www.lappeenranta.fi/?deptid=12571

Etelä-Karjalan museon verkkonäyttelyt

http://www.lappeenranta.fi/?deptid=12576

- Hei hoplaa! - ratsuväen elämää Rakuunamäellä ennen sotia
- Lauritsalan kauppala
- Lappeenrannan julkiset veistokset ja muistomerkit
- Kadonnutta ja katoavaista Lappeenrantaa

- Generalissimus Suvorov
- Lappeenrannan lähikylien rakennusinventointi
- Lappeenrannan varuskuntahistoria
- Matka Saimaan kanavalla
- Lappeenrannan kaupungin historiaa
- Etelä-Karjalan esihistoriaa ja muinaisjäännöksiä
- Kauskilan kalmiston arvoitus -peli
- Lappeenrannan muuttuvat kasvot
- Lappeenrannan Linnoituksen historia
- Keisarillisia matkoja Kaakkois-Suomessa
- Keisarin jalanjäljillä -kävelykierros

Etelä-Karjalan museon julkaisuja

Nro 3 Lauri Putkonen, 1978
KULTTUURIHISTORIALLISESTI MERKITTÄVÄT RAKENNUKSET JA ALUEET
36 s. kuvitettu
ISBN 951-9428-04-6
5,90 €

Nro 4 Marja-Liisa Suomalainen , 1978
ETELÄ-KARJALAN PERINNÄISTÄ RUOKAKULTTUURIA
62 s. kuvitettu
5,90 €

Nro 8 Leena Mäkipää
LAURITSALAN SAHAN TYÖVÄEN TYÖ- JA ASUNTO-OLOISTA 1916-1956 (pro gradu Turun yliopisto)
68 s. kuvitettu, kartta, asuntojen piirr.
Summary in English
ISSN 0358-301
ISBN 951-9428-15-1
10,90 €

Nro 9 Laila Lehikoinen , 1982
LAPPEENRANNAN KADUNNIMET
126 s. kuvitettu, asemakaavat
Summary in English
ISSN 0358-3015
10,90 €

Nro 11 Merja Kokkonen , 1985
TORIKAUPPAA LAPPEENRANNASSA 1930-1970 (pro gradu Turun yliopisto)
75 s. kuvitettu Summary in English
ISSN 0358-3015
ISBN 951-9428-63-1
8,40 €

Nro 12 1987
ETELÄ-KARJALAN TAIDEMUSEO – KOKOELMAT
128 s. kuvitettu, 16 väriplanssia
Esipuhe Eero Laajo, suom. ja engl.
ISSN 0358-3015
ISBN 951-9428-64-X
12,60 €

Nro 13 Kari Hukkila , 1990
KUVIA KANNAKSELTA – taidetta ja taiteilijoita 1918-1944
136 s. kuvitettu, 16 väriplanssia
English resume
ISSN 0780-3958
ISBN 951-9278-88-5
16 €

Nro 14 Eija-Hilkka Anttila , 1992
WANHA HYWÄ LAPPEENRANTA
124 s. kuvitettu vanhoin valokuvin
ISSN 0780-3958
ISBN 952-9568-21-5
13,50 €

Nro 15 Elina Vuori - Mervi Kansonen , 1992
VIIPURINRINKELI
31 s. kuvitettu
ISSN 0780-3958
ISBN 952-9568-38-X
5,10 €

Nro 16 Heikki Pohjanpää , 1993
BREITENFELDISTÄ LAPPEENRANTAAN
39 s. kuvitettu
ISSN 0780-3958
ISBN 952-9568-55-X
5,90 €

Nro 17 Sirkka Laakso , 1994
ELÄMÄ EDESTAKAISIN – Karjalaisten evakkotie 1939-1944
79 s. kuvitettu
ISSN 0780-3958
ISBN 952-9568-71-1
6,70 €

Nro 18:1a Toim. Soile Rinno - Minna Laukkanen , 1997
KARJALAN LUTERILAISET KIRKOT JA SEURAKUNTIEN PYHÄT ESINEET
ANTREASTA ÄYRÄPÄÄHÄN – hiljaiset kirkot
582 s. kuvitettu + 16 s. värikuvia
Jyväskylä 1997
ISSN 0780-3958
ISBN 951-785-012-3
12 €

Nro 18:1b Toim. Kristina Thomenius ja Minna Laukkanen , 1997
KARJALAN JA PETSAMON ORTODOKSISET KIRKOT JA KIRKKOTAIDE
ANTREASTA ÄYRÄPÄÄHÄN – hiljaiset kirkot
388 s. kuvitettu + 24 s. värikuvia
Jyväskylä 1997
ISSN 0780-3958
ISBN 951-785-013-1
10 €

Nro 18:2 ANTREASTA ÄYRÄPÄÄHÄN. Hiljaiset kirkot – taideaarteita Karjalasta
Näyttelyluettelo
78 s. kuvitettu
Saarijärvi 1997
ISSN 0780-3958
ISBN 951-785-013-1
2,50 €

Nro 19 Toim. Heli Kellokumpu , 1998
TEKSTIILISTÄ TAIDETTA
35 s.
Lappeenranta 1998
ISSN 0780-3958
ISBN 951-785-029-8
7,60 €

Nro 20 Pekka Toivanen , 1999
JOHAN ROSENHANEN DIARIUM 1652-1654
131 s. kuvitettu
Lappeenranta 1999
ISBN 951-785-034-4
15,10 €

Nro 21 Toim. Soile Rinno , 1999
KAUSKILASTA KUNTALIITOKSEEN . Historiaa ja tarinoita Lappeenrannasta ja sen asukkaista.
140 s. kuvitettu
Lappeenranta 1999
ISBN 951-785-038-7
10,00 €

Nro 22 Minna Kähtävä-Marttinen , 2000
MATKA MENNEISYYTEEN
Etelä-Karjalan muinaisjäännöskohteita kulttuurimatkailijalle
85 s. kuvitettu
Lappeenranta 2000
ISBN 951-785-048-4
8,40 €

Nro 23 Toim. Leena Rautavuori - Elina Vuori
WOLKOFFIN TALO –
kauppakartano Lappeenrannassa
119 s. sidottu, kuvitettu
Jyväskylä 2001
ISBN 951-785-060-3
25,10 €

Nro 24 Marina Kellokumpu, 2002
SEITSEMÄN VUOSIKYMMENTÄ LAPPEENRANTALAISENA VAIKUTTAJANA
51 s. kuvitettu
ISBN 951-785-063-8
10,00 €

Nro 25 Toim. Satu Eiskonen - Henna Heiskamo , 2003
ETELÄ-KARJALAN MUSEO-OPAS – Museum guide of South Karelia
157 s. kuvitettu
ISBN 951-785-065-4
1,00 €

Nro 26 Mervi Kansonen-Arja Roivainen
”WÄHITTÄIS- JA PALJOITTAISKAUPPAA TARPEELLISILLA TEOKSILLA”
Kauppiastaloja ja kauppiaita Lappeenrannassa 1800-luvun alkupuolelta 1940-luvulle
272 s. sidottu, kuvitettu
Jyväskylä 2004
IBSN 951-785-074-3
30,00 €

Nro 27 Toim. Satu Eiskonen
NIKOLAI II
227 s. sidottu, kuvitettu
Helsinki 2004
IBSN 951-785-076-X
19,50 €

Nro 29 Toim. Päivi Partanen-Larissa Eleskina-Elina Lyijynen
GENERALISSIMUS SUVOROV
208 s., sidottu, kuvitettu
Helsinki 2007
IBSN 978-951-785-091-9
30,00 €

Nro 30 Anu Talka-Jukka Luoto
PIEN-SAIMAAN KULTTUURIRETKIOPAS
87 s., nidottu, kuvitettu
Mikkeli 2007
ISBN 978-951-97725-2-3
6,00 €

ETELÄ-KARJALAN
MUSEO